

Program „Mladi v akciji“

GD Izobraževanje in kultura

Mladina

**ZBORNIK
POSVETA**

Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo

preko članskih
oblik mladinskega
dela

KOLOFON

Izdajatelj: MOVIT NA Mladina, Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

Za izdajatelja: Janez Škulj

Leto izida: 2009

Avtorji: Jure Babnik, Tanja Baumkirher, Tadej Beočanin, Alenka Blazinšek, Primož Brvar, Alenka Gril, Matej Cepin, Primož Ferjančič, Andrej Fištravec, Sandi Hribar, Dženi Rostohar, Janez Škulj

Lektura: Uršula Fujs

Oblikovanje: Studio Amfibius, www.amfibius.net

Tisk: 2009

Naklada: 500 izvodov

Fotografije: Arhiv MOVIT NA MLADINA,
Shutterstock Images

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.346.32-053.6(082)

061.2-053.6(082)

VKLJUČEVANJE, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela : zbornik posveta / [avtorji Jure Babnik ... [et al.] ; fotografije arhiv Movit NA Mladina]. - Ljubljana : Movit NA Mladina, 2009

ISBN 978-961-92267-4-2

1. Babnik, Jure, 1976-
244887040

KAZALO VSEBINE

Janez Škulj: Potreben je temeljit razmislek	4
Primož Ferjančič: Rokavica je vržena sodobni družbi	6
PROGRAM POSVETA	7
Andrej Fištravec: KAJ IN KDO JE MLADINA? RAZVOJ IN SEDANJI POLOŽAJ V DRUŽBI	8
Primož Ferjančič: KAJ JE IN KAJ NI MLADINSKO DELO?	10
Alenka Blazinšek: ALI JE AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO EDINI CILJ MLADINSKEGA DELA?	16
Matej Cepin: KAJ JE IN KAJ NI PARTICIPACIJA?	19
Alenka Gril: PARTICIPACIJA MLADIH V MLADINSKIH CENTRIH Z RAZLIČNO ORGANIZACIJSKO KULTURO!	23
Tanja Baumkirher: ORIS POLOŽAJA ČLANSKIH MLADINSKIH ORGANIZACIJ	28
Matej Cepin: ODNOS KOT ZAČETEK PARTICIPACIJE	34
Jure Babnik: LIK ANIMATORJA, VODITELJA, MLADINSKEGA DELAVCA	37
Primož Brvar: NEFORMALNA SKUPINA MLADIH IN NJENO ŽIVLJENJE.....	42
Dženi Rostohar: VKLJUČEVANJE MLADIH Z MANJ PRILOŽNOSTMI – PREDSTAVITEV PRAKSE	45
Janez Škulj: MLADINSKO ZDRUŽENJE KOT UČNO POLJE.....	47
Primož Ferjančič: ČLANSTVO KOT UČNA IZKUŠNJA	52
Sandi Hribar: OBLIKE DELA IN PARTICIPATIVNA STRUKTURA, ČLANSTVO KOT TEMELJ MLADINSKEGA DELA	58
Tadej Beočanin: PARTICIPACIJA IN MLADINSKI SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI.....	62
DODATEK: Utrinki z razprave	66

Janez ŠKULJ, MOVIT NA MLADINA

POTREBEN JE TEMELJIT PREMISLEK

Besedne zveze »mladinsko delo« vseeno ne slišimo dovolj pogosto, da bi se zares vprašali, kaj to pomeni. Dejansko je ena izmed tistih »čudežnih« besednih zvez, ki se uporabljajo, ker so »kul«. Zato je z njo velikokrat poimenovano tudi marsikaj, kar ni ravno mladinsko delo, vendar ima brez dvoma to svoj pomen v življenju vsakega – tudi mladega posameznika ali posameznice.

Govoriti o mladinskem delu v slovenskih razmerah zagotovo ni lahko. Mladinsko delo je v vsakem okolju predvsem izraz potreb tega okolja, zato tudi države članice Evropske unije tega pojma ne razumejo enako. Vendar enako razumejo točko, ko govorimo o družbeni relevantnosti in ciljih mladinskega dela v sklopu javne mladinske politike. To je predvsem prostor učenja, ki naj podpira lastna prizadevanja mladega posameznika ali posameznice za njegovo integracijo v družbo. To je prostor učenja, ki je dodan vsem drugim prostorom učenja in priprave na »življenje«. Ne nazadnje je intenzivna priprava na izvajanje vlog »odraslega člana skupnosti«, ne glede na to, ali gre za tisto, od česar bo živel, ali za aktivno in odgovorno državljanstvo, družbena funkcionalnost mladine kot družbene kategorije, torej obdobje »neotroštva« in »neodraslosti«. Tako kot velja za vsak prostor učenja, je učenje proces, pri katerem začneš s preprostimi osnovami, da bi na koncu segel po težjih izzivih.

S stališča programa MLADI V AKCIJI, ki je predvsem program, ki podpira učne projekte z dvema specifičnima pristopoma: mobilnostjo ter srečevanjem in sodelovanjem z drugačnimi kulturnimi okolji, je zanimivo primerjati razlike med slovenskim in drugimi prostori v Evropi. Vsaj ena malenkost je očitna, in sicer velika zaprtost slovenskega razvoja. Pred letom 1999 so bile mladinske izmenjave – sicer ena izmed najbolj tradicionalnih oblik mladinskega dela z mednarodno razsežnostjo v drugih delih Evrope – v Sloveniji redkost. No, ne govorimo o potovanju kakšnega pevskega zbora kam niti ne o sodelovanju na kakšni športni ali kulturni prireditvi. To se je dogajalo, čeprav tudi tega ni bilo v izobilju. Zato se je zanimivo vprašati, zakaj je bilo tako. Zakaj mobilnost mladih v zvezi z mladinskim delom čez državne meje kot sestavni del mladinskega dela za razliko od Zahodne in Vzhodne Evrope (vsaj znotraj posameznega bloka) ni bila del kulture dela z mladimi tudi v takratni Jugoslaviji in s tem tudi Sloveniji?

Pomemben del odgovora je mogoče najti v neuspešnih političnih projektih v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Takrat je jugoslovanska zvezna mladinska organizacija poskušala vzpostaviti mladinsko komponento Gibanja neuvrščenih, pri čemer naj bi bil pomemben del začetka veliko svetovno srečanje mladinskih gibanj iz neuvrščenih držav v Kumrovcu. Svetovna federacija demokratične mladine (WFDY), ki je povezovala mladinske strukture socialističnih držav in ki je ciljala tudi na mladinska gibanja v neuvrščenih državah, se je temu uprla z organizacijo še večjega (beri: razkošnejšega) srečanja v Indiji ob istem času. In zgodbe je bilo konec. V Kumrovcu so se zbrali nepomembneži, pri čemer je oblikovanje mladinske razsežnosti Gibanja neuvrščenih propadlo. Kumrovska srečanja

so se sicer nadaljevala kot obskurno srečanje mladinskih gibanj na globalni ravni, medtem ko se je ZSMJ odločila za bojkot vseh mednarodnih povezav. Edini stik z drugimi gibanji je ohranjevala s sodelovanjem na svetovnem festivalu mladih, ki je od prve Helsinške konference predstavljal edini svetovni okvir srečevanja političnega Vzhoda in Zahoda. Ta bojkot se je dejansko kazal na vseh ravneh, tudi na takšni ravni, kot so jo predstavljali taborniki. Prvi znaki odpiranja so se začeli pojavljati v sredini osemdesetih let, seveda predvsem v Sloveniji, ko se je začelo delno sodelovati na občinskih ravneh s partnerskimi občinami, in še to predvsem zaradi vztrajanja partnerjev iz drugih držav.

Del odgovora, zakaj je nastal jugoslovanski izolacionizem, je skrit tudi v družbeni funkcionalnosti mladinskega dela. Učenje za odgovorno državljanstvo pomeni tudi spoznavanje in sprejemanje družbenih vrednot, na katerih temeljijo družbene institucije. To je bil cilj mladinskega dela tako v Zahodni kot Vzhodni Evropi, le vrednote so bile drugačne. Jugoslovanski tretji poti niso bile koristne ne tiste z Zahoda ne tiste z Vzhoda, čeprav bi kdo pričakoval, da so ji bile vsaj vzhodne bližje.

Spoznavanje in sprejemanje družbenih vrednot, na njih temelječih družbenih institucij ter spodbujanje vključevanja vedno novih generacij so še vedno pomemben del družbene funkcionalnosti mladinskega dela tudi na evropski ravni. Prednostna področja odprte metode usklajevanja v obdobju 2002–2009 med državami članicami EU govorijo o »klasiki« mladinskega dela, torej o informiranju kot predpogoju za participacijo, o participaciji in prostovoljnih aktivnostih kot sredstvu učenja za aktivno, demokratično in odgovorno državljanstvo. Različne oblike sodelovanja med mladinskimi združenji in gibanji ter vladami z namenom uresničevanja vpliva mladih na družbeni razvoj so podprte v okviru javne mladinske politike le zaradi svojega učnega poslanstva. Čeprav marsikdo v Sloveniji ta del vidi kot osrednjo funkcijo tovrstnih instrumentov, je manj pomembno, da je to tudi »lobistična« struktura, ki ne nazadnje zastopa interese enega dela prebivalstva.

Trenutni razvoj v Sloveniji je zaznamovan s hitrejšim razvijanjem javnega sektorja tudi na področju mladine. Pomembno in po svoje spodbudno dejstvo je, da takšen razvoj poteka zaradi vse bolj prisotnega zavedanja občin, da morajo nekaj narediti na področju mladine. Zgodil se je svojevrsten povratak k centrom za interesne dejavnosti mladih, ki so nekoč delovali v okviru ZSMS. CIDM so velikokrat edina izkušnja, ki jo imajo današnji odločevalci s tistim, kar bi lahko bilo mladinsko delo. Vendar je pomembno tudi dejstvo glede zaostajanja tradicionalnih prostorov mladinskega dela, to so predvsem mladinska združenja.

Ne gre za vprašanje, kaj je pomembnejše ali boljše. Oba segmenta sta pomembna. Vendar bi bilo zaželeno, da bi bilo pri mladinski politiki, tudi na državni ravni, več razvojno usmerjenih ukrepov, ki bi spodbujali tako večje število članov kot izboljšanje učnih razsežnosti, tudi za mladinska združenja.

Seveda na koncu ne smemo spregledati niti vprašanja mladinske politike. Že v tem sestavku smo jo nekajkrat omenili, vendar glavni del mladinske politike ni namenjen zagotavljanju pogojev za delo različnih akterjev na področju mladine, ampak neposrednim ukrepom na različnih področjih javne politike, namenjenih mladim, za njihovo lažjo integracijo v družbo.

Čeprav je od nastanka Mladinskega sveta Slovenije minilo že 19 let in od nastanka Urada RS za mladino 18 let, znova razmišljamo o temah, ki so bolj povezane z začetnim obdobjem nastajanja mladinske politike, kot bi pričakovali po vseh teh letih. Dejstvo je, da pri tem včasih prevladujejo tudi posamezni interesi skupine akterjev, pri čemer je bilo do sedaj sledenje potrebam najmočnejših na terenu velikokrat najpomembnejše gibalno ustvarjanja ukrepov mladinske politike v njenem vertikalnem delu. Zato naj bodo prispevki v tej publikaciji uporabljeni predvsem kot izhodišča za razmislek o jutrišnjih želenih učinkih mladinskega dela v Sloveniji.

Primož Ferjančič, MOVIT NA Mladina

ROKAVICA JE VRŽENA CIVILNI DRUŽBI

Izhodiščna točka priprave in izvedbe posveta Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela je bilo vprašanje aktualnosti in zavedanja pomena članskih oblik mladinskega dela. Zavedanja, kakšna sta pomen in prispevek organizacij ter skupin, ko govorimo o članstvu, pripadnosti, asociativnosti, in kaj to pomeni z vidika vključevanja mladih v družbo ter vzgoje za aktivno državljanstvo.

Žarišče razmišljanj pri pripravi posveta je imelo kennedyjevski duh: izhodišče je bilo postavljeno na stran osnovne družbene organiziranosti, torej skupine, ki deluje z nekim poslanstvom za to, da sama ureja in odgovarja na potrebe članov, pri čemer te seveda izhajajo iz potreb širše skupnosti.

Predvsem leto 2008 (in tudi leto 2007) je bilo v Sloveniji tudi zaradi predsedovanja Slovenije Svetu EU v prvi polovici leta 2008 precej razgibano. Na področju mladine in mladinske politike so se odprla številna vprašanja, ki so vedno na dnevnem redu v Evropi, medtem ko smo jih v Sloveniji osvetlili z novih strani. V zadnjih letih se je v Sloveniji tudi zaradi spodbud evropske politike, predvsem programa Mladina (2000–2006) in tudi programa Mladi v akciji (2007–2013) ter razvoja demokracije, vprašanje vključevanja mladih v družbo uvrstilo na politično agendo. Pestrost najrazličnejših aktivnosti različnih akterjev na področju mladine je doseglo vrhunec prav med predsedovanjem Slovenije Svetu EU. To pa predstavlja točko, ko je bil politično-družbeni dialog na področju mladine širok in je segal na najvišjo – tudi ministrsko raven.

Področje mladine je v Sloveniji postalo širše javno politično vprašanje, pri čemer so se tako odprla nova obzorja glede tega, kako se lotiti obravnavanja tega vprašanja in v kateri smeri iskati odgovore za reševanje problemov ter iskanje novih priložnosti. Če so devetdeseta leta pomenila tranzicijo družbe in politike v nov družbeni sistem, ko je bilo področje mladine in celotne civilne družbe neprodorno in potisnjeno na rob, potem predstavlja začetek novega tisočletja čas, ko lahko iščemo nove priložnosti tudi za razvoj področja mladine, vendar se njenega pomena morda premalo zavedamo.

Zbornik tako postavlja točko razmišljanja zunaj javnega področja. Rokavica je vržena civilni družbi. Kaj vse se zahteva, da naj država naredi, in kaj vse se v Sloveniji pričakuje, da mora narediti država, je morda tudi posledica maloštevilčnosti prebivalstva, tega, da zasebno hitro postane javno, in predvsem kratke tradicije ter nerazvitosti demokratične kulture.

Zbornik odpira vprašanje pomena zasebnega področja in vloge javnega. Razmišlja se o tem, kako lahko skupnost samostojno, svobodno in zakonito upravlja vsakdanje življenje brez intervencije države, kakšen vpliv ima tako delovanje na razvoj demokracije in kakšna je vloga mladinskih organizacij ter skupin, ki delujejo po demokratičnem načelu članstva v sodobni družbi. Predvsem se pozornost še naprej namenja pomenu mladinskega dela pri pridobivanju kompetenc in vključevanju vedno novih generacij mladih v demokratično družbo ter ne pri ustvarjanju potreb za mlade, na katere se mladi hitro in najpogosteje nezavedno odzovejo, ko zadiši po popularni potrošniški kulturi in mladinskih stilih. Čeprav se manifestacija aktivnosti z udeležbo mladih v obeh primerih na videz ne razlikuje, vključuje popolnoma različne vrline in sporočila. Na eni strani učenje za demokracijo in pomen državljanstva ter na drugi strani spodbujanje neoliberalnega pristopa oddaljevanja od skupnosti in spodbujanje brezobličnega potrošništva.

Upamo in želimo si, da bo zbornik pripomogel k razpravi o iskanju ustreznih odgovorov, zato da mladi dobijo svoje mesto in prostor za osebni razvoj ter uresničevanje priložnosti, s čimer lahko prispevajo k napredku skupnosti in družbe. Vendar razprava odpira tudi vprašanje iskanja ustreznih odnosov in rešitev med različnimi generacijami ter razmerji med različnimi področji družbe.

PROGRAM POSVETA

Posvet Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo mladih preko članskih oblik mladinskega dela je potekal 30. junija in 1. julija 2008 na Bledu.

Ponedeljek, 30.6.2008

16:00-17:30

Pričetek

Prvi sklop: MLADINSKO DELO

Andrej Fištravec – delovna skupina NA:

KAJ IN KDO JE MLADINA? RAZVOJ IN SEDANJI POLOŽAJ V DRUŽBI

Janez Škulj – MOVIT NA Mladina:

RAZVOJ MLADINSKEGA DELA V SLOVENIJI

Primož Ferjančič – MOVIT NA Mladina:

KAJ JE IN KAJ NI MLADINSKO DELO?

Alenka Blazinšek – delovna skupina NA:

ALI JE AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO EDINI CILJ MLADINSKEGA DELA?

Razprava

18:00-19:30

Drugi sklop: PARTICIPACIJA

Matej Cepin – zunanji sodelavec MOVIT NA Mladina:

KAJ JE IN KAJ NI PARTICIPACIJA?

Alenka Gril – Mreža MaMa:

PARTICIPACIJA MLADIH V MLADINSKIH CENTRIH Z

RAZLIČNO ORGANIZACIJSKO KULTURO!

Tanja Baumkirher – Mladinski svet Slovenije:

ORIS POLOŽAJA ČLANSKIH MLADINSKIH ORGANIZACIJ

Tomaž Strajnar - Zveza tabornikov Slovenije:

USPOSABLJANJE IN PARTICIPATIVNI PROCESI UČENJA

Razprava

Torek, 1.7.2008

9:00-10:30

Tretji sklop: DRUŽBENO VKLJUČEVANJE

Matej Cepin – zunanji sodelavec MOVIT NA Mladina:

ODNOS KOT ZAČETEK PARTICIPACIJE

Jure Babnik – projekt Oratorij pri Salezijanski mladinski pastoralni:

LIK ANIMATORJA, VODITELJA, MLADINSKEGA DELAVCA

Primož Brvar – delovna skupina NA, Celjski mladinski center:

NEFORMALNA SKUPINA MLADIH IN NJENO ŽIVLJENJE

Dženi Rostohar – Društvo zaveznikov mehkega pristanka Krško:

VKLJUČEVANJE MLADIH Z MANJ PRILOŽNOSTMI – PREDSTAVITEV PRAKSE

Razprava

11:00-12:30

Četrty sklop: ČLANSTVO

Janez Škulj – MOVIT NA Mladina:

MLADINSKO ZDRUŽENJE KOT UČNO POLJE

Primož Ferjančič – MOVIT NA Mladina:

ČLANSTVO KOT UČNA IZKUŠNJA

Sandi Hribar – Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov:

OBLIKE DELA IN PARTICIPATIVNA STRUKTURA, ČLANSTVO KOT TEMELJ

MLADINSKEGA DELA

Tadej Beočanin – delovna skupina NA, Mladinski svet Ajdovščina:

PARTICIPACIJA IN MLADINSKI SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI

Razprava

14:00-18:00

Delo po skupinah: UKREPI

Zaključek

Dr. Andrej Fištravec – delovna skupina NA:

KAJ IN KDO JE MLADINA?

RAZVOJ IN SEDANJI POLOŽAJ V DRUŽBI

1. Mnogoplastnost in »konstruiranost«

Današnji vsakodnevni govor o mladini in mladosti izhaja iz samoumevnosti uporabe obeh pojmov. Tako se zdi na prvi pogled tako na zdravorazumski ravni kot na ravni nekaterih znanstvenih diskurzov, kot da je mladina zgodovinsko univerzalen pojem, lasten vsem človeškim družbam, kadar koli pogledamo vanje. Vendar to ne drži, saj se mladina in mladost v sedanjem pojmovanju v človeški zgodovini pojavita sorazmerno pozno.

Argument za pozno pojavljanje mladine in mladosti v človeški zgodovini ni samo v znanstvenem odkritju tega fenomena na prelomu preteklega stoletja, ko je ameriški psiholog Granville Stanley Hall v delu *On Adolescence* (1904) poimenoval obdobje v otrokovem razvoju med 16. in 19. letom za »mladost« (angl.: »adolescence«). Argument lahko najdemo v empiričnih zgodovinskih raziskavah, ki kot na primer John R. Gillis v svoji »Youth and History« 1974. leta (v slovenskem jeziku »Mladina in zgodovina« 1999. leta) pokažejo, da je mladina socialno-kulturni pojav modernih družb, ko slednjim ne uspe več drugače organizirati prenosa temeljnega znanja, kot da zapustijo družino, ki je bila do tedaj običajna in učinkovita socializacijska institucija. Mladina tako izraža iz samega jedra sodobnih družb, ko niso več sposobne organizirati prenosa znanja, potrebnega za socialno in kulturno reprodukcijo družbe, v družini, ampak so za to potrebne institucije zunaj družine.

Neobstoj mladine v predmodernih (predindustrijskih) družbah Gillis na primer dokazuje ob drugem z neobstojem jasnega poimenovanja obdobja med otroštvom in odraslostjo v teh družbah.

Še v osemnajstem stoletju sta francoski in nemški besedi »garçon« ali »Knabe« označevali ... tako »služabnika« kot tudi »dečka« ... Med irskimi kmeti je še zmeraj v navadi, da neporočene moške in moške brez posesti imenujejo boys ne glede na njihovo starost, kajti to označuje njihov nižji položaj v družbi. (Gillis, 1999, 13)

Pri razumevanju mladine in mladosti je danes treba izhajati iz kompleksnosti sodobnih družb. Zato je za razumevanje sodobne mladine in mladosti nujen takšen pristop, ki razkriva njuno mnogoplastnost ali »relativnost« oziroma »skonstruiranost« (Ule, 1988, 9–55).

Temeljna konstrukcijska plast razumevanja mladine je že omenjena zgodovinska konstrukcija, ki pokaže, da mladina in mladost nista zgodovinski univerzaliji, lastni človeškim družbam v vseh časovnih obdobjih in pojavnih oblikah; o mladini in mladosti govorimo šele v zadnjih dvestotih letih, ko se znotraj zahodnega kulturnega kroga začnejo oblikovati družbe modernega tipa.

V okviru teh družb se izoblikuje tudi potreba po podaljšanem socialnem otroštvu, ko se podaljša čas, v katerem lahko posameznik postane del odrasle družbe, v okviru katere je sposoben prevzeti nase vse ustrezne kompetence, ki ga legitimirajo kot socialno in kulturno kompetentnega (»odraslega«) posameznika. Z zornega kota mladine in mladosti samo podaljšanje obdobja socialne in kulturne nekompetentnosti ni problematično. Problematično je dejstvo, da se danes ne ve natančno, kdaj se obdobje socialnega otroštva konča. Na eni strani je to posledica dejstva, da v moderni družbi dejansko ne obstajajo več objektivni dosežki, ki bi jih bilo treba doseči za izpolnjevanje »pogojev« odraslosti (kar je še značilno za predmoderne družbe, medtem ko so v sodobnih družbah vsi dosežki – kot na primer šolanje ali zaposlitev, v tranziciji: če želiš biti socialno in kulturno kompetenten jih nikoli ne smeš ali ne moreš popolnoma doseči). Na drugi strani obstaja veliko subjektivnih interpretacij odraslih, ki presojajo tisto, kar je ostalo od objektivnih dosežkov (kot na primer izobrazba, družina, otroci). S tega zornega kota je postala odraslost v sodobnih družbah nedosegljivo družbeno stanje (v najboljšem primeru samo družben ideal, ki ga v celoti sploh ni mogoče uresničiti), saj bi, če bi se ta ideal uresničil, spodnesel temelje družbenosti sodobnih modernih družb: iskanju novih razvojnih potencialov (težnjo k več, preseganju in nenehnemu »razvoju«).

2. Umik v zasebnost in nezaupanje

Samorazumevanje mladine (kakor ga zaznamo z različnimi znanstvenoraziskovalnimi pristopi) kaže pomembne fragmente slike o sodobni mladini.

V okviru Shellovih raziskav nemške mladine so 1981. leta raziskovalci razvili koncept oziroma lestvico »mladocentrizma«, s katero so »merili« samorazumevanje mladih v odnosu do različnih vidikov sveta odraslih (kot na primer staršev ali represivnih organov oblasti). Na tak način so dobili različne oblike samozavedanja mladih v razponu od samozavedanja, ki temelji na identifikaciji s samim seboj in lastno vrstniško skupino, do razumevanja samega sebe prek identifikacije z družino ali drugimi družbenimi avtoritetami zunaj neposredne izkušnje v vrstniški skupini. Na ta način se je izrisala podoba pretežno konformne sodobne mladine, ki se celo odmika od lastne institucije »vrstniške skupine«, ki je specifičen »izum« sodobne mladine in mladinski prispevek k zgodovini in tradiciji sodobnih družb (več o konceptu mladocentrizma in še zlasti slovenskega mladocentrizma v: Fištravec in Musil, 2008).

Na drugi strani so pomembni nekateri izsledki zadnje velike raziskave slovenske mladine o psihosocialni distanci

Tabela 1: Nezaupanje do drugih

	NIČ	NIČ/MALO	PRECEJ/ POPOLNOMA	POPOLNOMA
Starši	0,9	4,8	79,0	33,7
Prijatelji	0,3	1,9	85,5	27,8
Bratje in sestre	5,6	11,9	68,7	26,2
Mediji	7,8	38,4	15,8	0,9
Sodišča	8,2	29,7	24,5	2,8
Šole	9,1	30,9	23,5	1,3
Ekološka gibanja	9,8	33,0	16,8	1,3
Slovenska vojska	10,7	44,0	22,5	3,2
EU	14,0	41,5	13,7	0,8
Učitelji	15,0	45,0	12,4	0,7
NATO	15,4	41,6	15,4	2,1
Predsednik države	17,0	40,5	19,3	2,9
Vodilni politiki	29,6	74,4	3,3	0,1
Bog	30,6	52,7	23,9	9,8
Politične stranke	32,2	79,8	1,6	0,0
Duhovniki in cerkev	36,1	62,3	12,5	2,1

Vir: Mladina 2000: 25

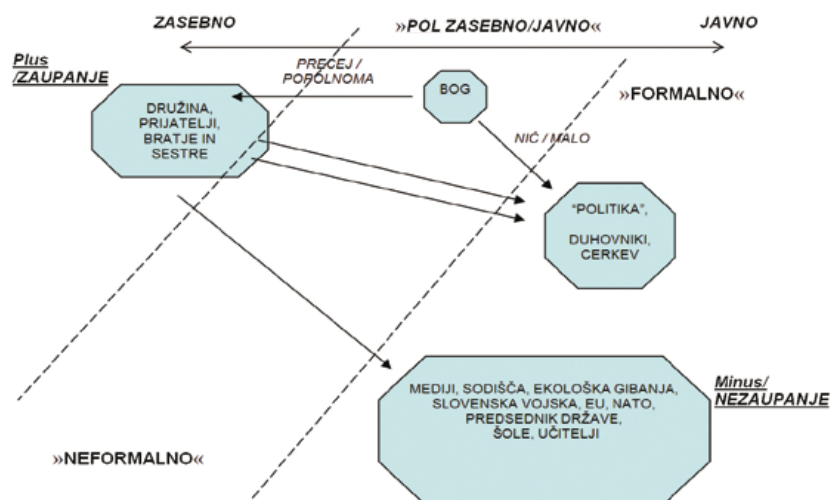
mladih do svojih najbližjih in nekaterih družbenih avtoritet. Raziskovalce je zanimalo, koliko mladi zaupajo drugim.

Podatki kažejo, da obstaja velik prepad med zaupanjem osebam, ki so vprašanim mladim najbližji (osebe iz zasebne sfere mladih), in osebam, ki nastopajo v polju javnega življenja mladih vprašanih (oziroma javnosti, kakor jo sami razumejo mladi vprašani). Oboje lahko ponazorimo s spodnjo malo bolj »plastično« preglednico.

Mladi svoje zaupanje dominantno umeščajo v polje zasebnosti po shemi visoko zaupanje/nizko nezaupanje. Druge družbene »institucije« (vse iz polja javnosti) dosegajo praviloma visoko stopnjo nezaupanja in nizko stopnjo zaupanja. Izjema pri tem se pojavi samo pri vprašanju »boga« z več kot polovično stopnjo nezaupanja in sorazmerno visoko (četrtinsko) stopnjo zaupanja istočasno (pri čemer bi bilo glede na pravilo drugih odgovorov pričakovati nižjo stopnjo zaupanja). Doslednost (lahko bi rekli kar polarnost) umeščanja zaupanja v zasebno polje in umeščanja nezaupanja v javno polje vzpostavlja še tretje polje »pol zasebnega in pol javnega«. To je polje med družbenimi institucijami oziroma poljem formalnega družbenega delovanja in zasebnim poljem s pretežno neformalnim družbenim delovanjem.

Z zornega kota mladinskega dela je slednje pomembno, saj poteka mladinsko delo večinoma v na pol zasebnem in na pol javnem polju, s čimer lahko tudi

Slika 1: Razkorak zaupanja

razumemo priložnosti in izzive mladinskega dela v primerjavi z institucionalnim delom z mladimi na primer v šoli ali v religioznih ali političnih organizacijah.

3. Sklep

Enoznačno razumevanje mladine in mladosti danes ni (več) mogoče, če želimo in če si prizadevamo, da je naše spoznanje mladih in mladosti približno veljavno. Sodobna mladina je mnogoplastno zgrajena ter v nenehnem, dinamičnem in subtilnem dialogu z družbo, iz katere na eni strani izrašča, medtem ko na drugi strani omogoča njen obstoj.

Zato sodobne mladine ni mogoče razumeti brez istočasnega razumevanja sodobnih družb. Med obema obstaja posebna vez, zaradi česar je razumevanje in poznavanje sodobne mladine posebno pomembno, če želimo razumeti ustroj in delovanje sodobnih modernih družb. Dejansko imamo pred seboj poseben siamski par, zaradi česar lahko rečemo, da si sodobne mladine ni mogoče zamisliti in opazovati zunaj okvira sodobnih modernih družb, pri čemer prav tako ne bi bilo sodobnih modernih družb, če v njih ne bi bilo mladih in razlogov za nastajanje mladosti.

V zadnjem desetletju beležimo raziskovalci mladine pri nas in v tujini izrazit umik mladih v zasebnost. Umik v zasebnost že sam po sebi pomeni tudi umik od polja javnih zadev. V vsakem primeru pomembno na novo opredeljuje socialne potencialne sodobne mladine in družbe. Na primeru množičnega umika sodobnega človeštva (mladi še zlasti) v virtualne svetove znotraj svojih zasebnih svetov lahko vidimo, da nastaja nova kultura izpraznjene subjektivnosti sodobnega človeka, ki je absolutno alarmantna, saj nastaja na temelju izpraznjene potrebe posameznika po sočloveku v realnem svetu in družbe kot take.

Viri

Fištravec, A. in Musil, B. (2008). Mladocentrizem slovenske in japonske mladine. V Subkulture, prispevki za kritiko in analizo družbenih gibanj, 6. in 7. št. (str. 6–35). Maribor: Subkulturni azil.

Gillis, J. R. (1999). Mladina in zgodovini. Tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes. Šentilj: Aristej.

Ule, M. (1988). Mladina in ideologija. Ljubljana: Delavska enotnost.

Primož Ferjančič - MOVIT NA Mladina:

KAJ JE IN KAJ NI MLADINSKO DELO?

Odgovoriti na vprašanje, kaj je mladinsko delo, je lahko na videz zelo preprosto, vendar je treba na drugi strani za to, da lahko uvidimo vse razsežnosti, ki jih lahko mladinsko delo zajema, vprašanje obravnavati z več zornih kotov. Besedna zveza mladinsko delo (youth work) je nastala v začetku 20. stoletja in izhaja iz anglosaškega kulturnega prostora. Kasneje se je kot taka uveljavila po Evropi šele v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja.

Opredelevanje mladinskega dela se v državah razlikuje zaradi različne tradicije institucionalnega oblikovanja države in razvoja sistema blaginje, ki se je v posamezni državi oblikoval. Izvorno je bilo mladinsko delo v domeni zasebne sfere oz. civilne družbe. V različnih sistemih blaginje se je skrb za blaginjo mladih uresničevala na različne načine in glede na razpoložljiva sredstva ter položaj in vlogo različnih struktur v družbi – tako javnih kot tudi zasebnih. Pri razvoju so imele pomembno vlogo predvsem katoliška, anglikanska in ostale protestantske cerkve ter ostale institucije in skupnosti znotraj krščanske tradicije.

Danes je skrb za blaginjo posameznika in predvsem urejanje različnih področij življenja vse bolj v domeni javnega, torej države in tudi Evropske skupnosti. Vendar se vedno zastavlja vprašanje, koliko je posameznik sam odgovoren za lastno blaginjo. Namen tega prispevka je razjasniti določene pojme in koncepte, ki se uporabljajo za opredeljevanje mladinskega dela, in odpreti določena obzorja, kaj je v preteklosti pomenilo in kaj pomeni danes, ter v kakšnih okvirih se uresničujejo cilji mladinskega dela.

Zgodovina mladine in pojav mladinskega dela

zaradi specializacije in funkcionalizacije modernih družb se je prvotno otroštvo, v katerem je vzgojno in izobraževalno delovala skoraj samo izključno družina, raztegnilo in sega čez konec biološkega dozorevanja. Tako mladost danes ne pomeni zgolj obdobja do biološke zrelosti in adolescence, ampak predstavlja prehodno podaljšano obdobje na številnih področjih v življenjskem ciklu posameznika. Mladi so bolj neodvisni kot otroci, a še vedno odvisni od avtoritet. Zelo pomembno pri tem je šolanje kot zahteva modernih družb.

Z zgodovinsko-sociološkega stališča mladost tako nastaja kot sociološki fenomen, ki se je oblikoval skupaj z institucijo obveznega šolanja otrok in vse

daljšim obdobjem tega šolanja. Ogledalo družbenega oblikovanja mladine kot posebne družbene skupine predstavljajo tudi različne oblike organiziranih aktivnosti zunaj institucionalnih šolskih okvirov, ki so v zadnjih dvestotih letih poleg družine ter šole predstavljale obliko zagotavljanja blaginje mladih. Zgodovinski pogled omogoča razumevanje mladine in mladinskega dela, saj predstavlja temeljna izhodišča, ki so oblikovala mladinsko delo do danes.

V zgodovinski raziskavi se je z mladino kot strukturirano generacijsko enoto ukvarjal John R. (Gillis, 1999), ki je zbral podatke o različnih oblikah združevanja, organiziranja in delovanja mladih v Evropi v zadnjih dveh stoletjih. Mladina kot samostojna družbena skupina v sodobnem smislu vznikne šele v industrijski družbi. Med glavnimi dejavniki je bilo obvezno šolanje, ki je zamaknilo dostop do dela (Gillis, 1999). S šolanjem so posredno ali neposredno povezane prve dokumentirane sodobne oblike združevanja mladih, ki bi jih že lahko označili kot svojevrstne subkulture. To so bile znane bratovščine, od tistih, organiziranih na šolah in med študenti, do tistih med obrtniškimi vajenci (Gillis, 1999). Avtor meni, da je delavski razred razvil svojo posebno mladinsko kulturo, ki je bila organizirana okoli urbanih krajevnih tolup, medtem ko sta višji in srednji razred razvila lastne ekskluzivne oblike, vključno z bohemstvom in modernim študentskim gibanjem (Gillis, 1999).

V Veliki Britaniji lahko odgovor na potrebe delavskega razreda iščemo v prvih organiziranih oblikah dela z mladimi, pri čemer še ne moremo govoriti o mladinskem delu. To so bile posebne šole.¹ Že konec 18. stoletja so se oblikovale prve tako imenovane nedeljske šole (Sunday Schools). Na drugi strani so se za najbolj revne oblikovale šole za revne (Ragged Schools). Te so zajele tiste otroke in mlade, ki se niso mogli vključevati v nedeljske šole. Učitelji, ki so prihajali iz vrst delavcev, so organizirali učenje v najbolj revnih četrtih. V ta namen so uporabljali urejene staje, podstrešja, oboke nad železniškimi progami ter mlade učili osnovnih veščin branja, pisanja, računanja in vsebino Svetega pisma (Smith, 2002).

Velik pomen pri delu z mladimi v Veliki Britaniji so imeli v 19. stoletju tudi katoliški in anglikanski duhovniki. Že leta 1844 je bila ustanovljena organizacija, ki jo lahko označimo za prvo mladinsko organizacijo v

¹ Šola v tem pomenu ne pomeni javno priznane organizacijske oblike, ampak šolo v smislu učenja in pridobivanja veščin in znanja, organizirano v zasebni sferi. Javne šole v Veliki Britaniji so bile ustanovljene leta 1870 z zakonom o izobraževanju (Education Act).

današnjem pomenu besede. To je bila YMCA – Young Men's Christian Association. Ob koncu 19. stoletja so nastajali različni novi klubi, namenjeni ločeno fantom in dekletom (Smith, 2002).

Bohemstvo srednjega in višjega razreda, ki ga omenja Gillis, lahko zasledimo pri pariški mladini iz tridesetih let 19. stoletja v obliki navdušenja nad nenavadnimi stili oblačenja, surovega vedenja in čudnega jezika, ki označuje njihove vrstnike tudi danes. Bohemstvo je nastalo zaradi ogromne sposobnosti Pariza, da je privabil mladino iz provinc. V Parizu so bili kot študentje neodvisni, živeli so kot tujci v delavskih naseljih, učitelji jih niso nadzorovali in pri oblasti niso bili zaželeni. Delovna mesta za intelektualne poklice so do tridesetih let 19. stoletja v Parizu postala prezasedena, tako so predvsem mladi moški posedali po kavarnah in niso imeli boljšega dela, kot da so listali po časopisih, govorili o politiki in obrekovali. Balzac jih je opisal: »Nekateri so bili bogati, drugi revni, vsi enako nekoristni (...), ker niso z ničimer sprostili svoje energije, so se podali ne samo v novinarstvo in zarotništvo, literaturo in umetnost, ampak tudi v največje ekscese in razuzdanost.« (Gillis, 1999). Vendar je bil Pariz med evropskimi prestolnicami nekaj posebnega in je razvil novo mladinsko kulturo. V ostalih evropskih mestih, celo v industrializirani Angliji, se je tradicija ohranila vse do sredine 19. stoletja (Gillis, 1999).

V desetletjih po meščanskih revolucijah leta 1848 se velika zveza mladine med delavsko in študentsko mladino ni uresničila. Nista se poenotili v skupni politični akciji – v razumevanju pomena bratovščine. Za delavce je pojem začel predstavljati bratstvo ne vsega človeštva, temveč solidarnost njihovega razreda proti kapitalističnim meščanom. Tako so se družbene in politične spremembe okrepile in niso zmanjšale družbenih delitev.

V severnem delu današnje Italije v Piemontu je bil pred letom 1848 pri vzgojnem delu z otroki in mladimi iz revnih torinskih delavskih četrti zelo pomemben sv. Janez Bosko (Don Bosco – katoliški duhovnik in pedagog). To je bil čas industrijskega napredka in množičnega priseljevanja s podeželja. Otroke in mlade z ulic je vključeval v različne aktivnosti. Velja za utemeljitelja vzgojnega načina, znanega pod imenom preventivni sistem, ki temelji na razumu, veri in ljubeznivosti.

Neuspele revolucije 19. stoletja označujejo preobrat v politični zgodovini mladine. Končalo se je prvo evropsko obdobje študentskih nemirov, na drugi strani pa so mladi znotraj delavskih gibanj izgubili svojo neodvisno vlogo. Mladina ni dobila javne vloge vse do leta 1900, a takrat v novih oblikah in z novimi ideali. Radikalna tradicija in bohemstvo sta preživela, da bi se obnovila v mladinskih socialističnih gibanjih in umetniški avantgardi ob koncu stoletja, vendar so se jim takrat pridružile in jih celo zasenčile nove serije mladinskih gibanj.

Na prelomu iz devetnajstega v dvajseto stoletje se je v tem kontekstu zgodilo še nekaj zelo pomembnega. Propad gibanja obrtniških pomočnikov in izginotje

študentskega radikalizma sta ustvarila globlje spremembe, ki niso samo olajšale demografskih in gospodarskih napetosti, temveč so spremenile celoten življenjski cikel. Do takrat enovito obdobje mladosti se je razkrojilo na dve obdobji. Eno je zajemalo starejše mladostnike, ki so ohranjali večino dotedanje avtonomije, pri čemer so se s tem še nekoliko bolj istovetili s položajem odraslih. Drugo so predstavljali mlajši mladostniki, ki so izgubili dostop do ekonomije, ob tem pa so postajali vse bolj predmet starševskega nadzora in nadzora drugih ustanov, predvsem šole. Pojavilo se je obdobje najstništva.

Tako se je konec 19. stoletja v Veliki Britaniji začel uporabljati izraz mladina oziroma prepoznati značilnosti novonastajajoče ločene družbene skupine, ki so jo označili za mladino. Ta novonastali položaj, ki je postal družbeno relevantna tema, so izpostavljali tako v strokovnih krogih kot v medijih (časopisi). Javno zanimanje za probleme mladih se je razširjalo tudi med psihologi. G. Stanley Hall (1904, 1906) je začel razvijati teorije o adolescenci. Prvi je raziskal obdobje mladosti in ga poimenoval z besedo *adolescenca*.

Odkritje najstništva in adolescence pripada pravzaprav srednjemu razredu, ločenemu od aristokracije, ki je izkusila upad otroške umrljivosti (nižji razredi so imeli pred tem več otrok kot višji), navaja Gillis (1999). Meja med otroštvom in adolescenco je bila načrtovana na prehodu med osnovnošolskim in srednješolskim izobraževanjem. Prvič v zgodovini smo dobili organizacije, ki so bile popolnoma namenjene adolescenci. Najbolj znani so angleški skavti,² ustanovljeni v prvem desetletju 19. stoletja (Gillis, 1999). Njihov ustanovitelj sir Robert Baden - Powell je imel pomisleke glede metode poudarjenega vojaško-regimentnega urjenja v povezavi z evangelizacijo, kot so jo izvajali v deških brigadah³ (Boys Brigades), ki so se v Veliki Britaniji pojavile ob koncu 19. stoletja. Sistem mu je bil všeč, a želel je bolj integriran in naraven sistem. Pri tem ne smemo pozabiti, da je bilo življenje posameznikov zelo pogojeno s pripadnostjo posameznim družbenim slojem, kar je bilo največkrat vnaprej določeno. Uspešen je bil predvsem pri srednjem sloju, manj pa pri proletariatu.

Konec devetnajstega in v prvih desetletjih dvajsetega stoletja so pri družboslovnem raziskovanju mladine in mladosti najpomembnejša začela postajati vprašanja mladinskega prestopništva. To se je razširilo na celotno mladino, ne zgolj na delavsko (Gillis, 1999). Po prvi svetovni vojni se je v Veliki Britaniji pojavilo vprašanje institucionalnega urejanja (predvsem financiranja) dela z mladimi in med mladimi. Ti dve besedni zvezi sta se do takrat redno uporabljali v besednjaku, povezanem z vprašanji mladih. Medtem ko se je v dvajsetih letih 20. stoletja že začela uporabljati besedna zveza »**mladinsko delo**« (youth work) (Smith, 2002).

² Skavti so še vedno najbolj množično mladinsko organizirano gibanje, ki se je iz Evrope že v prvih desetletjih po nastanku razširilo po vsem svetu. V Sloveniji je bila skavska organizacija ustanovljena 22. 9. 1922.

³ Kasneje so se razvile tudi dekliške in še druge oblike, na primer judovske in anglikanske deške brigade. Sistem brigad je temeljil na vajah, prvi pomoči, čajankah, glasbi, taborjenju ter je bil namenjen predvsem delavskemu razredu.

V petdesetih letih 20. stoletja je bila mladina na prehodu. V tem času so mladinsko delo v mladinskih klubih kot tudi skavtsko ter temu podobna gibanja v Angliji ter Nemčiji (ZRN) izkusila spremembe, ki jih je prinašal čas. Razvoj televizijske in radijske ter pop kulture je prinašal nove izzive, in čeprav so se zelo upirali spremembam, se je mnenje srednjega razreda jasno pomikalo k večjemu sprejemanju različnih življenjskih ciklov. Angleški delavski razred tistega časa je razvil posebno vrsto solidarnosti, ki jo danes poznamo pod imenom »beatlomanija«. Začelo se je v Liverpoolu, v katerem so prejšnje bojovniške mladinske skupine v šestdesetih letih 20. stoletja začele igrati glasbo. Do pojava »beatnikov« se je v Zahodni Evropi mladina združevala predvsem v vrstniških skupinah, v katerih je prevladovala moška oblika takih združb. Združevala je fante, stare od trinajst do osemnajst let, to je obdobje, ko fant ni več otrok, vendar še ni vstopil v odrasel svet dela in si še ni začel prizadevati za poroko (Gillis, 1999). Vrstniške skupine so razvile lastne vrednostne orientacije in življenjske stile. Identifikacija z lastno generacijo je bila vse bolj opazna značilnost mladih.

Vendar so še vedno obstajale razlike med delavsko mladino in mladino srednjega razreda. Te so bile pogojene z dojemanjem pomena šolanja, pri čemer je to določalo tudi razlike v preživljanju prostega časa. Posledično je bila značilna tudi neenakost pri doseganju višine izobrazbe in zelenih poklicev. Delavski starši so pričakovali, da se bodo otroci bolj zgodaj zaposlili, in njihov odnos do podaljšanega šolanja in odvisnosti, ki sodi vanj, je ostajal zelo drugačen od srednjega razreda (Gillis, 1999).

Šestdeseta leta so v Zahodni Evropi pomenila čas intenzivnega in strokovnega mladinskega dela, ki se je prilagajal družbenim spremembam. Za večino angleških mladinskih klubov je bilo značilno bolj sproščeno vzdušje kot v preteklih desetletjih, čeprav problem mladoletnega prestopništva ni bil nič manjši kot prej. Pojavili so se spolno mešani klubi, organizacije so vzgajale mlade proti uporništvu in k sodelovanju, bale so se svobodomiselnosti v spolnih odnosih ali da bi mladi postali komunisti. V Zahodni Nemčiji so se odpirala vprašanja vzgoje mladih za demokracijo ter vprašanje volilne pravice pri osemnajstih letih, medtem ko je bilo v Angliji to vprašanje bolj jasno rešeno. Tista mladina, ki jo je zanimalo vodenje uradnih organizacij, je bila tako kot odrasli zaskrbljena, kajti ko so se na državnem sestanku angleških mladinskih svetov leta 1964 ukvarjali s problemom volilne pravice pri osemnajstih letih, je bil predlog z veliko večino zavržen. Kljub temu so v Angliji tako pravico uzakonili že leta 1969, v Nemčiji pa leta 1970 (Gillis, 1999).

Življenjski cikli in stili mladih različnih razredov se niso poenotili, čeprav je bilo na začetku druge polovice 20. stoletja mogoče zaznati take smernice. Podaljšano izobraževanje in nove oblike »postmoderne mladine« kot njegove posledice so ostajale značilnost srednjega razreda. Družbena in gospodarska neenotnost sta prav tako kot nekoč določali razlike v razrednih mladinskih kulturah.

Na koncu se dotaknimo še posebnosti študentskega vprašanja in študentskih gibanj konec šestdesetih let 20. stoletja, kot jih je raziskoval K. Keniston. Za študente je značilna posebna socializacija oziroma drugačen potek mladosti, ki ni več odraščanje, temveč načrtno in intenzivno akumuliranje in prisvajanje kulturnega kapitala ter temu primeren osebnostni in socialni razvoj posameznika. Govorimo tudi o postadolescenci, pri kateri se mladost podaljšuje v tretje desetletje posameznikovega življenja (Ule, 1996).

Študentska gibanja v šestdesetih letih 20. stoletja pripadajo srednjemu razredu, pri čemer izhajajo iz ameriške študentske populacije predvsem elitnih univerz, ki je ustvarila pogoje za eksperimentiranje z različnimi oblikami demokratične in libertarne prakse. Bili so kritični do tedanjih razmer, pridružili in podpirali so jih tudi širši družbeni krogi ter del akademske populacije. Motor uveljavljanja novih stališč in zahtev, ki so nasprotovale etabrirani in množični mladinski kulturi, je predstavljal študentski radikalizem. Njegov začetek sega v konec šestdesetih let in ima svoj začetek v t. i. vietnamskem poletju (1967), ko se je skupina študentov sestala, zato da bi organizirala odpor proti ameriški vpletenosti v Vietnamu. Imenovali so se nova levica (radikalci).

Psihosocialni dejavniki, kot so družinska klima, odnos s starši, osebni dejavniki, potek mladosti in izobraževalna pot, so bili bistveni za oblikovanje radikalcev. Že od otroštva so razvijali posebno socialno občutljivost in jo prenašali tudi v politično delovanje. Večinoma so izhajali iz liberalno usmerjenih intelektualnih družin srednjega sloja in imeli do staršev ambivalenten odnos. Značilna za njih je bila intenzivna kriza identitete v postadolescenci. Iskali so odgovor, kako se vključiti v družbo odraslih, če družbeno delovanje nasprotuje temeljnemu načelom postkonvencionalne morale.

Študentsko gibanje se ni neposredno odzivalo na zunanje zgodovinske dogodke, temveč na (sub) kulturno interpretirane dogodke, kot so jih zaznavali v svojem socialnokulturnem okolju. Prednosti niso dajali lastnemu pomanjkanju, ampak so se dotikali globljih družbenih vprašanj in to izkazovali s protesti kot obliko participacije. Vendar jih ne smemo opredeliti kot politična gibanja v tradicionalnem pomenu te besede. Politična so bila toliko, kolikor so v javnost vnašala komponente in težnje libertarne civilne družbe. To, na kar so opozarjali v šestdesetih in sedemdesetih letih, se je izrazilo v političnem smislu šele v osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja – sprememba od industrijske moderne k postmodernej kulturi in civilizaciji znanja in informacijske tehnologije (Ule, 1996).

Mladinsko delo

mladinsko delo, ki se je razvilo ob oblikovanju mladine, ima, če ga opazujemo z zgodovinskega vidika, svoje značilnosti, ki so se skozi čas pokazale v Zahodni in Srednji Evropi. Te so posledica vsakokratnih družbenih razmer in tradicije. Pri razumevanju mladinskega dela

nam lahko pomaga spoznanje, **da obstajajo različne oblike ali manifestacije mladinskega dela** in ne zgolj mladinsko delo s poenotenimi značilnostmi. Kljub temu je mogoče izluščiti nekaj ključnih razsežnosti, ki so bile skupne v debatah na različnih ravneh in v različnih časovnih obdobjih vse od konca 19. stoletja (Smith, 2005).

Usmerjenost k mlademu človeku:

Čeprav so se starostne meje, ki so določale različne starostne kategorije skozi čas, spreminjale, je mladinsko delo ostalo starostno povezana aktivnost. Tisti, ki delajo na področju mladine, se zavedajo pomembnosti strokovnega znanja o doživljanju mladosti. Zlasti pomembno je upoštevati izkušnje različnih starostnih skupin v okoljih, v katerih se je mladinsko delo uveljavljalo, kar lahko odpre zelo značilne arene praks. Mladinski delavci so delali tradicionalno na način razumevanja sveta, ki ga ustvarjajo ljudje. Delo mora potekati na način, ki ljudem prinaša smisel sveta.

Poudarek na prostovoljni participaciji in odnosih:

Prostovoljstvo je vedno razlikovalo mladinsko delo od ostalih oblik dela in servisov, povezanih z mladimi. Mladi so lahko tradicionalno in svobodno vstopali v odnose z mladinskimi delavci⁴ in iz njih izstopali, kadar koli so želeli. To je najbolj pomembno za način dela v tem sektorju in možnosti, ki se mladinskim delavcem odpirajo. To lahko mladinske delavce vzpodbudi k bolj dialoškemu delu. To tudi pomeni, da morajo mladinski delavci razviti programe, ki privabijo in vključujejo mlade, ali morajo delovati tam, kjer se gibljejo mladi. Izgrajevanje odnosov je osrednja točka mladinskega dela. V mladinskem delu sta vzniknili dve področji: učenje⁵ in medsebojni odnosi.

Pripadnost organizaciji:

Organizacija – združevanje v tovarštvu in v povezanosti za doseganje in uresničevanje določenih nalog in edukativna moč prevzemanja vlog v skupini – je že od začetka pomembna značilnost. Razprave in analize, ki so potekale v obdobju od 1960–1980 v Zahodni Evropi, kažejo, da bi morali biti primarni cilji mladinskih storitev⁶ (youth services) asociativnost, trening in izziv; to pomeni:

- priložnost za mlade biti predan;
- priložnost za mlade se posvetovati;
- priložnost za mlade prevzemati odločitve (odgovornost).

V zadnjem obdobju je to spoznanje podvrženo nevarnosti pojava individualizacije in poklicnega opravljanja dejavnosti. Mladi morajo ustvarjati in se ne le odzivati na ponudbo oziroma na ustvarjanje povratnih informacij (ankete o željah in potrebah).

Biti prijateljski in neformalen ter delovati z integriteto:

Za mladinsko delo je značilno, da mladinski delavci niso le dostopni in prijateljski, ampak morajo imeti tudi

vero v ljudi ter se truditi delati dobro in biti zgled. To pomeni, da je osebnost oziroma karakter mladinskega delavca najpomembnejši. Mladinsko delo je usmerjeno k dialogu in osebni vključenosti vseh v smeri osebnega zadovoljstva in osebne rasti. Posameznik ali mladostnik je v ospredju, je soudeležen pri nalogah in deluje v nekem ožjem okolju sovrstnikov ter lokalne skupnosti.

Skrbeti za vzgojo in učenje ter za splošno blaginjo mladih ljudi:

Zgodovinsko gledano se mladinsko delo ni razvilo le zaradi tega, da bi mlade odvrnili od ulic in jim zagotovili zabavo. Mladinsko delo je že od svojega nastanka vsebovalo usmerjenost k učenju, usposabljanju in tudi izobraževanju. Usposabljanje, učne ure, delavnice, diskusije, knjižnice ter ostale oblike za pridobivanje znanja in izkušenj so bili vedno bistven element mladinskega dela vse od njegovega nastanka. Učenje tudi v najbolj priložnostni obliki je bil vedno argument za skrb za ustvarjanje blaginje mladih ljudi.

Prek opisanih petih elementov lahko zaznamo prevladujoče smernice mladinskega dela v 20. stoletju. Smernice izhajajo iz različne tradicije mladinskega dela tako klubskega kot tistega znotraj različnih drugih organizacijskih oblik, ki so bile že omenjene v poglavju o zgodovini nastanka in razvoja mladine in mladinskega dela.

Za mladinsko delo je značilno, da je raslo in se razvijalo skupaj z osamosvajanjem in oblikovanjem mladine. To pomeni, da se je oblikovalo v zasebni in civilnodružbeni sferi. Tako se nam takoj postavi vprašanje, kaj to pomeni za mladinsko delo v okoliščinah, ko mladina ni več homogena družbena skupina, ki ni več aktiven člen družbenih sprememb in je zopet vse bolj odvisna od različnih avtoritet. Tu ima vedno večjo vlogo država (javna sfera), ki ureja ne le formalno izobraževanje in tako vpliva na mlade prek avtoritete šole, ampak vse bolj posega tudi v dinamiko v mladinskem delu.

Področja mladinskega dela

Prakse v evropskih državah na področju opredeljevanja mladinskega dela in mladinske politike kažejo danes pestro paleto načinov urejanja tega področja. Pristop k urejanju področja mladinskega dela je zelo različen in odvisen tudi od oblike sistema države blaginje. V nekaterih ima večjo vlogo javna sfera, pri drugih sta pomembni civilna družba in zasebna sfera.

Svet Evrope opredeljuje mladinsko delo v različnih publikacijah in dokumentih. V besedilu »European framework of youth policy« (Siurala, 2004) je mladinsko delo opredeljeno kot zavestno (načrtno) izobraževalno delo z mladimi, ki ima značilnosti prostovoljnih aktivnosti s ciljem aktivnega državljanstva mladih in ki promovira vključevanje mladih v družbo. Mladinsko delo se lahko izvaja v mladinskih organizacijah, v ostalih skupinskih aktivnostih mladih ter lokalno in regionalno vodenih ali financiranih servisnih storitvah. Kakovost mladinskega dela se lahko izboljša z ustreznim usposabljanjem in izobraževanjem mladinskih delavcev.

V raziskavi The socio-economic scope of youth work in Europe (Bohn, 2007) je ugotovljeno, da na ravni Evrope ne obstaja splošno sprejeta in poenotena opredelitev mladinskega dela, prav tako je mladinsko

⁴ Tudi z mladinskimi voditelji, animatorji, mentorji, trenerji ipd.

⁵ Mišljeno je tako neformalno kot priložnostno učenje.

⁶ Predstavlja podporo oziroma je del mladinskega dela in nudi mladim mehanizme podpore za njihovo participacijo.

delo v državah različno opredeljeno ali je opredeljeno samo s področji oziroma vrstami aktivnosti. Čeprav je tudi terminologija, ki se uporablja za opredeljevanje mladinskega dela, v državah različna, je raziskava, ki je zajela 10 držav⁷ z različnimi sistemi države blaginje, pokazala presek področij, na katerih se uresničujejo cilji mladinskega dela. Področja veljajo za omenjene države in predstavljajo poskus sistematizacije za potrebe omenjene raziskave. Vendar velja dodati, da ta področja veljajo tudi širše, pri čemer se lahko širijo ali krčijo glede na razvoj mladinskega dela in urejanja (politik) na tem področju.

Dodatno obšolsko učenje (extracurricular):

Ponudniki dodatnih programov usposabljanja mladih omogočajo osnovne storitve, ki se navezujejo na splošno politično, družbeno, zdravstveno, kulturno, ekološko in tehnično zunajšolsko izobraževanje – neformalno in priložnostno učenje. Ti programi so osnovani na izkušnji in skupinskem delu, projektih in različnih dogodkih. Pogosto so oblikovani s cilji preventive, kot so osebna rast, vključevanje mladih v zabavne programe, krepitev samozavesti, oblikovanje odnosa do vrednot in ideologij ali samo pridobivanje izkušenj. Ta oblika omogoča mladim predvsem možnost koriščenja programov posvetovanja in preprečitve tveganih dogodkov. Predstavljajo varno okolje za mlade in ponujajo pridobivanje osnovnih kompetenc za večanje zaposljivosti.

Mednarodno mladinsko delo:

To je strokovno vodena in organizirana dejavnost mladih in za mlade. Mladim iz različnih držav, etničnih okolij in kultur omogoča priložnosti srečevanja in refleksije izkušenj mladih v medkulturni razsežnosti. Mednarodno mladinsko delo omogoča dodatne učne izkušnje in prostočasne aktivnosti, ki se pogosto izvajajo med počitnicami.

Odperto mladinsko delo (open youth work):

Omogoča prostor (največkrat v mladinskem klubu ali mladinskem centru), ki je načelno odprt za vse mlade iz lokalne skupnosti ali okolja. Večinoma okolje (tudi čas in programi) le delno pripravijo mladinski delavci, pri čemer je mladim prepuščeno in omogočeno, da sami aktivno oblikujejo celoto. Prostočasne aktivnosti predstavljajo pomemben del aktivnosti, ki so le okvir, znotraj katerega se izvajajo ostale socialne in izobraževalne naloge.

Participacija in medvrstniško učenje:

Participacija vključuje to, da imajo mladi pravico, možnost, sredstva, prostor in priložnost za odločanje in sodelovanje pri dejavnostih, zato da prispevajo k boljši družbi (skupnosti). Participacija pomeni vse tiste aktivnosti, ki so usmerjene k aktivnemu državljanstvu. To so skupinske aktivnosti, ki so usmerjene k skupnim ciljem. Mladim omogočajo prevzemanje odgovornosti, načrtovanje in sprejemanje odločitev. Mladinske organizacije so pri tem najpomembnejše. Omogočajo neformalno in priložnostno učenje, delujejo preventivno in prispevajo k družbeni vključenosti. Pomembno prispevajo k socializaciji med vrstniki.

7 Avstrija, Estonija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Nizozemska, Norveška, Romunija in Španija.

Mladinske organizacije in zveze zastopajo mladinsko delo, ki je priložnostno, prostovoljno, samoorganizirano, zastopa interese mladih in je osnovano na podlagi vrednostnih sistemov.

Preventiva pred družbeno izključenostjo/mladinsko socialno delo:

Ta oblika mladinskega dela zajema posvetovanje, podporo, učenje, priložnosti usposabljanje in zaposlovanje za mlade z manjšimi socialnimi spretnostmi in posebnimi potrebami. Usmerjena je v večanje njihove družbene/socialne integracije, vključevanje v formalno izobraževanje, vključevanje na trg delovne sile in/ali odraslost.

Rekreacija/sprostitev:

Igra, rekreacija in storitve prostočasnih aktivnosti spodbujajo in podpirajo koristno in učinkovito preživljanje prostega časa mladih. Prostočasne dejavnosti lahko vključujejo igre, šport, kulturne dejavnosti, zabavo in storitve na ravni skupnosti s ciljem prispevati k razvoju psihičnih, intelektualnih kapacitet in ostalih potencialov mladih.

Mladinsko posvetovanje:

Nagovarja mlade na področjih in pri vprašanjih, ki so značilna za mlade. Predvideva strokovno podporo in posredovanje informacij ter usmerjanje mladih na posamezna področja in institucije. Posvetovanje lahko pokriva probleme v šoli, karierni menedžment in usmerjanje na trg delovne sile, svetovanje pri problemih partnerstva in družinskih težavah, zdravje in pravno podporo. Uresničuje se v posvetovalnicah, prek telefonskega svetovanja in medmrežja.

Mladinsko informiranje:

Temelji na jasni, celostni in usklajeni servisni dejavnosti, ki upošteva posebne potrebe mladih, je prijazno do mladih uporabnikov ter ekonomsko dostopno. Informiranje izvajajo mladinski informacijski centri s sredstvi, ki so mladim blizu. Temelji na nediskriminatornem načelu in se usmerja tudi na učenje mladih, kako pravilno dostopati do informacij v sodobni kulturi. Cilj je dvigniti možnosti pridobivanja informacij o različnih tudi javnih vprašanjih in možnostih, na podlagi katerih se lahko mladi neodvisno in samostojno odločajo o organizaciji svojih življenj.

Mladinsko delo v športu:

Prek športa in telesne aktivnosti promovira zdrav in aktiven način življenja. Mladim omogoča učno izkušnjo sprejeti lasten poraz in uspeh ter tudi poraz in uspeh drugih, omogoča izkušnjo sodelovanja in prevzemanje vloge v skupini. Omogoča učenje spoštovanja pravil in omejitev ter sodelovanja mladih iz različnih etničnih in socialnih okolij. Mladim ponuja izkušnjo izziva, pridobivanja novih spretnosti in zdravega načina življenja.

Raziskava je pokazala, da je z evropskega vidika mladinsko delo kompleksno in razpršeno polje, na katerem primanjkuje osnovnih opredelitev in kazalnikov za namen primerjalnih raziskav in poročil. Kljub temu je izpostavila opredelitev mladinskega dela, ki zajame bistvo in odpira polje za nadaljnje proučevanje in opredelitve (Bohn, 2007).

Glavni namen mladinskega dela je omogočiti priložnosti za mlade, da sami oblikujejo svojo prihodnost. Mladinsko delo je skupen izraz za dejavnosti mladih in za mlade, ki so družbene/ socialne, kulturne, izobraževalne in politične narave. Vse pogostejše mladinsko delo vključuje tudi šport in servisne storitve za mlade. Mladinsko delo je v domeni zunajšolskega sistema izobraževanja, torej ima naravo neformalnega in priložnostnega izobraževanja ter učenja.

Glavni cilj mladinskega dela sta integracija in vključevanje mladih v družbo. Prav tako je lahko usmerjeno v osebno in socialno emancipacijo mladih, tako da lahko delujejo neodvisno in niso objekt izkoriščanja.

Mladinsko delo je del socialnega varstva in tudi izobraževanja. V nekaterih državah je urejeno z zakonom in ga upravljajo javne institucije in javni uslužbenci, predvsem na lokalni ravni. Ne glede na to obstaja pomembna povezava med poklicnim opravljanjem dejavnosti in prostovoljci. Njihov odnos je včasih protisloven in drugič spet sodelovalen.

Opredelitev mladinskega dela je razpršena. V številnih evropskih državah je priznано, promovirano in ga financirajo javne oblasti, medtem ko sta v drugih državah narava in upravljanje na popolnoma prostovoljni ravni. Kar je v neki državi opredeljeno kot tradicionalno delo mladinskih delavcev, naj si bo poklicno ali prostovoljno, je v drugi državi pripisano delu posvetovalcev, spet v drugi državi je to delo v domeni lokalnih skupnosti in družin, medtem ko v veliko državah sploh ni opredeljeno.

V današnjem času, ko imajo javni sistemi težave pri omogočanju enakovrednega in globalnega dostopa do izobraževanja in usposabljanja ter trga dela, se mladinsko delo ukvarja z nezaposlenostjo mladih, izobraževalnimi težavami, marginalizacijo in družbeno/socialno izključenostjo mladih. Vse bolj se mladinsko delo prekriva s področjem socialnih storitev. Zato zajema delo na področjih, kot so izobraževanje in usposabljanje, zaposlovanje, podpora za mlade in usmerjanje mladih, vprašanja osamosvajanja in stanovanjske problematike, mobilnosti, kriminalitete in zdravja.

Na drugi strani še vedno zajema tradicionalna področja, kot so participacija, mladinske politike, kulturne dejavnosti, večanje zaposljivosti, prosti čas in šport. Mladinsko delo se vse bolj približuje tudi posebnim skupinam, kot so mladi s posebnimi potrebami iz socialno zapostavljenih okolij, mladi priseljenci, vključno z begunci in azilanti. Mladinsko delo je lahko organizirano tudi v okviru določene religiozne prakse. (Lauritzen, 2006, v Bohn, 2007).

sodobnih zahodnih družb danes zahteva nove načine reševanja vprašanj mladih.

Ne glede na to so cilji oziroma poslanstvo mladinskega dela bolj ali manj jasni in sprejemljivi ne glede na čas, okolje oziroma sistem blaginje. Bistveno je vprašanje konteksta, v katerem se uresničujejo cilji mladinskega dela, ter kako, v katerih okvirih in s kakšnimi ukrepi politik dosežati najboljše rezultate glede poslanstva mladinskega dela. Tako se v sodobnih demokracijah oblikuje spoznanje medsektorskega (integralnega) urejanja vprašanj mladine in mladinskega dela kot polja, v katerem se lahko križajo in združujejo različni ukrepi na ravni politik. Pomembno vlogo igra tudi vertikalna povezava med lokalno in nacionalno ter mednarodno ravno, pri čemer je jedro mladinskega dela in politik vedno na lokalni ravni.

Viri

- Bohn, I. (2007). *The socio-economic scope of youth work in Europe*. Raziskovalno poročilo. Frankfurt: Institut für sozialarbeit und sozialpädagogik, Council of Europe.
- Gillis, J. R. (1999). *Mladina in zgodovina*. Maribor: Dialogi.
- Siurala, L. (2004). *A European framework for youth policy*. Strasbourg: Council of Europe.
- Smith, K.M. (2002). *Youth work – an introduction*. Pridobljeno 11. 5. 2006, iz <http://www.infed.org/youthwork/b-yw.htm>
- Smith, K.M. (2005). *Young people, informal education and association*. Pridobljeno 31. 5. 2006, iz <http://www.infed.org/youthwork/ypandassoc.htm>
- Ule, M. (1996). *Predah za študentsko mladino*. Ljubljana: Urad RS za Mladino, Juvena.

Zaključek

Skozi čas so se cilji mladinskega dela uresničevali na različne načine in znotraj različnih institucionalnih okvirov in družbenih sfer. Z nastankom in razvojem industrijskih družb so se vse bolj povečevale potrebe po urejanju socialnega položaja tudi ali predvsem otrok in mladih. Prve oblike zagotavljanja blaginje mladih so se pojavile v okviru zasebnih družinskih in sosedskih povezav predvsem med delavskim prebivalstvom, medtem ko je meščanstvo nove izzive urejalo v okviru izobraževalnih institucij in civilne sfere. Kompleksnost

Alenka Blazinšek – delovna skupina NA

ALI JE AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO EDINI CILJ MLADINSKEGA DELA?

Neformalno in priložnostno učenje ter mladinsko delo sta v slovenskem prostoru v veliko primerih skoraj neločljivo povezana. To se kaže tako, da:

- so učni cilji vključeni v osnovni program – včasih je to zahteva financerjev ali so različni učni cilji že vključeni v samo poslanstvo organizacije;
- učenje nastopa kot skrit kurikulum ali kot »pozitiven stranski učinek aktivnosti« – mladi se ob aktivnostih, ki so jim ponujene ali jih »kreirajo« sami, nevede in nenačrtno učijo.

Iz različnih opredelitev neformalnega učenja izhaja, da o njem govorimo takrat, ko so cilji učne aktivnosti vnaprej opredeljeni in je učni proces vsaj malo strukturiran, vendar se vse skupaj dogaja zunaj formalnih učnih struktur, kar se v našem primeru bolj nanaša na prvo alinejo, medtem ko o priložnostnem učenju govorimo takrat, ko se učenje »zgodí« nenačrtno, kar v našem primeru bolj sovпада z drugo alinejo.

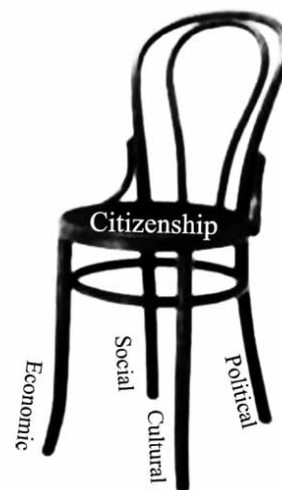
Kje in na kak način se pri tem torej učimo aktivnega državljanstva?

Aktivno državljanstvo je kompleksen pojem, ki ga je nemogoče opredeliti z enotno definicijo. Prav je, da opozorimo tudi na slovnično ustreznejšo rabo besede, dejavna državljanost, ki se v našem prostoru (še) ni uveljavila. Dilema izhaja iz opredelitve državljanstva, ki ga razumemo kot pravno pripadnost določeni državi, medtem ko državljanost razumemo v smislu socialne vloge, skupka lastnosti, ki pripomore k temu, da je lahko posameznik v vseh pogledih »uspešen« državljan. Nekateri aktivno državljanstvo povezujejo zgolj s političnim udejstvovanjem, medtem ko se v drugih opredelitvah pojem razširi in zajame širok spekter dejavnosti v t. i. »civilni družbi«. Opredelitev, ki jo bomo za pojem aktivnega državljanstva uporabljali v tem sestavku, se bolj nagiba slednjemu, pri čemer se glasi: »Aktivni državljani in državljanke so osebe, ki so dejavne v javnosti in ki s svojo dejavnostjo prispevajo k »splošnemu dobremu«, torej ne uresničujejo le osebnih individualnih interesov, pač pa delujejo v korist splošno prepoznanih demokratičnih ciljev in vrednot.« (Podmenik, 2003:58).

Štiri razsežnosti aktivnega državljanstva

Obširna opredelitev aktivnega državljanstva, ki jo je za Svet Evrope pripravil Ruud Veldhuis, navaja štiri razsežnosti državljanstva: politično-pravno, družbeno, kulturno in ekonomsko. Vsakdo, ki naj bi bil aktiven državljan, bi moral imeti enako razvite vse štiri razsežnosti. To ponazarja naslednja slika:

Slika 1: Štiri komponente državljanstva posameznika

Vir: T-KIT nr. 7, (2003).

Vsaka razsežnost ima drugačne značilnosti:

Politično-pravna razsežnost

- Vključuje koncept demokracije, koncepte demokratičnega državljanstva, politične strukture in procese odločanja na državni in mednarodni ravni, volilni sistem, politične stranke in različne skupine pritiska.
- V tem kontekstu je pomembna tudi politična participacija in oblike participacije (demonstracije, pisanje pism javnim občilom, lobiranje ...).
- Vključuje tudi zgodovino in temelje civilne družbe, demokratične vrednote, človekove pravice, mednarodne odnose, mednarodne organizacije in zakonodajo, vlogo javnih občil, pravni sistem, državni proračun ...

Kulturna razsežnost

- Vključuje vlogo informacijske tehnologije in javnih občil, izkušnje drugih kultur, kulturno dediščino naroda, pojasnila, zakaj prevladajo nekatere norme in vrednote, zgodovino, boj proti rasizmu in diskriminaciji, varovanje okolja ...

Družbena ali socialna razsežnost

- Vključuje boj proti družbeni izoliranosti in izključenosti, varovanje človekovih pravic, združevanje različnih družbenih skupin, občutljivost za družbena vprašanja, razlike v socialni varnosti, zdravju, blaginji in pismenosti na globalni ravni, enakopravnost med spoloma ter državno in mednarodno varnost.

Ekonomska razsežnost

- Vključuje vidike tržne ekonomije, izboljševanje poklicnih kvalifikacij, zaposlenost in nezaposlenost, delovno zakonodajo, ekološke vidike globalne ekonomije, pravice potrošnikov ipd.

Mesto mladinskega dela v aktivnem državljanstvu

Mladinsko delo je zelo razvejano, obširno in raznoliko, zato je skoraj nemogoče podati enoten odgovor, koliko mladinsko delo razvija vse štiri komponente aktivnega državljanstva. Razlika med mladinskimi organizacijami, ki mladim ponujajo aktivnosti, in organizacijami, ki skupaj z mladimi soustvarjajo oz. mlade spodbujajo, da sami »kreirajo« aktivnosti, je velika. Z gotovostjo lahko trdimo, da imajo mladi v slednjih več možnosti za učenje in razvoj aktivnega državljanstva.

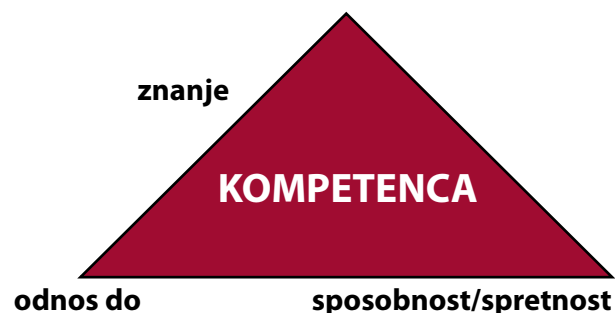
Izobraževanje za aktivno državljanstvo

Izobraževanje za aktivno državljanstvo posamezniku pomaga pridobiti »orodja« za uresničevanje koncepta, opremlja jih z nujno potrebnimi znanji in veščinami. Aktivnega državljanstva se ne moremo kar tako naučiti; njegovi elementi se pojavljajo v različnih oblikah, velikokrat posredno, zlasti v mladinskih organizacijah, v katerih veščine zanj ponavadi niso napisan cilj, ampak se jih posamezniki naučijo med izvajanjem različnih aktivnosti. Mladinske organizacije so neke vrste »inkubatorji« za privzganje štirih komponent aktivnega državljanstva. Te organizacije so prostor učenja, pridobivanja izkušenj in promocije dejavne državljanosti. Za obvladovanje štirih razsežnosti moramo razviti naslednje kompetence (T-KIT (7/2003)):

1. Kognitivne kompetence, pod katere spadajo:
  - kompetence javne in politične narave (npr. poznavanje demokratičnih načel),
  - poznavanje sveta, ki vključuje tudi zgodovinski in kulturni vidik javnih in političnih kompetenc,
  - kompetence postopkovne narave (npr. kako urediti neko zadevo v državi),
  - poznavanje načel in vrednot, povezanih s človekovimi pravicami.
2. Kompetence, povezane z izbiro vrednot:
  - te so povezane z občutki pripadnosti. Naše vrednote so podobne kot vrednote skupin, ki jim pripadamo.
3. Kompetence, vezane na dejavnost:
  - te so neposredno uporabne v vsakdanjem življenju, na primer sposobnost živeti z drugimi, sposobnost reševanja konfliktov in sposobnost sodelovanja v javnih zadevah.

Kompetenco lahko opredelimo kot trikotnik, v katerem se smiselno, vendar ne nujno v vseh treh enako, prepletajo naslednji parametri:

Slika 2: Parametri kompetence

Naštete kompetence sovpadajo tudi s sistemom osmih ključnih kompetenc, ki izhajajo iz Lizbonske strategije:

4. Komunikacija v maternem jeziku (sporazumevanje v maternem jeziku)
5. Komunikacija v tujih jezikih (sporazumevanje v tujih jezikih)
6. 3.Številna predstavljivost in kompetence v matematiki, naravoslovju in tehnologiji (matematična pismenost, znanost in tehnologija)
7. Informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) (digitalna pismenost)
8. Učenje učenja
9. Medosebne in družbene kompetence
10. Inovativnost in podjetnost (samoiniciativnost in podjetnost)
11. Kulturna zavest in izražanje (splošna kultura)

Cilji mladinskega dela

Zaradi številčnosti, razvejanosti in kompleksnosti mladinskega prostora bi težko govorili o njegovih enotnih ciljih. Evropski portfolio za mladinske voditelje in mladinske delavce, ki izhaja iz prizadevanja, da se mladinsko delo opiše na način, ki je razumljiv tako mladim kot tudi ostalim v družbi, izpostavlja naslednje cilje, in sicer je mladinski delavec sposoben:

usposabljalati/opogumljati mlade:

- usposabljalati mlade za sodelovanje in učenje – skozi razvoj kolektivnih akcij,
- vključiti mlade v načrtovanje, delovanje in evalvacijo aktivnosti,
- usposobiti mlade za delo v skladu z zastavljenimi skupnimi cilji,
- pripomoči k razvoju zaupanja, znanja, kritičnega razmišljanja, sposobnosti in razumevanja mladih,
- spremljati mlade na emocionalni ravni,
- razširiti njihovo zavest o konceptih moči in sprememb;

razvijati ustrezne priložnosti za učenje:

- nagovarjati posameznike in skupine,
- nuditi mladim ustrezno vodenje in povratno informacijo,
- izkoristiti priložnosti za spontano učenje in razvoj v vsakodnevnih položajih,
- prepoznati posebne učne potrebe,
- uporabljati različne izobraževalne metode in tehnike,
- stimulirati kreativnost mladih;

spremljati mlade pri njihovih medkulturnih učnih procesih:

- voditi mlade pri spoznavanju njihove kulture, vrednot in navad,
- promovirati aktivno strpnost in sodelovanje z ljudmi iz drugih kultur doma in v tujini,
- ustvarjalno reševati konflikte in voditi k miroljubnim rešitvam,
- pomagati mladim pri iskanju samih sebe v spreminjajočem se svetu;

prispevati k organizacijski strukturi in razvoju mladinske politike:

- poiskati vire in jih upravljati,
- voditi druge in učinkovito delati v timu,
- prizadevati si za spremembe in razvoj znotraj organizacije,
- sodelovati z drugimi pri oblikovanju mladinske politike;

uporabljati evalvacijske prakse:

- načrtovati in uporabljati zelo različne participativne metode evalvacije,
- uporabljati primerno informacijsko tehnologijo,
- pisati poročila in pripravljati predstavitve za različno občinstvo,
- raziskovati in si z rezultati pomagati v praksi.

Portfolio sicer izpostavlja kompetence mladinskega voditelja oz. mladinskega delavca, vendar lahko iz tega prav tako razberemo najširše opisane cilje mladinskega dela. Vsekakor imajo različne mladinske organizacije poleg naštetih tudi dodatne – lastne cilje, ki izhajajo iz aktivnosti in poslanstva organizacije, vendar naj bi si po klasifikaciji avtorjev portfolia vse prizadevale za doseganje naštetih. Če se torej vrnemo k štirim razsežnostim aktivnega državljanstva, lahko ugotovimo, da se tudi v opredelitvah portfolia pokaže težnja po vseh štirih, vendar morda ne ravno za vse enako. V tem kontekstu nekoliko prevladujejo kulturna in družbena ali socialna razsežnost, vendar se predvsem v kompetencah, nadnaslovljenih s Prispevati k organizacijski strukturi in razvoju mladinske politike, kaže tudi ekonomska in politično-pravna razsežnost aktivnega državljanstva. Prav tako je mogoče v opredeljenih kompetencah, ki naj bi jih imel mladinski delavec oz. mladinski voditelj, najti vseh osem ključnih kompetenc; na splošno je največje prekrivanje v za mladinsko delo zelo pomembni ključni kompetenci učenje učenja. Malo manj poudarka je na ključni kompetenci številka predstavljivost in kompetencah v matematiki, naravoslovju in tehnologiji, vendar je tudi te mogoče najti v nekaterih opisih v portfoliu.

Ob upoštevanju dejstev,

- da osem razvitih ključnih kompetenc načeloma omogoča posamezniku osebno izpolnitev oz. razvoj, vključenost in zaposljivost,
- da se tudi v opredelitvah ciljev mladinskega dela, ki jih navaja portfolio za mladinske voditelje in mladinske delavce, delno kaže vseh osem ključnih kompetenc,
- vse skupaj sovпада z opredeljenimi štirimi razsežnostmi aktivnega državljanstva, lahko ugotovimo, da je:

aktivno državljanstvo v **najširšem pomenu besede** »edini« cilj mladinskega dela.

Viri

Blazinšek, A. (2007). *Aktivno državljanstvo*. Ljubljana: Salve.

Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. (2006). Pridobljeno 1.8.2008, iz http://www.mva.si/fileadmin/user_upload/doc/1_MLADI_V_AKCIJI/8_Publikacije/brosure/Brosura_Kljucne%20kompetence.pdf

Merry, P. (ur). (2003). *Under construction: Citizenship, youth and Europe: T-KIT on European citizenship*. Pridobljeno 1. 8. 2008, iz http://youth-partnership.coe.int/export/sites/default/youth-partnership/documents/Publications/T_kits/7/tkit7.pdf

Podmenik, D. (2003). Aktivno državljanstvo in socialni kapital. V M. Makarovič (ur), *V Socialni kapital* (str. 56–79). Ljubljana: Sophia.

Taylor, M. (2007). *European portfolio for youth leaders and youth workers*. Pridobljeno 1.8.2008, iz http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Portfolio/Portfolio_en.pdf

Veldhuis, R. (11.-12.12.1997). *Education for democratic citizenship: Dimensions of citizenship, core competencies, variables and international activities. Referat, predstavljen leta 1997 na seminarju Seminar on basic concepts and core competences*. Izvleček pridobljen 1.8.2008, iz http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/17/96/4c.pdf

Matej Cepin – zunanji sodelavec MOVIT NA Mladina

KAJ JE IN KAJ NI PARTICIPACIJA?

V prizadevanju za priznanje mladinskega dela kot pomembnega področja se v zadnjem času pojavlja vse več poskusov, da bi opisali njegove učinke. Tako je posvet o učinkih mladinskega dela na Mladinskem svetu Slovenije (MSS, 2008) zlasti izpostavil naslednje:

- mladinsko delo kot dodana vrednost formalnemu izobraževanju (učni učinki),
- mladinsko delo kot integracija mladih v družbo,
- mladinsko delo kot prispevek k zaposljivosti mladih,
- mladinsko delo kot prispevek h krepitvi odgovornega državljanstva mladih,
- mladinsko delo kot koristno preživljanje prostega časa.

Beseda »participacija« ali natančneje »politična participacija« se v kontekstu mladinskega dela pojavlja vedno pogosteje. Najpogosteje jo povezujemo z aktivnim in odgovornim državljanstvom.

Kje vse se pojavlja beseda »participacija«?

Veliki slovar tujk besedo participacija (angl.: participation) opredeli kot: 1. sodelovanje, (so)udeležba. 2. sodelovanje državljanov pri odločanju in pri vseh dejavnostih družbenega življenja; sodelovanje zaposlenih pri odločanju ipd.

Drugi pomen očitno govori o tistem, o čemer govorimo tudi v kontekstu mladinskega dela in čemur včasih, da ga razlikujemo od ostalih vrst participacije, pravimo »politična participacija«. Prvi pomen je očitno veliko širši in ga je mogoče uporabiti na več področjih. Tako o participaciji govorimo kot o:

- participaciji pri odločanju,
- participaciji pri lastništvu,
- participaciji pri deljenju dobička,
- finančni participaciji (pri finančnih vložkih),
- participaciji na trgu delovne sile,
- participaciji na volitvah,
- participaciji v civilni družbi,
- participaciji v izobraževanju idr.

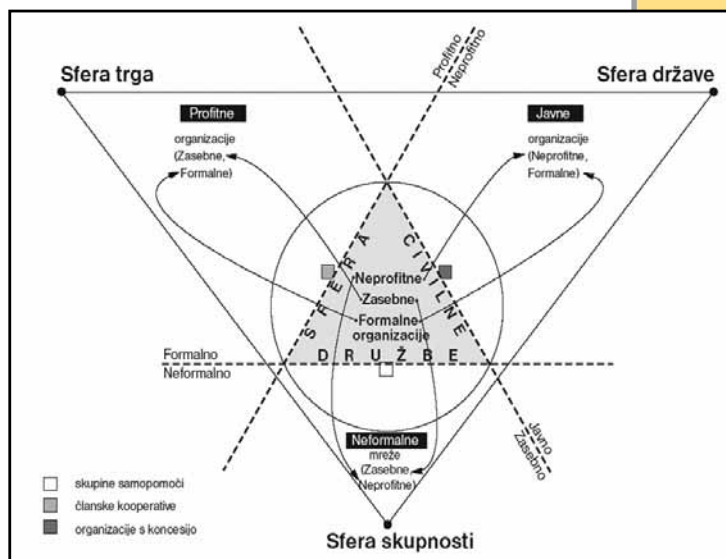
Politična participacija je v ožjem smislu (Kovacheva) opredeljena kot udeležba na volitvah (ta opredelitev se je v zahodni terminologiji začela uporabljati približno leta 1950), v širšem smislu pa kot udejstvovanje skozi institucije, proteste, v medijih ipd. (ta pomen se je začel uporabljati približno leta 1970).

Poskusimo k temu pristopiti nekoliko bolj sistematično. Ob pogledu na trikotnik države blaginje na sliki 2 (Kolarič idr., 2002) opazimo, da lahko v državi blaginje govorimo o štirih sferah:

- sferi skupnosti, v katero spadajo družina, širše sorodstvo, prijatelji ipd.,

- sferi države, v katero spadajo javne institucije (npr. javni uradi, javni zavodi, vladne službe itd.),
- sferi trga, v katero spadajo vse pridobitne organizacije v zasebni lasti (podjetja), in o
- sferi civilne družbe, v kateri prevladujejo nevladne organizacije.

Slika 1: Država blaginje

Opazimo lahko, da pravzaprav o participaciji govorimo v vseh treh sferah razen v sferi skupnosti. Zakaj? Odgovor, ki se ponuja, je, da je o participaciji treba govoriti tam, kjer ni samoumevna. Sfera skupnosti je že po naravi blizu ljudem, zato participacija v tej sferi ni veliko vprašanje (mati kakšnega mladostnika, ki v obdobju pubertete ne sodeluje ravno zadovoljivo v družini, se z menoj sicer najbrž ne bi strinjala). Pri vseh ostalih sferah je pomanjkanje participacije dovolj veliko ljudi skrb vzbujajoče, saj posredno s seboj prinaša zrušitev sistema.

Prevelika koncentracija kapitala je ponavadi škodljiva in je trenutno (v letu 2008) zaradi t. i. tajkunov ena od najbolj vročih političnih tem, medtem ko je bil sprejet tudi zakon o udeležbi delavcev pri dobičku. Neparticipacija v javni sferi, še zlasti skozi instrument volitev, je aktualna tema že dlje časa in jo opažajo predvsem pri mladih. Nič drugače ni niti v civilni družbi, v kateri je zaupanje v določeno institucijo veliko manjše, če gre le za t. i. »one-man-band«, kot če gre na primer za podobno društvo z več člani. Participacijo pravzaprav lahko razumemo kar kot eno od meril uspešnosti posameznih sfer in države na splošno.

Participacija je podobno kot državljanstvo odnos med posameznikom in skupino, med individualnim in kolektivnim. V tem odnosu vse pogosteje govorimo o

prepadu med državljani in institucijami. Zdi se, da gredo institucije le težko v korak s posamezniki. Posamezne institucije, npr. znanstvene in kapital, napredujejo hitreje, kot jim povprečen posameznik sploh lahko sledi. Spet druge (npr. izobraževalne) se razmeram prilagajajo počasneje, pri čemer državljani pogosto menijo, da so zastarele.

Participacija in mladinsko delo

V nadaljevanju bomo skušali participacijo povezati z mladinskim delom. Vprašali se bomo, zakaj je mladinsko delo še zlasti primerno za učenje participacije. Kaj to dejavnost, ki pretežno poteka v sferi civilne družbe, loči od drugih dejavnosti, namenjenih mladim (takšna je npr. v sferi skupnosti družina, v javni sferi javno šolstvo in v sferi trga različne oblike zabave, učenja in aktivnih počitnic za mlade)? Zakaj ima mladinsko delo pri učenju in spodbujanju participacije prednosti pred ostalimi sferami?

Če pogledamo na trikotnik države blaginje (slika 1), se nam odgovor nakazuje že vizualno. Sfera civilne družbe je postavljena na sredino med sfero skupnosti in ostali dve (trg, javna). Ker ima hkrati lastnosti sfere skupnosti (nepridobitnost in zasebnost) in tudi lastnosti obeh drugih sfer (formalizacija ter prav tako nepridobitnost in zasebnost), pravzaprav mladim omogoča mehkejši prehod iz sfere skupnosti v druge sfere oz. poenostavljeno rečeno: iz družine v svet. Javno šolstvo zaradi svoje strukture mladim ne more biti tako blizu, kot jim je lahko mladinska organizacija, ki v trikotniku meji na sfero skupnosti, v kateri se mladi nahajajo. Podobno tudi za sfero trga zaradi pridobitne naravnosti velja, da na mlade gleda predvsem kot na priložnost za zaslužek in je od njih zato tudi vizualno bolj oddaljena.

Dodatni argumenti v korist mladinskega dela kot okolja za učenje participacije se ponujajo tudi na ravni dejavnosti. Posameznik v mladinski organizaciji lahko izkusi ogromno dejavnosti in pridobi kompetence, zelo podobne tistim, ki jih uporablja kasneje pri polnem udejstvovanju v sferi trga in javni sferi. Kar nekaj osebnih zgodb posameznikov pove, da so jim kompetence, pridobljene v mladinskem delu, izredno koristile tako pri njihovem delu kot tudi pri aktivnem državljanstvu in državljanski zavesti. Takšne kompetence so na primer skupinsko odločanje, soočanje z drugače mislečimi, organizacijske sposobnosti, sposobnost argumentiranja in javnega nastopanja, ustvarjalnost, pobudništvo in druge.

Mladinsko delo tako predstavlja most od zasebne sfere proti ostalim sferam. Participacija je v tej primerjavi pravzaprav hkrati pot in cilj – hkrati dejavnost in učni rezultat tega procesa. Nekatere oblike mladinskega dela (npr. podmladki političnih strank in skavtsko gibanje) so z mislimi ustanoviteljev na participacijo in odgovorno državljanstvo že nastale. Pri drugih oblikah mladinskega dela so si ustanovitelji primarno zadali druge cilje, medtem ko so učenje participacije (pa naj ji tako rečejo ali ne) odkrili kasneje kot zelo očiten in uporaben »stranski produkt« dejavnosti.

Mladinsko delo torej na neki način predstavlja poligon za vadbo participacije. Kar se v mladinskem delu dogaja »na manjšem igrišču«, se kasneje v svetu odraslosti dogaja na veliko. Udeleženci v mladinskem delu se učijo istih kompetenc, kot jih bodo kasneje uporabljali v drugih dveh sferah. Le da učenje poteka na drugi ravni in da je učno okolje veliko manj tvegano ter s tem varnejše.

Kako meriti participacijo?

Participacijo zaradi njene neoprijemljive narave težko merimo kvantitativno, vendar obstaja kar nekaj kvalitativnih oziroma opisnih orodij. Nekatera med njimi se nanašajo strogo na politično participacijo, druga so širša. Severnoameričanka Sherry Arnstein (1969), ki je delala v različnih vladnih uradih in organizacijah, obravnava osem ravni participacije in jih imenuje stopnje državljske moči. To lestvico sem izbral, ker je tako široka, da jo je mogoče prenesti na vsak odnos med posameznikom in skupino, med drugim tudi na odnos posameznika do države in njegov odnos do mladinske organizacije. Stopnje državljske moči si lahko predstavljamo kot lestev, po kateri se lahko vzpenjamo od prve proti osmi prečki.

8. Državljski nadzor
7. Delegirana moč
6. Partnerstvo
5. Izbranci
4. Posvetovanje
3. Informiranje
2. Terapija
1. Manipulacija

Stopnji 1 in 2 imenuje neparticipacija. Stopnje od 3 do 5 imenuje stopnje »žetonov« (tokenism). Stopnje 6 do 8 pa imenuje stopnje državljske moči. Institucije z več moči pogosto uporabljajo le spodnje stopnje lestvice. Toda če želimo ustvarjati pravo demokracijo, moramo posegati po višjih stopnjah.

1. **Manipulacija.** Na tej stopnji ljudje služijo odločevalcem, namesto da bi odločevalci služili ljudem. Odločevalci izobražujejo ljudi in jim naročajo, kaj storiti.
2. **Terapija.** Odločevalci na tej stopnji še vedno sprejemajo vse odločitve pod krinko participacije.
3. **Informiranje.** Arnsteinova trdi, da je informiranje prvi korak proti participaciji. Z informiranjem se ljudje vsaj zavedo svojih pravic, odgovornosti in možnosti. Komunikacija je le enosmerna, zato obstaja veliko možnosti za nerazumevanje. Enosmerno komunikacijo lahko dosežemo s kanali, kot so na primer letaki, telefaks ali spletne strani.
4. **Posvetovanje.** Kadar se dogaja posvetovanje, je komunikacija že dvosmerna in ideje ljudi so sprejete. Določeni odločevalci se sicer posvetujejo, vendar upoštevajo bolj malo od tistega, kar je bilo na posvetu rečeno. Kot rezultat se pojavlja nezaupanje. Pravo posvetovanje torej mora upoštevati vsebino dogovora pri odločitvah.

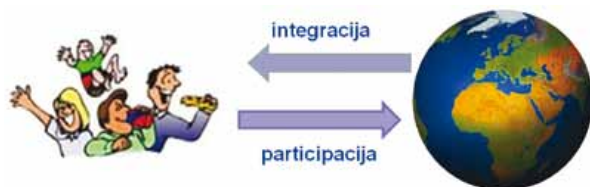
5. **Izbranci.** Na tej stopnji je med odločevalce povabljenih nekaj »zaslužnih posameznikov«, ki imajo ponavadi majhen vpliv na odločitve, vendar ga imajo. Odločevalci si pridružujejo pravico soditi o primernosti predstavnikov in tudi o primernosti odločitve. Arnsteinova stopnje 3, 4 in 5 poimenuje stopnje žetonov, saj pravila ljudem omogočajo svetovanje, pri čemer so vse odločitve še vedno v rokah tistih, ki so nosilci moči.
6. **Partnerstvo.** Ko gre za partnerstvo, je moč porazdeljena med odločevalce in ostale ljudi. Strinjajo se, da bodo skupaj načrtovali in prevzeli odgovornost za odločanje skozi telesa, kot so mešane komisije, odbori, komiteji in drugi mehanizmi.
7. **Delegirana moč.** Stopnja delegirane moči se pojavi, ko ljudje dosežejo dominantno odločevalsko avtoriteto o določenem načrtu ali programu, ponavadi kot rezultat pogajanj.
8. **Državlanski nadzor.** Na tej stopnji je državljanom končno dana popolna avtonomija. Nosijo odgovornost za izdelavo politik in odločanje o pomembnih vidikih življenja.

Mladinsko delo: participacija ali integracija v družbo?

Na učinke mladinskega dela lahko gledamo z dveh vidikov. Po eni strani ga lahko vidimo kot participacijo mladih, kot medij mladih, po katerem v družbo prinašajo svežino s svojimi lastnimi idejami. Po drugi strani lahko na mladinsko delo gledamo kot na integracijo mladih v družbo, z drugimi besedami: socialno (družbeno) vključevanje mladih¹. Pri tem gre za nasproten pogled, saj se mladi vključujejo v že obstoječo družbo.

Če nekoliko poenostavimo in pretiravamo, gre pri tem za resen konflikt dveh pogledov. Pogled participacije temelji na mladih kot nosilcih idej, ki s svojimi idejami spreminjajo družbo. Medtem ko pogled integracije temelji na »ustaljenem« svet, ki prek mladinskega dela vključuje mlade, ki se morajo življenja v tem svetu še naučiti (slika 2).

Slika 2: Participacija in integracija

Pri participaciji je kot posledica dejavnosti posameznika izpostavljena sprememba v družbi, medtem ko je pri integraciji kot posledica dogajanja v družbi izpostavljena sprememba v posamezniku. Pri participaciji mladi spreminjajo svet, medtem ko pri integraciji svet spreminja mlade.

¹ V izobraževalnih znanostih sta pojma integracija in vključevanje (inkluzija) ponekod pomensko različna, vendar v mladinskem delu te razlike še nisem zasledil.

Kot skoraj vedno pri tovrstnih (kurje-jajčnih) dilemah je še najprimernejša salomonska rešitev, ki vključuje obe skrajnosti. Mladinsko delo je integracija in participacija hkrati. Pri mladinskih dejavnostih se mladi udeležujejo in s tem spreminjajo okolje, hkrati se v procesu učenja, ki ob tem poteka, spreminjajo tudi sami oz. okolje spreminja njih. Oba procesa tečeta sočasno, dejansko je to neke vrste dialog med mladimi in okoljem (kar ponovno prikazuje slika 2).

Eden od osnovnih pogojev za kakovosten dialog je, da sta sogovornika na isti ravni. Čim se eden od sogovornikov postavi višje ali nižje od drugega, enakovreden dialog ni mogoč, saj gre za prevlado tistega, ki je višje. Stopnje participacije, predstavljene v prejšnjem poglavju, so zelo uporaben pripomoček za kvalitativno merjenje participacije, vendar v odnosu med mladimi in odraslimi najvišji dve stopnji (delegirana moč in državljanski nadzor), ko bi pravzaprav odrasli služili mladim, ki bi vladali, nista zaželeni. Podobno kot tudi skrajno permissivna vzgoja, pri kateri vzgojitelj le služi mladim, dolgoročno ne prinaša rezultatov. Še najprimernejša se zdi stopnja št. 6 – partnerstvo, pri katerem so odločevalci (v tem primeru odrasli) in ljudstvo (v tem primeru mladi) na isti ravni in ki enakovreden dialog odseva že v imenu.

Brazilski pedagog Paulo Freire (Freire, 1971) je največ prispeval k pedagogiki s tem, da je povezoval izobraževanje z emancipatornim procesom. Trdil je, da je lahko izobraževanje (v našem primeru neformalno) izredno sredstvo emancipacije (in s tem participacije), če le poteka na pravi način. Takšno partnersko učenje je opisal s terminom »dialoško učenje« (dialogical learning). Postavil ga je kot nasprotje bančnemu učenju (banking education), pri katerem učitelj kot deponent na banki vlaga določeno vsebino v učence in pričakuje, da bo čez nekaj časa to vsebino z obrestmi vred dobil povrnjeno. Učitelj je v tem primeru lastnik vsebine. V dialoškem učenju se učitelj ne postavlja nad učenca, ne ustvarja sam vsebine, ki naj bi jo učenec sprejel, ampak se vsebina ustvarja skozi dialog. Ne učitelj ne učenec ni sam zase njen avtor. Oblikujeta jo skupaj.

Trdim torej, da čim višja stopnja participacije po Arnsteinovi ni edino merilo kakovosti participacije. Pomembno je, da obe strani (v našem primeru tako mladi kot odrasli) spoštujeta druga drugo, kulturo druge, zamisli, način dela in rezultate, hkrati pa v ustvarjalnem procesu skupaj najdeta kakovostne rešitve, ki jih vsaka stran sama zase ne bi mogla poiskati.

Če zagovarjamo tezo, da je človek zares človek šele, ko začne ustvarjati (pa naj bo ustvarjalnost sinonim za svobodno voljo, jezik kot sredstvo dialoga, umetnostno izražanje ipd.), je prava participacija tista, ki skozi ustvarjalni dialog omogoča počlovečenje posameznika.

Naloga mladinskega voditelja v tem kontekstu tako ni izvajanje nekega vnaprej pripravljenega učnega načrta (čeprav je tudi to lahko včasih element mladinskega dela), temveč opazovanje, iskanje in krepitev (empowerment) tistih idej mladih, ki izhajajo

neposredno iz njihove izkušnje oz. kot odgovor na potrebe, kot jih vidijo oni.

Projekti, ki jih mladinski voditelji »pripravimo« z namenom spodbujanja participacije mladih, imajo zelo omejeno moč, saj mlade tako kot večina dogajanja, ki jim ga namenjajo drugi akterji, postavljajo v vlogo udeležencev in potrošnikov. Udeleženci sicer v okviru projekta participirajo, vendar po vnaprej predpisanem scenariju in ne na podlagi skupaj dogovorjenega scenarija.

Prava participacija mladih se tako ne skriva v projektih, ampak v popolnoma vsakdanjih opravilih v mladinskih organizacijah, kot so na primer občni zbor društva, prevzemanje odgovornosti, projektno delo, iskanje skupne poti, gradnja socialne mreže skozi spoznavanje sovrstnikov, vodenje drugih, urednikovanje časopisa skupine, postavljanje spletne strani organizacije in druge. Za participacijo ne potrebujemo posebnih projektov, participacija je tako vitalen del mladinskega dela, da se dogaja takoj, ko se dogaja kakršno koli mladinsko delo po načelu mladi za mlade. V takšnem okolju mladi postanejo avtorji in izvajalci svojih idej.

Viri:

Council of Europe and European Commission (2003): T-kit on Social Inclusion, Strasbourg, Council of Europe Publishing.

Evropska komisija: Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje.

Freire, P. (1968). Pedagogika zatiranih. V prevodu: Pedagogy of the oppressed (1971). New York: Herder and Herder.

Kolarič, Z., Črnak-Meglič, A., Vojnovič, M. (2002): Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi. Ljubljana: Založba FDV.

Kovacheva, Siyka: Will youth rejuvenate the patterns of political participation?.

Mladinski svet Slovenije (2008). Poročilo s konference Učinki mladinskega dela, Ljubljana, junij 2008 (interno gradivo).

Tavzes, M. (2002): Veliki slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Dr. Alenka Gril – Mreža MaMa

PARTICIPACIJA MLADIH V MLADINSKIH CENTRIH Z RAZLIČNO ORGANIZACIJSKO KULTURO!

Mladinski centri (MC) so družabni in kulturni prostori, ki mladim omogočajo druženje in kreativno preživljanje prostega časa skozi organiziranje in izvajanje različnih dejavnosti, kot so kulturne prireditve (npr. koncerti alternativne glasbe, filmske in videoprojekcije, gledališke predstave, literarni večeri, performansi, likovne razstave), kreativne, izobraževalne in psihosocialne delavnice, organiziranje servisov informacij v obliki infotočk in cyber-caffejev, uporaba prostorov za vaje glasbenih in gledaliških skupin ter dela v studiih za računalniško videomontažo ali snemanje zvoka. Poleg tega, da MC mladim nudijo možnosti za druženje, neformalno izobraževanje in aktivno participacijo, so to tudi prostori spodbujanja medosebnih strpnosti in odprtosti do različnih ljudi, interesov, načinov delovanja, stvari oz. produktov ustvarjanja; prostori, v katerih se mladi ob soočanju z drugimi iz različnih socialnih in kulturnih okolij učijo sprejemanja drugačnosti. Po drugi strani MC predstavljajo obogatitev javnega družabnega in kulturnega življenja v lokalnih skupnostih. Mladim odpirajo nova področja javnega delovanja, spodbujajo njihovo družbeno uveljavljanje in tako posredno prispevajo tudi k spreminjanju družbenega položaja mladih.

V Sloveniji so se MC pojavili konec šestdesetih let, medtem ko so ponovni razmah doživeli v devetdesetih letih 20. stoletja. V novem tisočletju se število MC po posameznih občinah iz leta v leto povečuje; tako ima v letu 2008 več kot 50 MC ta status, ki jim omogoča dodeljevanje javnih finančnih sredstev Urada za mladino. Razširjeni so v večjih in manjših krajih po vseh slovenskih regijah. Upravljajo jih večinoma civilno-pravne organizacije (npr. mladinska društva) ali so organizirani kot javni ali zasebni zavodi. Posamezne programe dejavnosti MC finančno podpirajo Urad RS za mladino, lokalne skupnosti in donatorji. Večina MC je dostopna različnim interesnim skupinam mladih, ki lahko v njih redno delujejo, pri čemer je odločanje o programu dejavnosti demokratsko urejeno.

MC se kljub tem formalnim podobnostim razlikujejo po načinih delovanja. Ena od razlik je na primer ta, da v MC, ki so ustanovljeni kot zavodi, dejavnosti večinoma načrtujejo in organizirajo zaposleni v formalnih vodstvenih strukturah, mladi pa so udeleženi pri izvedbi, medtem ko v MC, ki jih upravljajo mladinska društva, vse dejavnosti načrtujejo, organizirajo in izvajajo mladi sami, in to prostovoljno. Druge razlike med MC bi lahko iskali v strukturiranju sodelovanja med udeleženci pri izvajanju konkretnih dejavnosti. Različna struktura medsebojnih odnosov, ki udeležence postavlja v enakovreden položaj ali med njimi vzpostavlja odnose nadrejenosti

in podrejenosti, namreč pomembno vpliva na to, kako posameznik razume pomen skupnih dejavnosti in kakšno pojmovanje prijateljstva oz. avtoritete, sodelovanja oz. tekmovanja razvije (glej npr. Vygotsky, 1978; Youniss, 1980). S tega zornega kota lahko uvidimo raznolikost razvojnih možnosti, ki jih predstavljajo MC mladim na prehodu iz mladostništva v zgodnjo odraslost. V tem življenjskem obdobju mladi aktivno raziskujejo družbene vloge in odnose med njimi, ki so prisotni v obstoječem družbenem sistemu, preverjajo prevladujoče vrednote in prepričanja ter si v krogu vrstniških skupin oblikujejo lasten sistem vrednot in življenjski slog (glej npr. Conger, 1991; Durkin, 1996). Vključevanje v različne oblike prostovoljnega dela v skupnosti mlade spodbuja k prevzemanju socialne odgovornosti (Yates in Youniss, 1998); medtem ko spoznanja o družbi, ki si jih pridobijo na ta način, predstavljajo realno osnovo za oblikovanje lastne politične identitete (Flanagan, 1998). Zato je pomembno sodelovanje med različnimi generacijami mladih v MC, saj lahko starejši in bolj izkušeni skozi skupne dejavnosti oblikujejo socialno vedenje mlajših in vplivajo na njihov način razumevanja socialnega sveta, v katerem živijo. Seveda lahko v vsakem trenutku zaznamo vsaj dvosmernost razvojnih vplivov, kajti vsak posameznik, ki izbira med možnostmi socialnega okolja in se vključuje v obstoječe družbene ustanove, s svojimi prepričanji, željami in cilji, ki jih želi doseči, ter s svojim vedenjem hkrati že spreminja tudi strukturo svojega okolja (glej npr. Small in Supple, 2001).

Organizacijska kultura mladinskih centrov

Predpostavimo lahko, da se med mladimi, ki so vključeni v različno strukturirane MC, s svojstvenimi cilji delovanja in vrednotami, ki se izražajo skozi izbrane strategije dela in medsebojnega komuniciranja, ter specifičnimi pojmovanji o primernih načinih urejanja medosebnih odnosov in družbenih razmerij, izoblikujejo različne mladinske (sub)kulture. Ker gre v primeru MC za določene vrste mladinskih organizacij, bi bilo pravzaprav bolje govoriti o organizacijski kulturi MC. Po Scheinu (1992) se organizacijska kultura nanaša na vzorec skupnih osnovnih predpostavk, ki jih je določena skupina izoblikovala v procesu učenja in reševanja problemov zunanjega prilagajanja in notranjega vključevanja ter so se izkazali kot učinkoviti načini zaznavanja, mišljenja in vrednotenja skupnih problemov. Organizacijska kultura se v skupini izraža na treh ravneh: na ravni artefaktov, izpostavljenih vrednot in osnovnih predpostavk. Artefakti predstavljajo vidne, slušne in taktilne manifestacije osnovnih kulturnih predpostavk, ki

se izražajo v tehnologiji, umetnosti, vedenjskih vzorcih, ritualih, fizičnem okolju, kodah oblačenja, zgodbah in mitih skupine. Vrednote, ki jih skupina izpostavlja kot pomembne, se kažejo v izbranih strategijah, ciljih in filozofiji, za uresničevanje katerih se zavzemajo člani skupine. Osnovne predpostavke skupine so implicitna in nezavedna prepričanja, zaznave, pojmovanja in čustva, ki jih člani skupine razumejo kot »samo po sebi umevno«. Nanašajo se na poslanstvo organizacije, načine reševanja problemov, odnos do okolja, odnos do časa in njegove porabe, razumevanje fizične in socialne resničnosti, narave človeka in človeških aktivnosti ter medosebnih odnosov. Iz njih izhajajo vrednote, dejanja in načini delovanja skupine.

Organizacijsko kulturo MC sem preučevala v letu 2000 na vzorcu 170 aktivnih članov 16 MC (v starosti od 15 do 30 let), pri čemer so polovico teh upravljala samoorganizirana mladinska društva, polovico pa zavodi in društva, ki jih je ustanovila RKC (Gril, 2002, 2007a). Analiza njihovih odgovorov na vprašalnik o skupnih ciljih, vrednotah in strategijah delovanja MC, značilnostih članstva in medosebnih odnosov je pokazala obstoj treh načinov delovanja MC oz. treh tipov organizacijske kulture MC. Med seboj so se razlikovali po dveh razsežnostih. Po prvi razsežnosti so se MC razlikovali glede na *odprtost oz. zaprtost* delovanja. Odprtost delovanja MC se je izražala v stremljenju k zadovoljstvu in uživanju pri skupnem delu, s katerim si lahko pridobivajo raznolike in vznemirljive izkušnje skozi sodelovanje in povezovanje z drugimi organizacijami, podpiranje kreativnosti in fleksibilnosti ter spremljanje, predstavljanje in uvajanje novosti v program in delo MC. Zaprtost delovanja MC se je skozi poudarjanje vrednot konformnosti in socialne moči kazala kot usmerjenost delovanja k spoštovanju in vestnemu poustvarjanju ustaljenih načinov delovanja, ki so javno priznani in udeležencem prinašajo ugled. Po tej razsežnosti so se MC razlikovali glede na to, ali so usmerjeni v spreminjanje in razvoj svojih dejavnosti ali v prilagajanje utečenim oblikam dejavnosti, njihovo ohranjanje in nespremenljivost. Druga razsežnost je razlikovala MC glede na *institucionalni oz. individualni nadzor socialnega vedenja* njihovih članov. Na eni strani so bili MC, ki so poudarjali tradicionalne vrednote in vrednote varnosti, človekoljubnost kot cilj delovanja ter prilagajanje skupinskim normam in ki so si prizadevali za medsebojno razumevanje, pomoč in vzajemnost v skupini ter so delovali v institucionalnem okviru (RKC). V tem se je izražalo visoko vrednotenje načel urejenih medosebnih odnosov, oblikovanih na skupnih pravilih delovanja in obstoja skupine oz. skupnosti. Na drugi strani so bili MC, ki so poudarjali vrednote dobrohotnosti in cilje, usmerjene v razvoj, ter tako izražali podporo individualnim prizadevanjem in ravnanju v skladu z osebnimi odločitvami v smeri medsebojnega usklajevanja, sodelovanja in prijateljstva. Po tej razsežnosti so se MC razlikovali glede na to, ali so usmerjeni k ohranjanju enotnosti skupine ter k spoštovanju skupnih pravil in vrednot, ki prispevajo h krepitvi celotne skupine, ali so usmerjeni k spoštovanju osebnih standardov vedenja ter izenačevanju možnosti za uveljavljanje in sodelovanje med različnimi posamezniki. Rekli bi lahko, da so se po tej razsežnosti MC razlikovali glede na umeščanje nadzora

vedenja na raven skupine ali na raven posameznika: ali pripisujejo možnost usmerjanja, vodenja in spreminjanja socialnih interakcij skupnim in institucionaliziranim pravilom ter standardom ali osebnim odločitvam.

Ti razsežnosti sta razdelili prostor organizacijskih značilnosti v štiri kvadrante in tako opredelili štiri mogoče tipe organizacijske kulture. V tri kvadrante so se umestili trije tipi MC z različno organizacijsko kulturo. V četrti kvadrant lahko uvrstimo značilnosti še enega, četrtega tipa organizacijske kulture, ki bi ga bilo treba v prihodnosti tudi empirično potrditi.

MC prvega tipa organizacijske kulture označuje odprtost delovanja in osebni nadzor socialnega vedenja. Za razliko od MC drugih dveh tipov so jih najbolj opredeljevale vrednote hedonizma in stimulacije, strategije odprtosti delovanja in cilji, usmerjeni v razvoj, ter sodelovalnost v medosebnih odnosih. Te usmeritve organizacijske kulture MC prvega tipa kažejo, da so naklonjeni novostim in raznolikostim, ki jih preizkušajo tako s programskimi vsebinami kot z načinom delovanja, in stremijo za uživanjem življenja. Promocija ustvarjalnosti, fleksibilnost delovanja, tehnično posodabljanje in sodelovanje z drugimi organizacijami ter enakopravno vključevanje vseh zainteresiranih v izvajanje različnih skupnih dejavnosti so se pokazali kot temeljne značilnosti MC tega tipa organizacijske kulture, ki sem ga poimenovala *kreativna organizacijska kultura*. Tako so delovanje svojih MC opredelili skoraj vsi udeleženci iz samoorganiziranih mladinskih organizacij, ki so sodelovale v raziskavi. Njihovi člani so bili povprečno nekoliko starejši kot člani v MC drugih dveh tipov organizacijske kulture, in sicer so bili stari 23 let. V teh MC so člani sodelovali povprečno tri leta. Pogosto vključevanje v dejavnosti MC, visoka stopnja zadovoljstva članov in visoke poklicne težnje, ki so označevali visoko stopnjo pripadnosti mladinski organizaciji, so bili med člani MC kreativnega tipa organizacijske kulture pogostejše izraženi kot v drugih MC.

Organizacijska kultura MC tretjega tipa se je pokazala kot diametralno nasprotna prvemu tipu. Za razliko od prvega tipa organizacijske kulture sta jo označevala nasprotna pola obeh razsežnosti: zaprtost delovanja in institucionalni nadzor socialnega vedenja. Za razliko od drugih MC so v teh višje vrednotili varnost in tradicijo, poleg tega so bolj poudarjali cilje delovanja, usmerjene k človekoljubnosti, ter kohezivnost kot glavno značilnost medosebnih odnosov. V MC s tem tipom organizacijske kulture so poudarjali spoštovanje avtoritete in družbenega reda, vdanost, skromnost in prevzemanje odgovornosti ter pripadnost skupini. Pokazalo se je, da te vrednote uresničujejo predvsem skozi človekoljubne dejavnosti in medsebojno razumevanje ter vzajemno podporo med člani, ki se kaže kot poudarjanje kohezivnosti v skupini. Glede na poudarjeno prizadevanje za krepitev enotnosti skupine in ohranjanje tradicionalnih vrednot skupnosti, ki sta bila značilna za MC tega tipa organizacijske kulture, sem ga poimenovala *vzgojna organizacijska kultura*. Tako je svoje MC opredelilo štiri petine udeležencev iz katoliških mladinskih organizacij. Povprečno so bili njihovi člani nekoliko mlajši kot v MC prvega tipa organizacijske kulture, stari so bili 21 let, medtem ko je bila kar polovica

članov mlajša od 20 let. V dejavnostih teh MC so člani sodelovali dlje kot v tistih kreativnega tipa, povprečno pet let. Tudi v MC vzgojnega tipa organizacijske kulture je več članov izražalo visoko pripadnost svoji organizaciji kot nizko.

Drugi tip organizacijske kulture sta označevala zaprtost delovanja in osebni nadzor nad socialnim vedenjem. Za razliko od MC vzgojnega tipa organizacijske kulture in podobno kot v MC kreativnega tipa je bilo v MC drugega tipa organizacijske kulture bolj poudarjeno spoštovanje posameznika in spodbujanje osebnega odločanja o prednostnem načinu obnašanja. Po drugi strani pripadniki tega tipa MC niso poudarjali pomena novosti, razvoja in spremenljivosti dejavnosti, po čemer so se razlikovali od MC kreativnega tipa organizacijske kulture in bili bolj podobni MC vzgojnega tipa. Bolj so namreč izražali privrženost vrednotam konformnosti in socialne moči. V tem se je izražala usmerjenost njihovega delovanja k reprodukciji ustaljenih oblik dejavnosti, skozi katere si je mogoče pridobiti javno priznanje in se uveljaviti v družbi. Člani MC drugega tipa organizacijske kulture so večinoma izražali nizko stopnjo pripadnosti svojim mladinskim organizacijam: v dejavnosti MC so se redkeje vključevali, niso jim prinašale zadovoljstva in niso izražali poklicnih teženj za delo v MC. Zaradi občasnega sodelovanja pri ustaljenih dejavnostih in glede na presojo možnosti uresničevanja osebnih interesov, ki se je pokazalo kot značilno za MC tega tipa, sem njihovo kulturo poimenovala *pragmatična organizacijska kultura*. Tako so svoje MC v enakem številu označili člani katoliških in samoorganiziranih mladinskih organizacij. Več kot polovica udeležencev iz MC s pragmatično organizacijsko kulturo je bila mlajših od 20 let. Tudi v povprečju so člani v primerjavi z drugima dvema tipoma MC nekoliko mlajši, in sicer so stari 20,6 leta. Ta tip organizacijske kulture je torej značilen za MC, v katerih so člani pretežno mladostniki, in ne mlajši odrasli. Podobno velja tudi za vzgojni tip organizacijske kulture.

Dvorazsežnostna opredelitev razlik v organizacijski kulturi je nakazala možnost obstoja še *četrtega tipa organizacijske kulture*, ki bi lahko razvil v MC. Ta tip bi bil diametralno nasproten pragmatičnemu tipu organizacijske kulture MC in bi se ujemal s kreativnim tipom MC po razsežnosti odprtosti delovanja, medtem ko bi bil z vzgojnim tipom MC skladen v institucionalizaciji pravil delovanja. Tovrstni MC naj bi imeli formalizirana pravila delovanja, ki bi spodbujala notranjo kohezivnost in vzajemno pomoč med člani. Obenem naj bi bile njihove dejavnosti odprte za novosti, spodbujale naj bi kreativno izražanje, omogočale fleksibilno izvedbo in bile usmerjene v različne oblike sodelovanja z drugimi organizacijami in posamezniki. Z raznolikimi dejavnostmi, v okviru katerih bi mladi imeli možnost izvajanja lastnih zamisli, bi takšne vrste MC predstavljale stimulatивно okolje, ki bi spodbudno delovalo na kreativnost mladih. S spodbujanjem vključevanja mladih z različnimi interesi v skupno projektno delo bi jim v okviru MC omogočili izvajanje različnih vlog in del, potrebnih za doseganje skupnih ciljev. Poleg tega bi si mladi na ta način lahko pridobivali izkušnje z medsebojnim usklajevanjem in prevzemanjem odgovornosti za skupne cilje. Skozi

sodelovanje v skupinah bi spodbujali tudi kohezivnost skupin in vzajemnost med mladimi. Takšni MC naj bi imeli formalno vodstveno strukturo, ki bi različnim skupinam mladih nudila materialno in organizacijsko pomoč pri uresničevanju raznolikih dejavnosti, katerih vsebine in načine izvedbe bi si sodelujoči sami izbirali, obenem pa bi jih usmerjali k medsebojnemu sodelovanju. Sklepam, da bi v skladu s takšnim načinom delovanja ti MC izražali svojstveno organizacijsko kulturo, ki bi jo lahko poimenovala za *servisno organizacijsko kulturo*. Organizacijska kultura se glede na obdobje skupnega delovanja spreminja (Cameron in Quinn, 1999), in sicer v smeri od odprtosti proti zaprtosti delovanja ter od individualnega proti institucionalnemu urejanju medosebnega vedenja. Prav tako lahko v večjih organizacijah, ki so delno hierarhično strukturirane, zasledimo različne pojavnne oblike organizacijskih kultur med sodelavci na različnih hierarhičnih ravneh (Quinn, 1991). Ali se podobno prestrukturiranje kot v pridobitnih organizacijah dogaja tudi v nepridobitnih, kot so MC, ostaja odprto vprašanje, potrebno empiričnega preverjanja.

Participacija mladih v mladinskih centrih

Družbena participacija mladih se nanaša na aktivno participacijo in resnično vplivanje na odločitve, ki zadevajo njihovo življenje, in ne njihovo simbolično ali pasivno prisotnost v delovanju odraslih. Participacija se zato ne meri le v obsegu, npr. število mladih, ki obiskujejo številne dejavnosti, temveč tudi v kakovosti. Participacija je kakovostna, ko imajo ljudje učinek na proces, vplivajo na določeno odločitev ali proizvedejo zaželen rezultat (Checkoway, 1998). Aktivna participacija mladih zadeva udeležbo pri razvoju vednosti, zbiranju informacij in uporabi rezultatov. Ko mladi raje opredelijo svoje probleme, kot se pogovarjajo o tistih, ki jim jih posredujejo avtoritete, ko raje oblikujejo svoje letom primerne metode, kot da nekritično sprejemajo metode odraslih, in ko raje razvijajo znanje za lastno socialno dejanje in spremembo v skupnosti kot znanje zaradi znanja – ko tako delujejo, razvijajo svoje zavedanje in se aktivirajo (Wang in Buriss, 1997).

V literaturi najdemo več različnih modelov participacije, ki prepoznavajo različne stopnje vključevanja mladih. Lestvica participacije (Hart, 1992, v Hart 1997) razlikuje med petimi stopnjami participacije in tremi stopnjami udeležbe mladih v projektih, ki niso participacija. Na najvišji ravni 8 gre za iniciativo mladih in skupne odločitve z odraslimi (mladi imajo ideje, postavijo projekte in povabijo odrasle, da sodelujejo z njimi pri odločanju). Na ravni 7 prevzamejo iniciativo in tudi vodenje mladi (mladi imajo začetno idejo in se odločajo o izvedbi projekta; odrasli so na voljo, a se ne vpletajo). Na ravni 6 prevzamejo iniciativo odrasli, ki se odločajo skupaj z mladimi (odrasli imajo začetno idejo, a so mladi vključeni v vse korake načrtovanja in izvedbe; njihova mnenja niso le upoštevana, ampak sodelujejo pri odločitvah). Na ravni 5 so mladi vključeni v svetovanje in informiranje (projekte oblikujejo in izvajajo odrasli, z mladimi se posvetujejo; mladi razumejo proces in njihova mnenja se upoštevajo). Na ravni 4 gre za

pripisano participacijo in informiranje (odrasli odločajo o projektu, mladi so prostovoljci; mladi razumejo projekt in vedo, kdo se odloča in zakaj). V skladu s to delitvijo participacija torej pomeni, da so mladi vključeni v politiko in razvoj programov ter v odločitve o tem, kaj se dela. Ravni neparticipacije so: simbolična udeležba mladih (raven 3 – mlade se vpraša za mnenje, a nimajo ali imajo zelo malo možnosti, da bi izbrali način izražanja svojih pogledov, ali je omejen obseg idej, ki jih lahko izrazijo); dekoracija (raven 2 – mladi so del dogodka, a ne razumejo obravnavnih vprašanj); manipulacija (raven 1 – mladi naredijo ali govorijo, kar jim odrasli sugerirajo, vendar vprašanj ne razumejo ustrezno; ali so mladi vprašani po tem, kaj mislijo, vendar odrasli vzamejo le nekaj idej in jim ne povedo, kako lahko vplivajo na končno odločitev). Westhorp (1987, v Howard in dr., 2002) opisuje kontinuum participacije: 1 – ad hoc input, 2 – strukturirano svetovanje, 3 – vplivanje, 4 – pooblastitev, 5 – pogajanje in 6 – nadzor. Shier (2001, v Howard in dr., 2002) je kot nadomestno možnost Hartovi lestvici razvil poti participacije. Ta model vključuje pet ravni participacije: 1. otroci so slišani, 2. otroci so podprti in izražajo svoje poglede, 3. otrokovi pogledi se upoštevajo, 4. otroci so vključeni v procese odločanja, 5. otroci delijo moč in odgovornost za odločitve. Na vsaki ravni imajo posamezniki in organizacije v procesu usposabljanja in pooblaščenja o dogajanju različno stopnjo obveznosti. Na vsaki ravni lahko prepoznamo tri stopnje obveznosti: odprtost, možnosti in dolžnost.

Participacija predstavlja izziv za razvoj mladostnikov. Izkušnje družbenega udejstvovanja so zlasti pomembne v obdobju mladostništva, ko si mladi ljudje oblikujejo svojo identiteto (tako osebno kot poklicno in politično identiteto) in iščejo ustrezno družbeno vlogo (Conger, 1991). Z vključevanjem v različne oblike družbenega delovanja imajo mladi možnost preizkusiti se v različnih družbenih vlogah ter neposredno spoznavati družbene strukture, razmerja med njimi in delovanje družbenega sistema kot celote (Flanagan, 1998; Yates in Youniss, 1998). Glede na to bi morale vladne službe in nevladne organizacije skrbeti za to, da dajo mladim možnosti za večji nadzor nad tem, kar se jim dogaja, tako da se z njimi posvetujejo, sodelujejo in jim omogočijo, da se udeležujejo. Konvencija ZN o otrokovih pravicah pravi, da imajo mladi pravico sodelovati in se udeležovati. Že od tod izhaja, da je treba dati mladim priložnost, da izrazijo svoje mnenje, da se njihovo mnenje upošteva pri odločitvah, ki jih zadevajo, da imajo pravico, da iščejo, prejemajo in dajejo informacije in ideje vseh vrst. Da bi bilo družbeno udejstvovanje mladih učinkovito, je treba ustvarjati možnosti za mlade, da se vključujejo v vplivanje, oblikovanje, načrtovanje in prispevajo k politiki in razvoju javnih servisov ter programov. V ta namen naj organizacije ne bi mladih le spraševale po mnenju, temveč naj bi jih vključevale kot vodje, svetovalce in jih dovolile odločati. Prava participacija temelji na jasnem, odprtem in iskrenem komuniciranju, na resničnem poslušanju mladih prek sprejemanja njihovih pogledov in nesojenja njihovih odgovorov ter dajanju priložnosti vsakomur, da pove, kar misli, na svoj način. Učinkovita participacija mladih temelji na mladih: da so informirani, vplivajo na lastno vedenje, so se sposobni organizirati, se odločati ali se udeleževati pri

odločanju ter imajo možnost vključevanja v spremljanje družbenih procesov. Največ možnosti participacije imajo mladi v različnih nevladnih organizacijah; družbenega udejstvovanja se torej učijo povsem neformalno. V raziskavi prostovoljnega dela mladih (Gril, 2007b) se je pokazalo, da sorazmerno velik delež prostovoljskih organizacij izvaja projekte na področju družbenega vključevanja mladih (več kot polovica organizacij v Sloveniji in dve tretjini organizacij v Ljubljani). Kljub temu mladi prostovoljci sodelujejo večinoma le pri odločanju o izvedbi (v treh četrtinah organizacij) in evalvaciji projektov (v dveh tretjinah organizacij), redko (v četrtini do tretjini organizacij) so vključeni v vodenje projektov (v manj kot tretjini organizacij). Zato bi bilo treba poleg tega, na katerih področjih javnega življenja imajo mladi možnost družbene participacije in koliko se vključujejo, preučiti tudi način njihovega udejstvovanja. Zanimati bi nas torej moralo, koliko so mladi vključeni v odločanje o dejavnostih javnega značaja oz. koliko nadzorujejo dogajanje in lastno vedenje: ali sodelujejo v različnih fazah projektnega dela – od načrtovanja, vodenja do izvedbe in evalvacije rezultatov?

Participacija mladih ima številne učinke (Checkoway in Richards-Schuster, 2003): je legitimna pot razvijanja znanja o socialnih dejanjih, pridobivanje zanesljivih informacij za dejanja, ki bi izboljšala skupnost; omogoči uresničevane političnih pravic (skladno s Konvencijo ZN o otrokovih pravicah, ki štiti pravice mladih, da zbirajo informacije, izražajo svoje mnenje, se srečujejo z drugimi in tvorijo združenja); omogoča mladim, da sodelujejo pri demokratizaciji znanja – pridobivajo znanja iz vsakdanjih izkušenj in od skupin ljudi, ki so v javnosti premalo prisotne, in si tako pridobijo znanja, ki jih potrebujejo za kompetentno državljanstvo; pripravi mlade za aktivno participacijo v demokratični družbi – javno vključevanje jih prebudi za pogoje skupnosti, jim omogoči refleksijo o izvoru problemov in jih motivira, da delujejo v civilni družbi; spodbuja socialni razvoj mladih na različne načine, in sicer skozi pospeševanje individualnega vključevanja in razvoja njihovih organizacij, ter krepi sposobnosti za ustvarjanje sprememb v skupnosti. Učinki participacije naj bi se tako kazali v osebnem zaupanju in socialni povezanosti mladih, v sposobnostih skupinskega odločanja, delitvi virov, zavedanju javnih vprašanj in prispevanju k skupnosti (Checkoway in Richards-Schuster, 2003).

Učinke participacije mladih lahko razdelimo tudi glede na model »5 C-jev« želenih izidov učinkovitih mladinskih programov, ki razvijajo pet kompetenc (povzeto po International Youth Foundation): značaj (Character) – mladi pridobivajo občutek odgovornosti in zanesljivosti, sposobnost uspevati navkljub težavam; zaupanje (Confidence) – mladi razvijejo občutek lastne vrednosti na osnovi sposobnosti odločanja in iniciativnosti; povezovanje (Connection) – mladi razvijejo pozitiven občutek pripadnosti lastni skupnosti, skrbnim odraslim in vrstnikom; sposobnosti (Competence) – mladim je omogočeno pridobiti ustrezne izobraževalne in poklicne spretnosti, potrebne za uspešno samostojno preživetje; sodelovanje (Contribution) – mladi postanejo državljansko zavedni in želijo prispevati svoj čas, ideje in talente za izboljšanje skupnosti.

Soočanje mladostnikov s političnimi vprašanji postaja tudi pomemben vidik razumevanja sebe in oblikovanja perspektive razvoja lastne osebnosti. Vključevanje v javna dela v skupnosti mladostnikom omogoča, da se soočajo s problemi svoje družbe in oblikujejo politično identiteto (Yates in Youniss, 1998). Skupnostno delo jim nudi možnosti za oblikovanje osebnih in socialnih možnosti razvoja: kakšni ljudje bi radi postali in kakšno družbo bi radi ustvarili. Analize pogovorov med mladostniki prostovoljci so pokazale, da le-ti skozi refleksijo o svojih izkušnjah razrešujejo glavne socialne in politične probleme svoje družbe in si izoblikujejo svoj odnos do teh vprašanj. Sebe so zaznavali kot pomembno vpletene v javna vprašanja skupnosti in prepoznavali možnosti za vplivanje na potek razreševanja teh vprašanj. Čez nekaj let so te izkušnje ocenili kot pomembne za opredelitev lastne identitete. Ko imajo mladostniki možnosti, da uporabijo svoje socialne spretnosti za soočanje s socialnimi problemi, spoznajo, da lahko vplivajo na družbene procese in da so tudi sami odgovorni za družbeno blagostanje. Prostovoljno delo je ena od oblik povezovanja mladostnikov s širšo skupnostjo, ki jim nudi možnost, da razumejo pomen javnega dela in pojmujejo sebe kot dejavne državljane (Flanagan, 1998). K. Keniston (1968; v Flanagan, 1998) na podlagi intervjujev s političnimi aktivisti v šestdesetih letih ugotavlja, da je obdobje zgodnje odraslosti obdobje oblikovanja politične opredelitve posameznika, ko družba kot vir socializacije nadomesti družino. Svoj odnos do skupnosti začno vzpostavljati že v poznem mladostništvu, ko so še sorazmerno neodvisni od odgovornega sprejemanja socialnih vlog odraslih. Vrednote in odnos do javnih vprašanj, ki si jih posamezniki pridobijo kot mladi aktivisti, se izražajo tudi v obdobju srednje odraslosti tako v političnem življenju (Fendrich in Lovoy, 1988, Marwell, Aiken in Demerath, 1987, v Flanagan, 1998) kot pri vzgojnih praksah (Franz in McClelland, 1994, v Flanagan, 1998).

V skladu s predpostavljanimi in nekaterimi znanimi učinki participacije bi bilo zaželeno preučiti, kakšne osebne spremembe doživljajo mladi zaradi svojega družbenega udejstvovanja in kako to vpliva na njihovo vsakdanje življenje. Kajti ta spoznanja bi lahko bila primerna izhodišča za motiviranje nevpletenih mladostnikov za aktivno vključevanje v zadeve skupnosti. MC v urbanih okoljih po Sloveniji se glede na številčnost kažejo kot primerne strukture organiziranih mladinskih dejavnosti, v okviru katerih bi bilo treba spodbujati mlade k vedno aktivnejšim oblikam participacije. Vendar v Sloveniji do sedaj ni dostopnih nobenih zanesljivih evidentiranih podatkov, ki bi omogočali vpogled v načine participacije mladih v mladinskih organizacijah, niti v MC. Prav tako ne moremo sklepati o učinkih na mladostnikov razvoj v okviru MC ali mladinskih organizacij v širšem pomenu ali na potencial socialnega kapitala, vezan na vključevanje in delovanje mladih v organiziranih oblikah dejavnosti javnega pomena. Na podlagi analize organizacijskih kultur, ki so razvite v MC, in glede na obstoječe modele participacije lahko le predpostavljamo, katere načine participacije omogočajo posamezne organizacijske kulture MC. Verjetno vse oblike organizacijske kulture MC mlade aktivno vključujejo v svoje delovanje, vendar so med njimi tudi razlike: v pragmatični kulturi je verjetno najpogostejša 4. stopnja participacije po Hartovi lestvici

(pripisana participacija in informiranje); 5. in 6. stopnja, ki vključujeta mlade v svetovanje in informiranje ter v soodločanje o dejavnostih, čeprav ostaja iniciativa na odraslih, sta verjetno najpogostejši v vzgojni kulturi; 7. stopnjo participacije, na kateri mladi prevzemajo tako iniciativo kot vodenje dejavnosti, pri čemer so odrasli na voljo za potrebne sugestije in pomoč, naj bi omogočala servisna kultura MC; 8. raven, na kateri mladi prevzemajo iniciativo in odločanje ter samostojno izvajajo skupno dogovorjene dejavnosti, je povsem omogočena v kreativnih organizacijskih kulturah MC. Seveda bi bilo predpostavljeno zvezo med organizacijsko kulturo in prevladujočim načinom participacije mladih v njih ustrezno preveriti v danes delujočih MC v Sloveniji. Šele na osnovi tega bi se lahko lotili sistematičnega načrtovanja in vodenja dejavnosti v MC, ki bi med mladimi razvijala ustrezne državljanske kompetence.

Viri

- Cameron K. S. in Quinn, R. E. (1999). *Diagnosing and changing organizational culture, based on the competing values framework*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Checkoway, B. in Richard-Schuster, K. (2003). Youth participation in community evaluation research. *American Journal of Evaluation*, 24(3), 21–33.
- Checkoway, B. (1998). Involving young people in neighborhood development. *Children and Youth Services Review*, 20, 765–795.
- Conger, J. (1991). *Adolescence*. Mc Graw Hill, Inc.
- Durkin, K. (1996). *Developmental social psychology: From infancy to old age*. Oxford: Blackwell Publishers Inc.
- Flanagan, C. (1998). Youth political development: an introduction. *Journal of social issues*, 54(3), 457–476.
- Gril, A. (2002). *Sociokognitivni dejavniki razumevanja družbene neenakosti v okviru mladinskih organizacij*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Gril, A. (2007a). *Družbene predstave organizirane mladine*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Gril, A. (2007b). *Prostovoljstvo je proizvodnja smisla*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Hart, R. (1997). *Children participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. London: Earthscan.
- Howard, S., Newman, L., Harris, V. in Harcourt, J. (2002). Talking about youth participation - where, when and why? Australian Association for Research in Education Conference 2002, University of Queensland. Pridobljeno iz <http://www.aare.edu.au/02pap/how02535.htm>
- Schein, E. H. (1992). *Organizational culture and leadership* (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Small, S. in Supple, A. (2001). Communities as systems: is a community more than the sum of its parts? V: A. Booth in A. C. Crouter: *Does it take a village? Community effects on children, adolescents and families*, (161–174). Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, publishers.
- Wang, C. in Buriss, M.A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education and Behavior*, 24, 369–387.
- Yates, M. in Youniss, J. (1998). Community service and political identity development in adolescence. *Journal of social issues*, 54(3), 495–512.
- Youniss, J. (1980). *Parents and peers in social development*. Chicago: University of Chicago Press.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.

Tanja Baumkirher – Mladinski svet Slovenije

ORIS POLOŽAJA ČLANSKIH MLADINSKIH ORGANIZACIJ

1. (Članske) mladinske organizacije – opredelitev

(Pri MSS se izraz »mladinske organizacije« nanaša samo na članske, zato bo v nadaljnjem besedilu uporabljen izraz »mladinske organizacije«.)

V Sloveniji ne obstaja uradna opredelitev za mladinske organizacije. Še najbližje tovrstni opredelitvi je Zakon o mladinskih svetih, ko navaja pogoje za članstvo organizacije v mladinskem svetu: organizacije morajo imeti 70 % članov in 70 % vodstva v starosti med 15 in 29 let. Prav tako razpisi za financiranje organizacij na področju mladinskega dela navajajo podoben pogoj za financiranje mladinske organizacije, le da se starostni meji občasno pomakneta na 14 oz. 30 let.

Mladinski svet Slovenije kot osnovne poteze mladinskih organizacij opredeljuje naslednje štiri:

- Starost članov se giblje večinoma v starostnem intervalu, ki ga razumemo kot mladost. Običajno se ustrezna starostna struktura zagotovi z določili v statutu ali drugih aktih organizacije; ponekod to ni potrebno, ker narava organizacije sama po sebi zagotavlja ustrezno starostno strukturo (npr. študentski klubi).

- Prostovoljno članstvo. Vsak posameznik se včlani v organizacijo po lastni volji in se ima možnost tudi izčlaniti.

- Demokratična struktura. Delovanje organizacije poteka po demokratičnih mehanizmih, ki zagotavljajo vključevanje vseh članov. Strukture in postopke ponavadi opredeljujejo akti o delovanju organizacije.

- Delovanje v korist mladine. Vsebinska področja, ki jih mladinska organizacija pokriva, sovpadajo s področji, ki zanimajo mladino. Tu lahko govorimo o splošno znanih interesih mladih, kot sta izobraževanje in zaposlovanje, ali o specifičnih, zaradi katerih je organizacija sploh nastala.

Na kratko bi lahko rekli, da so mladinske organizacije nepridobitne nevladne organizacije s prostovoljnim članstvom, demokratično strukturo in delovanjem po načelu mladi za mlade. Organizacije, ki ne ustrezajo vsem zgoraj navedenim pogojem (po opredelitvi MSS in Evropskega mladinskega foruma), niso mladinske organizacije.

Pravni status

Formalno registrirane mladinske organizacije so registrirane po zakonu o društvih. Mladinski svet

Slovenije za mladinske organizacije šteje tudi tiste, ki niso (samostojne) pravne osebe; le-te so lahko neformalne skupine ali del (mladinska sekcija, podmladek ipd.) večje organizacije, če seveda ustrezajo zgoraj navedenim potezam.

Članstvo

Pri mladinskih organizacijah poznamo individualno in kolektivno članstvo; npr. v društvih imamo individualno članstvo, medtem ko se lahko društva združujejo v zveze društev – v tem primeru govorimo o kolektivnem članstvu. Za organizacije, ki imajo kolektivno članstvo, predvsem za mladinske svete, pogosto navajamo, da to niso »organizacije« v pravem pomenu besede, ampak »strukture«, ker v njih sodelujoči posamezniki predstavljajo organizacijo in ne »samega sebe«.

Sorodne organizacije

Mladinske organizacije se od ostalih članskih organizacij torej razlikujejo po starostnih omejitvah in programski osredotočenosti na mladino. Na področju mladinskega dela poznamo še druge oblike organizacij; značilni so predvsem mladinski centri. Tovrstne organizacije pri MSS imenujemo »organizacije za mlade« oz. »servisne organizacije za mlade«. Od mladinskih se razlikujejo po prvih treh potezah mladinskih organizacij, medtem ko jim je skupno delovanje v korist mladih.

2. Delovanje mladinskih organizacij

Mladi za mlade

V mladinskih organizacijah pripravljajo program delovanja pretežno mladi, mladi ga izvajajo in mladi so običajno uporabniki teh programov oz. deležni rezultatov programa. Če naredimo nekoliko poljudno analogijo z državo, bi lahko rekli, da v mladinski organizaciji mladi predstavljajo »zakonodajno oblast« (konkretno: skupščina, zbor, kongres ipd.), »izvršno oblast« (konkretno: izvršilni odbor, različne komisije ipd.), »sodno oblast« (konkretno: nadzorni odbor, častno razsodišče ipd.) in »ljudstvo«, ki ga vse te odločitve in delo zadevajo.

Temu na kratko rečemo načelo »mladi za mlade«, ki je nasprotno npr. načelu delovanja servisnih organizacij za mlade, pri katerih sta vodenje organizacije in izvedba programa običajno v rokah ustanoviteljev, pogosto tudi predstavnikov lokalne oblasti in zaposlenih, pri čemer njihova starost ni pomembna.

Področja delovanja

Namen delovanja oz. usmeritve posamezne mladinske organizacije so običajno opredeljene z akti organizacije in so osredotočene na mlade. Osnovne usmeritve organizacije so lahko povezane s splošno prepoznavnimi interesi mladih; in sicer so tovrstna področja: neformalno in formalno izobraževanje, zaposlovanje, prostovoljstvo, zdravje, mednarodna dejavnost – vse seveda v kontekstu mladih. Vendar poznamo tudi mladinske organizacije s specifičnimi področji delovanja; npr. preživetje v naravi, mladi invalidi integracija nekaterih pripadnikov manjšin, katera izmed vej umetnosti; seznam teh možnosti je dejansko neskončen. Mladinske organizacije lahko nastanejo tudi iz različnih subkultur.

Ravni delovanja

V Sloveniji govorimo v skladu s stopnjami samouprave o lokalni in nacionalni ravni delovanja mladinskih organizacij. Če se bodo v prihodnosti uveljavile še enote 2. stopnje lokalne samouprave, bodo verjetno tudi mladinske organizacije poznale regionalno oz. pokrajinsko raven delovanja.

Načeloma se organizacije gradijo od spodaj navzgor; posamezniki se združujejo v lokalne organizacije, le-te v nacionalne, pri čemer se slednje udeležujejo na mednarodni ravni. Seveda poznamo tudi več izjem; nekatere lokalne organizacije so lahko članice mednarodnih organizacij (npr. tiste, ki so povezane z univerzitetnimi središči).

Povezanost ravni tudi ne drži npr. za lokalne mladinske svete v Sloveniji, ki jim Zakon o mladinskih svetih onemogoča formalno vključenost na višje ravni – nimajo namreč krovne organizacije.

Prostovoljstvo, participacija, aktivizem

Delovanje mladinskih organizacij večinoma temelji na prostovoljnem udeleževanju njihovih članic in članov. Lokalne mladinske organizacije imajo le redko koga zaposlenega, saj največkrat nimajo niti lastnih prostorov. Organizacije, ki delujejo na nacionalni ravni, običajno imajo nekaj zaposlenih. Glavnina dejavnosti se odvija zunaj pisarn, na terenu, pri čemer te dejavnosti temeljijo na prostovoljstvu. Med najpogostejšimi oblikami aktivnosti so različna srečanja, seje, delavnice, tabori, družabni dogodki in izobraževanja.

Izraz participacija, ki bi ga sicer lahko prevedli kot udeleževanje, se je v mladinskih organizacijah že uveljavil kot termin, ki bi ga lahko razložili kot aktivno sodelovanje posameznikov, skupin ali civilnodružbenih organizacij v družbenih procesih, ki vplivajo (ali bodo vplivali) na njihovo življenje in delo. Spodbujanje participacije je ena od tistih točk, ki so skupne vsem mladinskim organizacijam, in ena od tistih tem, o katerih se v mladinski sferi največ govori.

V preseku polj prostovoljstva in participacije najdemo aktivizem – delovanje, ki je usmerjeno v določene učinke oz. spremembe v družbi, kar je še zlasti značilno za mladino in mladinske organizacije – namreč želja po spremembah, želja izboljšati svet.

Učinki mladinskih organizacij

Mladinske organizacije s svojim delovanjem dajejo mladim možnost, da sooblikujejo okolje, v katerem živijo. Njihove dejavnosti omogočajo mladim:

- kakovostno preživljanje prostega časa,
- pridobitev neformalne izobrazbe,
- pridobitev delovnih izkušenj,
- učenje timskega dela,
- izkušnje s procesi demokratičnega odločanja,
- udeleževanje aktivnega državljanstva,
- medkulturno učenje,
- kakovostnejši osebnostni razvoj (npr. razvoj vrednot).

MSS meni, da vse naštetu zagotovo pomeni manj apatičnosti med mladimi in posledično manj tveganega vedenja, ki ga je nato treba z naporom in vlaganjem sanirati. Mladinske organizacije torej vplivajo na posameznika v različnih življenjskih vlogah, s svojo družbeno angažiranostjo pa tudi na družbo v celoti.

Ranljivost mladinskih organizacij

Načeloma velja, da so mladi ljudje inovatorji, nosilci novih idej, sprememb, razvoja in napredka, kar je v okolju mladinskih organizacij zelo dobrodošlo. Žal ta ključna lastnost, mladinskost, prinaša tudi ključno šibko točko organizacij. Zaradi nenehnega menjavanja vodstev in prehajanja generacij v organizaciji pogosto nastajajo kadrovske težave. Eden od ključnih izzivov mladinskih organizacij je zato uspešen in pravočasen prenos znanja ter izkušenj na naslednjo generacijo.

Mladinske organizacije zaradi hitrih menjav v primerjavi z drugimi nevladnimi organizacijami ne morejo biti tako strokovne njihovo delovanje je manj utečeno in rutinsko, voditelji organizacije nimajo tako dobre socialne mreže, organizacija se težko prijavlja na zahtevne razpise in težje je upravičena do finančnih sredstev. Mladi se v mladinskih organizacijah pogosto izobrazijo, nato gredo naprej in uporabijo ta znanja in izkušnje drugje – seveda je to tudi to smisel mladinske organizacije.

Zaradi takšnega položaja mladinskih organizacij je MSS vedno poudarjal, da je treba zanje zlasti skrbeti v smislu ustrezne finančne podpore, manjše ostroti pri razpisih, predvsem pa bi potrebovali celovito politiko na področju mladine in ustrezen akt (zakon, program), s katerim bi opredelili mladinsko organizacijo in postavili okvir za vse ostalo – od raziskav do financiranja mladinskih organizacij.

3. Mladinski sveti

Kaj je mladinski svet?

Mladinski svet je organizacija oz. struktura, ki vključuje mladinske organizacije. Temelji na članstvu mladinskih organizacij in je kot tak reprezentativno telo mladinskih organizacij ter nevladni sogovornik različnim institucionalnim partnerjem za področje mladine.

V Sloveniji poznamo lokalne mladinske svete, uradno imenovane mladinski sveti lokalnih skupnosti, in Mladinski svet Slovenije – nacionalni mladinski svet. Vsi so torej povezani z ravno samoupravo, pri čemer bi lahko

ob morebitni uveljavitvi druge ravni lokalne samouprave imeli tudi regionalne oz. pokrajinske mladinske svete.

Mladinski svet je organizacijska oblika, opredeljena v Zakonu o mladinskih svetih in se od npr. zveze društev razlikuje predvsem po tem, da vključuje tudi podmladke političnih strank – torej organizacije, ki niso registrirane kot samostojne pravne osebe, ampak so opredeljene z aktom političnih strank.

Vključevanje in reprezentativnost mladinskih svetov

Načeloma naj bi mladinski svet vključeval vso organizirano mladino – vse relevantne mladinske organizacije, ki delujejo na geografskem področju, ki ga mladinski svet pokriva. Natančne pogoje za članstvo opredeli vsak mladinski svet v skladu z razmerami v svojem okolju. V Sloveniji je urejeno tako, da se lokalne mladinske organizacije združujejo v mladinske svete lokalnih skupnosti, medtem ko se nacionalne organizacije združujejo v Mladinski svet Slovenije. Torej MSS nima lokalnih enot.

Na lokalni ravni se večkrat pojavi politična delitev ali drugačna nesoglasja med mladinskimi organizacijami in tako posledično nastaneta dva mladinska sveta v eni občini (v občini Ljutomer so registrirani celo trije), ker ni nobenih zakonskih omejitev glede števila lokalnih mladinskih svetov. Mladinski svet Slovenije se je že ob svojem nastanku uspešno izognil tovrstnim težavam, prav tako je tovrstna možnost onemogočena tudi s sprejetjem Zakona o mladinskih svetih oziroma z vpisom imena Mladinski svet Slovenije v besedilo Zakona o mladinskih svetih.

Morebiten obstoj dveh ali več mladinskih svetov v istem okolju seveda nima smisla, saj se izgubi osnovni namen mladinskih svetov: biti reprezentativna organizacija za mlade oz. mladinske organizacije v svojem okolju. Pri primerih več mladinskih svetov na lokalni ravni običajno ne gre za dejanski obstoj in delovanje več mladinskih svetov, ampak je eden običajno »le na papirju«, medtem ko drugi dejansko deluje.

Zakon o mladinskih svetih (ZMS)

ZMS v 16 členih ureja položaj, delovanje, dejavnost ter financiranje MSS in mladinskih svetov lokalnih skupnosti, pri čemer je dokaj kratek. Za vse neopredeljene zadeve se smiselno uporablja zakon o društvih. Za mladinske svete je še zlasti pomemben 6. člen ZMS, ki navaja, da morajo Vlada, ministrstva in državni organi pred določanjem predlogov zakonov in drugih predpisov, ki neposredno vplivajo na življenje in delo mladih, o tem obvestiti MSS. Enako velja za organe lokalne oblasti v razmerju do mladinskih svetov lokalnih skupnosti.

Žal je s tem zakonom povezanih več pomanjkljivosti:

- Organi oblasti ne poznajo ali slabo poznajo ZMS.
- Težko je vzpostaviti enotno razumevanje tega, kaj neposredno vpliva na življenje in delo mladih.
- Potrebni bi bili vzvodi za preprečevanje podvajanja mladinskih svetov na lokalni ravni.
- Obveščanje mladinskih svetov o predlogih aktov svetov po mnenju MSS ni dovolj, ampak bi bila potrebna vsaj obvezna pridobitev mnenja mladinskega sveta.

Mladinski svet Slovenije je obveščanje skušal urediti tako, da se je sestal z ustreznimi državnimi organi in predstavil ZMS. Na dober odziv je naletel predvsem pri Državnem zboru RS – nekateri odbori so namreč začeli MSS vabiti na svoje seje. Žal se zakonodaji, ki je najbolj v interesu MSS, še ni uspelo prebiti do parlamentarnih postopkov.

4. Mladinski svet Slovenije (MSS)

Proces oblikovanja Mladinskega sveta Slovenije se je začel na koncu osemdesetih let 20. stoletja ob razpadu oz. ukinitvi takratne Zveze socialistične mladine Slovenije; ustanovljen je bil aprila leta 1990. MSS je torej na ravni Republike Slovenije organizirana povezava prostovoljskih mladinskih združenj in organizacij, ki delujejo na nacionalni ravni. Povezovanje v MSS temelji na načelih svobodnega združevanja, enakopravnosti in vzajemnem spoštovanju avtonomnosti vsake organizacije; vanj se vključujejo organizacije z različnimi nazorskimi, političnimi in interesnimi usmeritvami.

Članstvo v MSS

Ustanovno listino MSS je leta 1990 podpisalo 17 organizacij, ki so delovale na področju mladine, med katerimi kasneje v postopku včlanjevanja nekatere niso bile zajete. Z leti je MSS pridobil še več članov, v svoje vrste je vključeval klasične nevladne organizacije (društva oz. zveze društev), podmladke političnih strank in mladinske organizacije znotraj večjih nevladnih organizacij (npr. Rdeči križ, Gasilska zveza Slovenije). Slednje po sprejetju Zakona o mladinskih svetih leta 2000 niso bile zajete, saj je zakon med nesamostojnimi pravnimi osebami predvidel članstvo le za podmladke političnih strank. V septembru 2008 je imel MSS 14 polnopravnih in eno pridruženo organizacijo članico.

V nasprotju s prepričanjem mnogih MSS ni krovna organizacija mladinskih svetov lokalnih skupnosti in z njimi nima formalne povezave. Kljub temu se je vseskozi zavzemal za razvoj mladinskih svetov in jim z izobraževanjem, informiranjem in tematskimi srečanji skušal pomagati pri ustanovitvi in delovanju.

Organiziranost MSS

Najvišji organ MSS je zbor, ki ga sestavljajo po dva predstavnika polnopravnih in po en predstavnik pridruženih članic MSS. Zbor odloča o temeljnih aktih, članstvu in programskih usmeritvah, seveda pa tudi izvoli svoje vodstvo. Stalni odbor ima podobno, le bolj omejeno vlogo; sestavlja ga po en predstavnik polnopravnih organizacij članic. Izvršilni organ se imenuje Kolegij MSS; sestavljajo ga predsednica oz. predsednik in pet podpredsednic oz. podpredsednikov, od katerih vsak/-a pokriva določeno vsebinsko področje. MSS ob tem pogosto oblikuje tudi različna delovna telesa, ki poglobljeno spremljajo določeno tematiko, pripravljajo dokumente ipd. MSS ima tudi tričlanski nadzorni odbor, ki spremlja finančno poslovanje in ugotavlja skladnost delovanja MSS z njegovimi načrti in drugimi akti.

Nameni in naloge MSS

Glavni namen Mladinskega sveta Slovenije je, kakor navaja statut, prispevati k vzpostavitvi okolja, ki bo

mladim omogočilo razvoj v odraslega posameznika, ki bo sposoben in pripravljen sooblikovati prihodnost; ob tem poudarja avtonomnost, solidarnost, odgovornost in angažiranost mladih.

Naloge Mladinskega sveta Slovenije, opredeljene s statutom, so:

- omogočanje sodelovanja mladih pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih;
- zagotavljanje razmer za delovanje in razvoj interesnih oblik združevanja mladih;
- biti posvetovalno telo za vsa vprašanja, ki zadevajo mlade in njihove organizacije, ter izvajati vpliv na mladinsko politiko v vsebini, kot jo določajo organizacije članice MSS;
- izvajanje dejavnosti s področja socialne politike mladine, vzgoje in izobraževanja, kulture, javnega obveščanja in mednarodnega sodelovanja ter prostočasnih dejavnosti;
- spodbujanje razvoja mladinskih organizacij kot instrumenta mladih v družbi in aktivne udeležbe mladih v javnem življenju;
- spodbujanje razvoja prostovoljnega organiziranja mladih ter krepitev dejavnosti mladinskih organizacij, ne glede na njihove različne interesne, nazorske ali politične usmeritve delovanja;
- koordiniranje in podpora delovanju mladinskih svetov lokalnih skupnosti;
- v domovini in tujini predstavljati in zastopati mladinske organizacije.

Dejavnost in projekti MSS

Redne dejavnosti MSS so informiranje mladih in mladinskih organizacij, organiziranje in izvedba izobraževalnih aktivnosti, organiziranje in izvedba mednarodnih aktivnosti, organiziranje aktivnosti za promocijo MSS in dejavnosti mladih, izdajanje glasil in drugih publikacij ter drugi projekti v podporo mladim in mladinskim organizacijam.

MSS mlade usposablja na področju vodenja mladinskih organizacij, odnosov z javnostmi, veščin za boljše vodenje organizacij in projektov, jih informira o dejavnostih MSS, aktualnih razpisih in drugih priložnostih za mlade, pripravlja mednarodne aktivnosti in omogoča mladim udeležbo na mednarodnih aktivnostih, pripravlja tematska srečanja organizacij s področja mladinskega dela, pripravlja svoje predloge za mladinsko zakonodajo, izdaja publikacije o temi mladinskih organizacij, sodeluje z različnimi organizacijami v Sloveniji in Evropi.

MSS vsako leto pripravlja najbolj prepoznaven projekt na področju promocije prostovoljstva – Prostovoljec leta. V tem okviru vsako leto razpiše natečaj, s katerim izbira najboljše prostovoljce in prostovoljske projekte za preteklo leto; leta 2008 je zaključno prireditev projekta gostil predsednik RS. Za konkretnjšo predstavo o delu MSS naj omenimo še dve pomembni dejavnosti v letu 2008: sodelovanje pri predsedovanju EU, pri čemer je imel na področju mladine MSS ključno vlogo, in projekt Ustvarimo priložnosti, pri katerem se je MSS skozi načela strukturiranega dialoga lotil problematike mladih z manj priložnostmi v Sloveniji.

Sodelovanje MSS z vladnimi in drugimi institucijami

MSS skoraj vsak dan komunicira z Uradom RS za mladino, ki je tudi njegov glavni partner na vladni strani. Sodelovanje na področju mladinske politike je do leta 2008 potekalo tudi v obliki komisije ali sveta, ki je bil sestavljen iz predstavnikov obeh strani. Z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve ima MSS prav tako kombinirano predstavniško telo, ki doslej razen medsebojnega informiranja ni prineslo posebnih rezultatov. MSS je tudi vabljen na seje odborov državnega zbora, ko se obravnavajo zadeve, neposredno povezane z mladimi. Projektno je MSS doslej sodeloval še s Predstavništvom Evropske komisije v Sloveniji, Informacijsko pisarno Evropskega parlamenta in neposredno z Evropsko komisijo.

MSS sodeluje tudi z veliko drugimi institucijami, ki niso mladinske organizacije, med katerimi velja zlasti poudariti Nacionalno agencijo programa MLADI V AKCIJI. Z nekaterimi institucijami, katerih dejavnost se navezuje na mlade, MSS sodeluje tudi v okviru različnih organov oz. teles, npr. v različnih svetih, odborih in projektnih skupinah. Do spremembe zakona o RTV Slovenija leta 2005 je imel MSS npr. tudi predstavnika v Svetu RTV.

5. Članske mladinske organizacije na mednarodni ravni

Organizacijske povezave v mednarodnem prostoru

Mladinske organizacije se povezujejo tudi na mednarodni ravni, in sicer glede na svoje osnovne usmeritve oz. dejavnosti. Nacionalne oz. lokalne organizacije iz Slovenije se povezujejo v mednarodne organizacije na evropski in svetovni ravni. Med trenutnimi (september 2008) organizacijami članicami MSS le ena nima krovne organizacije na evropski ali svetovni ravni. Vendar ni redko, da je posamezna organizacija hkrati vključena v več krovnih organizacij.

Mladinske organizacije, ki delujejo na evropski ravni, so se s krepitvijo in širitvijo Evropske unije po letu 1992 precej okrepile, saj se je s tem njihov interes za sodelovanje v evropski civilni družbi izrazilo okrepil. Pod ustreznimi pogoji se lahko mednarodne mladinske organizacije včlanijo tudi v evropsko krovno organizacijo – Evropski mladinski forum, v katerem predstavljajo enega od dveh t. i. stebrov.

Evropski mladinski forum (YFJ)

Evropski mladinski forum je evropska krovna mladinska organizacija, sestavljena iz dveh t. i. stebrov: nacionalni mladinski sveti (iz držav EU, Vzhodne Evrope in Kavkaza) in mednarodne mladinske organizacije. Skupaj ima že nekaj manj kot 100 organizacij članic. MSS je kot nacionalni mladinski svet član YFJ že od njegove ustanovitve leta 1996. YFJ je partner Evropske komisije za področje mladine in ključni predstavnik mladine, ki sooblikuje politiko na evropski ravni. Deluje na vseh ključnih področjih za mlade, vendar je njegov vpliv žal nekoliko omejen s pristojnostmi evropskih institucij, saj glavnino odločitev sprejema Svet EU – torej države članice. Prav zato je za YFJ ključno sodelovanje z nacionalnimi mladinskimi sveti, ker so ti povezani z vladami v svojih državah.

V letu 2008 smo videli dober primer tovrstnega sodelovanja, ko je YFJ za Evropski parlament pripravil predlog izjave o okrepitvi položaja mladih (v angleščini: »Make it youthful«), ki je bil predložen v podpis poslancem Evropskega parlamenta. Ob tem je YFJ prosil za pomoč svoje organizacije članice – nacionalne mladinske svete, naj »pritisnejo« na evropske poslance iz svojih držav, da podpišejo izjavo. Hkrati so pri tem lahko ukrepale tudi nekatere organizacije iz stebra mednarodnih organizacij, saj so med njimi tudi evropski podmladki političnih strank. Izjavo je podpisalo 433 poslancev in je bila uspešno sprejeta. V organe in komisije YFJ tudi MSS večkrat predlaga svoje predstavnike; trenutno imamo svojega predstavnika v 11-članskem izvršnem organu YFJ, ki ga bomo v letu 2008 predlagali celo za predsednika YFJ, kar bo za MSS prvič doslej. Na mednarodnem področju, tudi v okviru YFJ, se MSS med drugim zavzema za podporo mladine oz. mladinskih organizacij Jugovzhodne Evrope, predvsem tistih iz držav nekdanje Jugoslavije. MSS se zavzema za okrepitev mladinskega sektorja v teh državah in za nastanek legitimnih in reprezentativnih mladinskih svetov v prihodnosti. V zadnjih letih je to uspelo Mreži mladih Hrvaške, ki je s področja nekdanje Jugoslavije (razen MSS) edini priznani nacionalni mladinski svet.

6. Mladinska politika v Sloveniji

Vloga države

V razvitih evropskih državah vlade sistemsko podpirajo mladinske organizacije prav iz razlogov, ki smo jih že navedli pri učinkih mladinskih organizacij. Te podpore je nekaj tudi v Sloveniji, vendar smo ena od redkih razvitih držav, ki nima zakonodaje in/ali nacionalnega programa za področje mladine, zato tudi država ne priznava posebne vloge mladinskih organizacij.

Prav tako se mladina ne obravnava celostno, saj je politika razpršena na različnih področjih, kot so zaposlovanje, družina, šolstvo in visoko šolstvo, med katerimi ni ustreznega povezovanja.

Urad RS za mladino (URSM)

Urad RS za mladino (trenutno v okviru Ministrstva za šolstvo in šport) naj bi pokrival vladno politiko na področju mladine, vendar se dejansko ukvarja predvsem z različnimi razpisi in financiranjem mladinskih ter z mladino povezanih organizacij. MSS si je vedno prizadeval, da bi se delo urada okrepilo predvsem na področju zakonodaje in priprave programskih dokumentov za področje mladine, a so se zaradi različnih okoliščin dokumenti sicer začeli pripravljati, vendar se je proces prenehal, preden bi dokumenti dejansko nastali.

MSS se je prav tako zavzemal za njegovo preoblikovanje v vladni urad, saj meni, da bi tovrsten urad, ki bi sodeloval z vsemi relevantnimi ministrstvi, ublažil razpršenost na področju mladinske politike.

Neopredeljen izraz mladina

Na področju mladine se vse ustavi že pri razumevanju osnovnega pojma. V vladnih dokumentih in raziskavah

se izraz mladi oz. mladina sicer pojavlja, a ima povsod drugačen pomen. Včasih se dejansko nanaša na srednješolce, drugič na študente, spet tretjič na mlade v starostnem razponu 15–18 let ali 15–24 let ali na iskalce prve zaposlitve. Občasno se mlade omenja tudi hkrati z otroki. MSS je vedno poudarjal, da je treba mlade obravnavati celostno in ne le po posameznih skupinah glede na njihov izobraževalni ali zaposlitveni status ter seveda uvesti enotno opredelitev zanje.

Opredelitev mladine je sicer nekoliko zapletena, saj nikoli ne moremo stoddostno postaviti ustreznih razmejitev. Mladi so lahko psihično in telesno zreli že v najstniških letih, vendar vse kasneje dosegajo tisto stopnjo socialne in ekonomske zrelosti, ko lahko rečemo, da so popolnoma odrasli. V skladu z doseganjem te zrelosti v določeni kulturi se lahko postavi zgornja starostna omejitev mladine, medtem ko je spodnja meja običajno pogojena z opredelitvijo otroka (mladost se začne s koncem otroštva). V Evropi se ta razmejitev večinoma giblje okvirno v razponu od 15 do 30 let.

Položaj mladinskih organizacij

Podobno kot za mladino tudi za mladinske organizacije ne obstaja uradna opredelitev. Občasno se jih »meče v isti koš« kot različne servisne in druge organizacije za mladino, kar se je v zadnjih letih nekoliko popravilo, pri čemer se je za vse takšne organizacije začel uporabljati izraz »organizacije na področju mladinskega dela« (razpis URSM).

MSS vedno poudarja, da je pri mladinskih organizacijah ključno učenje in da je delovanje mladinskih organizacij samo po sebi vsaj toliko pomembno kot kakovost vsebine njihovega dela. V skladu s tem je nujno, da se finančno podpre njihovo osnovno delovanje, in ne le, da se sofinancirajo projekti. Urad RS za mladino sicer financira delovanje nacionalnih in večjih mladinskih organizacij, vendar so ta sredstva zelo omejena in večinoma povsem neprimerljiva s financiranjem mladinskih organizacij v ostalih delih EU.

7. Prihodnji izzivi

Na podlagi zapsanega lahko orišemo nekaj ključnih izzivov, ki v bližnji prihodnosti čakajo mladinske organizacije in so med seboj tesno povezani:

Participacija mladih

Delež mladih, ki se vključujejo v mladinske organizacije, upada. Mladi vzpostavljajo do mladinskih in drugih organizacij predvsem potrošniški odnos, kar pomeni, da se dokaj radi udeležujejo že pripravljenih aktivnosti, medtem ko jih vse manj želi voditi organizacije, pripravljati projekte in prevzemati podobno odgovornost. Interes za prostovoljsko delo je nizek, kot je nizek tudi njegov ugled, predvsem v smislu ravnih tovrstnega dela. V širši javnosti namreč prevladuje predstava, da je prostovoljsko delo požrtvovalno humanitarno delo v preprosti obliki kot npr. pomoč starejšim ali otrokom, za katero se ne potrebuje finančnih sredstev. Velik izziv bo torej prepričati mlade, da se včlanijo in aktivno sodelujejo v mladinskih organizacijah.

Veliko bi pomenilo tudi to, če bi bili šolski programi naravnani tako, da bi mladim zagotovili osnovno izobrazbo za sodelovanje v civilni družbi.

Prepoznavnost mladinskih organizacij in priznavanje njihovih vplivov na posameznike in družbena okolja

Mladinske organizacije in strukture so (morebiti z izjemo nekaterih, ki delujejo že več desetletij) slabo prepoznavne v širši javnosti, kar seveda vpliva tudi na možnost vključevanja novih članic in članov. Razlogov za to je verjetno več, navajamo jih le nekaj; ker niso posebno zanimive za množične medije, ker niso povezane z izobraževalnimi ustanovami (šolami) in ker jih je težko povezati s konkretnimi osebami (vodstva se hitro menjujejo).

O vplivih mladinskih organizacij smo pisali že v poglavju o delovanju mladinskih organizacij. Seveda je nujno, da te vplive vidijo ustrezne institucije oz. ciljna javnost; na primer:

- da mladi spoznajo, da lahko z aktivnostjo v mladinski organizaciji ogromno pridobijo na različnih področjih (kompetence, znanja, prijatelji, samozavest ipd.);
- da delodajalci prepoznajo vpliv aktivnosti v mladinski organizaciji na zaposljivost mladega človeka;
- da oblasti začnejo razumeti, da je vlaganje v mladinske organizacije preventiva pred različnimi oblikami tveganega vedenja;
- da država začne razumeti, da so mladinske organizacije vir učenja demokratičnih procesov in aktivnega državljanstva;
- da splošna javnost prepozna vse zgoraj naštetu in še veliko drugih pozitivnih učinkov mladinskih organizacij.
- Pri tem poznavalci pogosto poudarijo, da se morajo mladi teh vplivov najprej zavedati sami, preden jih bo lahko poznal tudi kdo drug.

Odnos države do mladinskih vprašanj in mladinska zakonodaja

Kot je bilo že nekajkrat omenjeno, MSS meni, da je nujno, da država spremeni odnos do mladine in področje mladine obravnava kot področje javnega interesa, vzpostavi horizontalno politiko na področju mladine, postavi formalni okvir za delovanje na področju mladine (zakonodaja) in prizna poseben položaj mladinskih organizacij.

Raziskave mladine

Za opredelitev položaja mladih so nujne raziskave na področju mladine, pri čemer je ponovno nujna enotna opredelitev mladine. Pri MSS menimo, da se lahko le s kakovostnimi raziskavami dejansko ugotovijo najbolj problematična področja za mladino in lahko le tako pripravljamo kakovostne programe zanje. Pri raziskavah je nujno tudi sodelovanje z mladinskimi organizacijami, saj imajo te najbolj pristen stik z mladimi, zato bi bilo z njimi treba sodelovati že pri postavljanju osnovnih opredelitev in opredelitvi namena raziskav. MSS meni, da bi bilo predvsem potrebno redno spremljati ekonomski položaj mladih, stopnjo participacije ter njihov položaj na trgu dela in v izobraževanju.

Viri

Zakon o mladinskih svetih (2000). Uradni list RS, št. 70/2000, z dne 8. 8. 2000.

European Youth Forum Statutes (Adopted by the Extraordinary General Assembly of the European Youth Forum, Prato, Italy, 29 April 2006).

Statut Mladinskega sveta Slovenije (2007). Dokument MSS-144-07, Arhiv in dokumentacija MSS.

Matej Cepin – zunanji sodelavec MOVIT NA Mladina

ODNOS KOT ZAČETEK PARTICIPACIJE

V različnih razpravah o učinkih mladinskega dela vedno bolj izstopa misel, da je glavni učinek mladinskega dela spodbujanje politične participacije mladih. Termin »participacija«, ki ga pogosto povezujemo tudi z aktivnim in odgovornim državljanstvom, mladinskemu delu daje legitimnost. V njem lahko med drugim najdemo tudi argument, zakaj je mladinsko delo v javnem interesu, ter ne nazadnje tudi, zakaj ga je smiselno podpirati z javnimi sredstvi.

Politični odločevalci zagotavljanje možnosti za participacijo mladih v Sloveniji najpogosteje povezujejo z izboljšanjem mladinskih struktur (Urad RS za mladino, 2005). »Če bomo podpirali lokalne mladinske svete, spodbujali medsebojno mreženje in povezovanje organizacij, če bo v vsakem nekoliko večjem kraju mladinski center, ki bo na voljo skupinam mladih za uresničevanje njihovih pobud, če bomo imeli posebna sredstva na nacionalnem nivoju namenjena mladinskim pobudam,« pravijo, »se bo stopnja participacije mladih izboljšala.«

Tovrstno prizadevanje je vsekakor potrebno. Vendar bi rad v tem prispevku opozoril še na en pogoj, ki mora biti izpolnjen, če želimo krepiti participacijo mladih. Kot tak pogoj, ki je v javnih politikah pogosto pozabljen, vidim **kakovostne medosebne odnose**. Predvsem odnose med mladinskimi voditelji in mladimi ter odnose znotraj skupin mladih. Trdim, da je merilo kakovosti medosebnih odnosov pogosto veliko pomembnejše od merila razvitosti struktur in da je stopnja participacije mladih dejansko prenosorazmerna s kakovostjo medosebnih odnosov v skupinah.

To utemeljujem s tezo, da je točka, ko posameznik začne aktivno participirati v družbenih procesih, tesno povezana z **občutkom koristnosti**, ki ga ta posameznik občuti. »Biti koristen v skupini« je zelo pogosto potreben in zadosten pogoj za participacijo tudi zunaj skupine. Ob tem seveda predpostavljam, da se večina mladinskega dela dogaja v skupinah.

Mladinsko delo kot skupinska dejavnost

Biti v skupini oz. pripadati skupini je ena od najosnovnejših človekovih potreb, za katero velja, da je v obdobju mladostništva še zlasti izrazita. Robert Baden Powell, ustanovitelj skavtskega gibanja, je dejal: »Ribič uporablja vabo, na katero ribe prijemljejo. Z mladimi je stvar ista.« (Baden Powell, 1907). Mladinsko delo v zelo raznolikih oblikah že od nekdaj »izkorišča« to močno vabo.

Celotna metodologija mladinskega dela – tako didaktične metode (diskusija, ledolomilci, ustvarjalne

metode, spoznavne igre itd.) kot tudi dejavnosti (npr. srečanje, tabor, mladinska izmenjava, zabava) – temelji na skupinskem delu. Individualnih metod ali dejavnosti je v mladinskem delu resnično zelo malo.

Za vsako delo v skupini velja zakonitost tematsko centrirane interakcije (Cepin, 2005). Ta govori, da naj vodja enako pozornost posveti trem vidikom skupinskega dela: posamezniku, skupini in nalogi. Pri tem je posameznik sinonim za bližino, sprejemanje in za vse individualno občutenje. Skupina je sinonim za vzdušje, energijo, odnose, torej za vse socialne pojave, medtem ko je naloga sinonim za tisto, s čimer se skupina ukvarja.

Slika 1: Tematsko centrirana interakcija (TCI)

Teorija tematsko centrirane interakcije govori, da če se voditelj preveč posveča zgolj enemu elementu (npr. nalogi) in ostala dva zapostavlja, skupina kmalu ne bo uspešna niti na tem področju. To, da je metodologija mladinskega dela predvsem skupinska, še ne pomeni, da mora biti glavna pozornost mladinskega voditelja usmerjena v skupino. Nikakor ne! Mladinski voditelj pozornost usmerja v vse tri vidike. Vendar v mladinskem delu tako izobraževalne cilje in osebno rast posameznika kakor tudi naloge dosegamo z delom v skupinah.

Kakšna je »idealna skupina«?

Mit o tem, da je mladinski voditelj oseba, ki do mladih nima nobenih pričakovanj, ne drži. Res je, da za razliko od formalnega izobraževanja v mladinskem delu ni predpisanega vsebinskega učnega načrta, ki bi ga moral mladinski voditelj skupaj z mladimi upoštevati. To je polje večje svobode, na katerem je dovoljenih več stvari in je pogosto »vsaka ideja, ki pride od mladih, dobrodošla«. Mladinski voditelj tako deluje le kot tisti, ki mladim stoji ob strani, da bi svoje ideje uresničili.

Vendar tudi v dejavnostih mladinskega dela obstajajo nekatere omejitve. Če ne drugače, so te predpisane z različnimi (pisanimi ali nenapisanimi) pravili prostora, v katerem se dejavnosti dogajajo. Omejitve so predpisane tudi z željami in cilji mladinskega voditelja ter z vrednotami in kulturo organizacije, v kateri deluje. Če ne

drugega, nam omejitve postavlja zakonodaja. Zato vsak mladinski voditelj na neki način presoja, katera skupina je bolj in katera manj perspektivna glede na omejitve in cilje. Kljub temu, da naj pri svojem delu ne bi bil izključujoč in naj bi verjel v vsakega mladega, obstajajo skupine, ki so bolj oziroma manj »idealne«. Za idealno skupino ponavadi štejemo skupino,

- katere člani so med seboj povezani,
- kljub temu odprti navzven,
- ki je pobudniška,
- katere ideje so izvirne in inovativne
- ter katere člani so motivirani in zagnani ne le za posredovanje, temveč tudi za uresničitev svojih idej.

S takšno skupino je lahko delati in dokaj lahko jo je tudi voditi, vendar jo je veliko težje ustvariti. Biti voditelj ob skupini, ki se od ustanovitve »povzpne« do te stopnje, ni le velik uspeh, temveč tudi velika čast in užitek. Voditelji imamo ob tem namreč pogosto občutek, da je našega deleža pri tem zelo malo in da se »kar zgodi«.

Menim, da je takšen zapis »idealne skupine« dovolj širok, da bi ga lahko uporabili pri veliki večini položajev v mladinskem delu, ter da lahko nekaj takega določimo kot končni cilj mladinskega dela.

Pot do »idealne skupine«

Pot do takšne skupine seveda ni linearna, ampak se odvija prek zelo različnih faz. Faze razvoja skupine je opisovalo več avtorjev, pri čemer si bomo pomagali kar z opisom, ki je za mladinsko delo že posebej prirejen in ga najdemo v Priročniku za trenerje mladinskih voditeljev (Cepin idr., 2003). Model opisuje skupino, ki gre na svoji poti skozi pet obdobj:

- obdobje rojevanja,
- obdobje oblikovanja,
- obdobje utrjevanja,
- obdobje zrelosti in
- obdobje zaključevanja.

V začetnem **obdobju rojevanja** se na ravni posameznika pojavlja predvsem negotovost, povezana z nepoznavanjem članov skupine, procesov dela, naloge, ki jo bo skupina opravljala, ipd. O pravi skupini še ne moremo govoriti, saj vsak član najprej išče prostor svoje varnosti in »oprime«, na katere se lahko v nevarnih položajih oprime (npr. poznani člani, zanimiva vsebina, metode ...). Tudi naloge v tej fazi naj bodo manj zahtevne, z manjšo možnostjo konfliktov in sprejemljive za vse.

V **obdobju oblikovanja** se skupina počasi izoblikuje. Zato je treba prednost dati izražanju posameznikov. Posameznik v tej fazi namreč išče stik z drugimi kot posamezniki in še ne s skupino kot celoto. Realna podoba posameznika se še ne kaže, vendar se vedno bolj razkriva. Ko gre za opravljanje določene naloge, je treba poiskati tiste, ki so te sposobnosti v skupino že prinesli. Pomembno je, da ima vsak svojo zadolžitev, saj bo prav prek nje vstopal s tistim, kar ima skupini ponuditi.

V tretjem obdobju, **obdobju utrjevanja**, se končno oblikuje občutek »mi«. Posamezniki so pripravljeni razkriti veliko več svoje zasebnosti, predstavljajo se ideje

in člani so ponavadi pripravljeni izražati močno strinjanje ali nestrinjanje z njimi. Komunikacija postaja vedno bolj iskrena, zato obstaja tudi večja možnost konflikta. Skupina ponavadi v tej fazi občuti močno pripadnost, zato ni pripravljena sprejemati veliko novih članov. Tudi naloge so v tem obdobju postavljene nekoliko v ozadje, v ospredju so medosebni odnosi.

V četrtem obdobju, **obdobju zrelosti**, je že prisotna tudi osebna odločitev posameznika, da postane del skupine. V skupini ima vsak svojo vlogo, osebni odnosi niso več v ospredju in skupina se odpira tudi navzven. Komunikacija postane učinkovitejša in skupina se vodi pretežno sama.

Peto obdobje, ki ga imenujemo tudi **obdobje zaključevanja**, je obdobje, ko se udeleženci od skupine že poslovljajo. Delovna učinkovitost ponovno pade, več časa je treba nameniti refleksiji in spominom, pogostost uporabe zaimka »mi« se zmanjša, vendar ostajajo trajna prijateljstva med različnimi posamezniki.

Tisto, kar smo v prejšnjem poglavju poimenovali »idealna skupina«, je pravzaprav **skupina v četrtem obdobju svojega razvoja**. Prav zato termin »idealna skupina« že vseskozi navajam v narekovajih. Velja namreč le, če si za cilj postavimo aktivno participacijo oz. viden učinek skupine navzven. Pravzaprav ima vsako obdobje razvoja svojo »idealno skupino«. Tisto, kar je idealno v četrtem obdobju, nikakor ni idealno v prvem ali drugem obdobju. Če primerjamo faze razvoja skupine s fazami razvoja človeka, lahko rečemo, da prehitevati faze razvoja skupini lahko škoduje prav tako, kot človeku škoduje prezgodnje potiskanje v odraslost. Zato je pomembno, da skupina vsako obdobje ustrezno izživi.

Kje se pojavi občutek koristnosti in kakšen je njegov pomen?

Motivacijska teorija Abrahama Maslowa (Maslow, 1954) trdi, da so motivi, ki ženejo posameznikova dejanja, hierarhično razporejeni. Šele ko zadovoljimo potrebe na določeni ravni, smo motivirani za zadovoljevanje potreb na višji ravni. Kasnejši teoretiki so teorijo Maslowa večinoma ovrgli (prim.: Frankl), vendar jo je v dinamiki skupine še vedno mogoče večkrat uporabiti.

Slika 2: Hierarhija motivov Abrahama Maslowa

Na dnu piramide najdemo potrebe **po preživetju**, med katere spadajo potrebe po dihanju, hrani, vodi, spanju itd. Nekoliko višje so **potrebe po varnosti**, med katere v kontekstu skupinskega dela spadajo npr. želje po zaupanju, da določen zasebni podatek ne bo »ušel« iz skupine, seveda pa sem delno spada tudi poznavanje drugih članov skupine. Na tretjo raven, označeno s terminoma **ljubezen in pripadnost**, v kontekstu skupine spadata predvsem skupinski duh in sprejetost osebe, takšne kot je. Na **četrto ravni** (spoštovanje) lahko govorimo o potrebah po priznavanju posameznikovih dosežkov, njegove sposobnosti in njegovega mnenja. Na peto raven, **samouresničitev**, bi v kontekstu skupine lahko uvrstili ustvarjalnost, skupno reševanje problemov, sledenje zadanim ciljem in podobno.

Potrebo po občutenju koristnosti, ki je pogoj, da se posameznik udeleži, bi lahko uvrstili na četrto raven (v kategorijo spoštovanja). Pri tem govorimo o spoštovanju s strani drugih in tudi o samospoštovanju. Vendar to ni le gola »klanovska« pripadnost skupini, ampak gre ta pripadnost skozi sito posameznikovih dejanj in dogajanja v skupini.

Za občutek koristnosti je torej predhodno potrebna pripadnost skupini (3. raven), še prej pa se mora posameznik v njej počutiti varno (1. raven). Posledica občutka koristnosti je participacija, ki jo lahko zelo enačimo s peto ravno v hierarhiji Maslowa.

Če se vrnemo na faze razvoja skupine, se občutek koristnosti znotraj skupine pojavi v poznem tretjem ali na začetku četrtega obdobja. Participacija (ali kot smo jo označili »idealna skupina v mladinskem delu«) temu zelo hitro sledi, saj se pojavi v četrtem obdobju razvoja skupine.

Povzamemo lahko, da dve »močni« in zelo uporabni teoriji participacijo obravnavata zelo podobno, čeprav vsaka z drugega zornega kota. Obe jo vidita zelo proti koncu razvoja skupine, pred tem pa se v skupini dogajajo bistveno drugačni procesi. Vsekakor lahko trdimo, da pot do participacije zunaj skupine vodi predvsem prek daljšega obdobja dela znotraj skupine in za skupino.

Kaj to pomeni za mladinske voditelje?

Vloga voditelja v skupini se iz faze v fazo spreminja. Če udeležencem v prvem obdobju razvoja pravzaprav godi, da je voditelj nekoliko bolj avtoritaren (saj s tem, ko postavi jasna pravila, nudi določeno stopnjo varnosti), je voditelj v četrtem obdobju ponavadi že zelo zunaj skupine, jo predvsem opazuje in ji »strokovno« pomaga.

Vloga mladinskega voditelja, ko gre za četrto obdobje, je predvsem krepitev skupine, pomoč skupini pri uresničevanju njenih idej in ciljev ter »strokovno« svetovanje. Dobra skupina v tem obdobju voditelja pravzaprav skoraj ne potrebuje. Veliko bolj potreben, če ne celo nujen, je v predhodnih obdobjih.

Prav tu se skriva zanimiv paradoks: voditelj, ki se trudi za participacijo skupine navzven, mora pravzaprav

večino svojega časa delati znotraj skupine. Ko skupina doseže stopnjo aktivne participacije, je njegova vloga že bistveno manj intenzivna in ga skupina skoraj ne potrebuje več. Naloge mladinskega voditelja v prvih treh obdobjih so osredotočene predvsem na medosebne odnose: na spoznavanje članov, moderiranje dogovorov, spodbujanje pogovora in odkritosti ipd.

Koliko se v Sloveniji zavedamo pomena dela s skupinami?

Ker usposabljanje mladinskih voditeljev zelo vpliva na to, katere kompetence bodo ti pridobili in uporabljali, se lahko upravičeno vprašamo, kolikšen delež usposabljanja mladinskih voditeljev obravnava medosebne odnose (npr. komunikacija, dinamika skupine, razvojna psihologija, motivacija, pedagogika ipd.) in kolikšen je neposredno namenjen participaciji idealne skupine (projektno delo, javno nastopanje, upravljanje virov, mladinske strukture ipd.).

V letih 2002–2008 sem vodil projekt Mladinska akademija (Mladinski ceh, 2008), v okviru katerega sem koordiniral usposabljanje mladinskih voditeljev in mladinskih delavcev. Opažam, da je glavnina usposabljanja, po katerem so mladinske organizacije in organizacije za delo z mladimi povpraševale, participacijo obravnavala neposredno. Prevladovalo je povpraševanje po usposabljanju s področja retorike, projektnega dela in motivacije. Zavedanje, da razvoj skupine vodi prek več faz, od katerih je večina usmerjenih navznoter, torej v skupino, je bilo zelo nizko. Kot da bi želeli četrto obdobje v skupinah doseči »na ho-ruk«.

O nizkem zavedanju pomena medosebnih odnosov v Sloveniji dodatno govori podatek, da je po letu 1991 v Sloveniji nastalo, primerljivo z ostalimi tranzicijskimi državami, zelo malo novih nacionalnih mladinskih organizacij. In to kljub temu, da so bile strukture urejene bolje kot marsikje drugje. Struktura kot sistem ne pomeni veliko, če na drugi strani ni uporabnikov, ki bi jo uporabljali. Ti uporabniki so tiste »idealne skupine«, o katerih smo govorili predhodno. Skupine To so skupine v četrtem obdobju svojega razvoja, za katerimi je dolga pot kalitve in ki so se pripravljene odpreti tudi navzven.

Vsaj toliko kot na nacionalni ravni skrbimo za strukture, bi bilo treba skrbeti tudi za usposabljanje mladinskih voditeljev za kakovostno pedagoško delo z mladimi.

Viri

Baden-Powell, R. (1908). *Scouting for Boys*. London: C. Arthur Pearson Ltd.

Cepin, M. (ur.). (2005). *Priročnik za menedžerje v mladinskih organizacijah*. Ljubljana: Urad RS za mladino in Mladinski svet Slovenije.

Cepin, M. idr. (2003). *Priročnik za trenerje mladinskih voditeljev*. Ljubljana: Urad RS za mladino in Mladinski svet Slovenije.

Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper.

Mladinski ceh. (2008). Pridobljeno 1.8.2008, iz <http://www.mladinski-ceh.si/akademija>

Strategija Urad RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010. (2005). Ljubljana: MŠŠ Urad RS za mladino.

Jure Babnik - Projekt Oratorij pri Salezijanski mladinski pastoralni

LIK ANIMATORJA, VODITELJA, MLADINSKEGA DELAVCA

Kdo je animator, voditelj oz. mladinski delavec?

Besede animator, voditelj in mladinski delavec imajo zelo širok pomen. Animator lahko deluje v okviru turistične, športno-rekreativne, sociokulturne, kulturne, gledališke ali katere druge animacije. Voditelje najdemo na vseh področjih civilizacije, v odnosu do posameznika, skupine, organizacije ali naroda. Mladinski delavec je sicer omejen na mladinski sektor, a lahko v njem zavzema katero koli vlogo med glavnim akterjem in pomožnim uslužbencem. Kratkih oznak, ki samo nakazujejo mogočo širino obravnavanega polja, ne bomo podrobneje obravnavali. Omejili se bomo na skupno presečišče pojmov: animator, voditelj in mladinski delavec ter nato izhajali iz tega. V večini bo presečišče stvar logičnega razmisleka, vendar delno tudi stvar odločitve.

Prva skupna točka vseh treh obravnavanih likov je *mladinsko področje*, v okviru katerega delajo. Torej bi jih lahko za našo obravnavo poimenovali tudi mladinski animator, mladinski voditelj in mladinski delavec.

Vse tri like bomo obravnavali v *neposrednem odnosu do skupine ali posameznika*. Za voditelja bi bil mogoč tudi neposreden odnos do družbe (npr. voditelj naroda). Mladinski delavec bi lahko npr. deloval tudi brez neposrednega odnosa do skupine ali posameznika.

Animator, voditelj ali mladinski delavec vzpostavlja tudi neposreden *odnos do naloge*. S tem mislimo širšo nalogo, ki jo predstavlja *poslanstvo organizacije*, če delajo v njenem kontekstu, ali ožjo nalogo, ki jo predstavlja *interesna skupina*, katere naloga je načelno opredeljena s skupnim interesom njenih članov.¹

Nadaljnje presečišče, ki je deloma tudi naša izbira, se dotika aktivnosti treh likov. Voditelj, animator ali mladinski delavec je *glavni*, a *ne edini akter* znotraj skupine oz. v odnosu do posameznika. Opredelitev, da ni edini akter, je stvar izbire med tremi osnovnimi stili vodenja skupine: demokratični, avtoritarni, laissez-faire (Lewin, 1948). Za družbo, v kateri živimo, je demokratični način stil vodenja skupine najprimernejši in omogoča najboljše rezultate učenja za življenje v demokratični družbi.

Animator, voditelj ali mladinski delavec *vzpostavi vsaj deloma vzgojni odnos* do mladih. Četudi bi obravnavani

¹ Odnos do skupine, posameznika in naloge se kaže tudi v znanem trikotniku PSN (PSN = posameznik, skupina in naloga), ki ga mora voditelj skupine vedno uravnoteženo upoštevati.

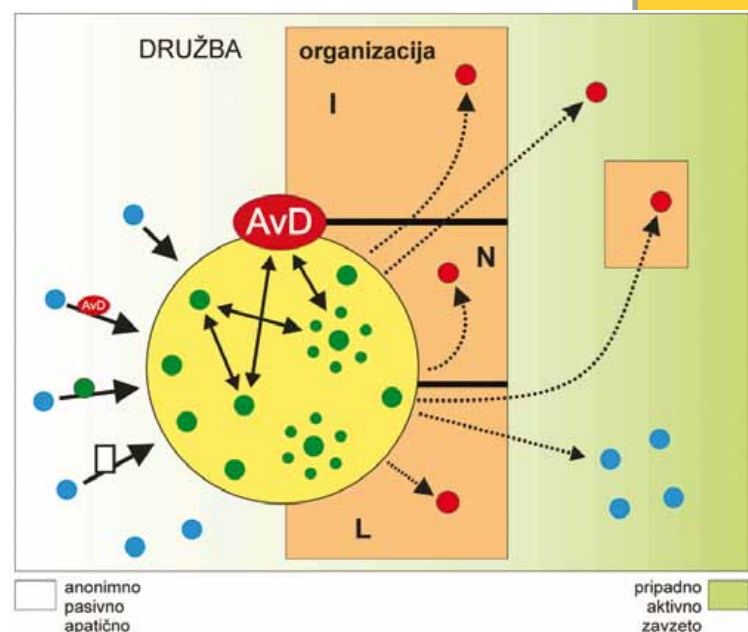
lik izrecno ne želel vzpostavljati vzgojnega odnosa, vzgoja vedno poteka. Vsako delovanje mladega znotraj organizacije ali v individualnem odnosu do voditelja, animatorja ali mladinskega delavca je vedno oz. učni položaj.

Uporaba pojmov animator, voditelj in mladinski delavec bo v nadaljevanju referata enakovredna, pri čemer bo zajemala, kar smo zgoraj opredelili v ležečem tisku.

Odnosi in procesi, ki jih animator, voditelj oz. mladinski delavec vzpostavlja

Lik animatorja bomo najprej skušali nakazati skozi odnose in procese, v katerih se v svoji vlogi nahaja. Animator vzpostavlja odnose do posameznikov, interesne skupine, organizacije in družbe (do slednje ne neposrednega). Procese znotraj omenjenih odnosov bomo opisali ob sliki 1.

Slika 1: Odnosi in procesi, ki jih animator, voditelj oz. mladinski delavec vzpostavlja

Rdeča elipsa z imenom AvD predstavlja animatorja (A), voditelja (V) oz. mladinskega delavca (D), ki se nahaja na presečišču treh polj:

1. Polje skupine, ki je obarvana rumeno in znotraj katere potekajo intenzivni medosebni odnosi.
2. Polje organizacije, ki je obarvana svetlo rjavo

in v katero se skupina s svojim voditeljem vključuje. Odnosi znotraj organizacije so glede na odnose v skupini bolj formalizirani. Organizacija lahko deluje na lokalni (L), nacionalni (N) ali mednarodni (I) ravni.

3. Polje družbe, ki je z odnosnega vidika težko ulovljiva in znotraj katere se nahajajo: posamezniki (označeni s krogci), skupine (obarvane rumeno) in organizacije (obarvane svetlo rjavo). Z našega vidika je pomembna razdelitev družbe na pasivni in na aktivni pol ter njune vmesne stopnje. Pasivni pol je obarvan belo (leva stran), medtem ko je aktivni pol obarvan zeleno (desna stran), vmesne stopnje so ponazorjene z intenzivnostjo zelene barve.

Želimo si oz. na podlagi izkušnje trdimo, da posameznik s članstvom v skupini prehodi pot od pasivnega do aktivnega člana družbe. Pasivnost posameznika je na levem delu skice označena z modro barvo. Njegova povečana družbena aktivnost znotraj skupine je označena z zeleno. Njegova trajna družbena aktivnost po prenehanju članstva v primarni animirani skupini je označena z rdečo in se odvija bodisi znotraj prvotne organizacije bodisi znotraj drugih družbenih teles (organizacij). Rezultat po prehojeni poti v skupini je lahko tudi ponovna družbena ne vključenost posameznikov (modri krogci na desni strani skice). Vendar imajo ti posamezniki močnejšo vez do družbe in se močnejše zavedajo družbenih procesov, kot bi se jih, če bi nikdar ne bili člani skupine. Skupina, katere člani so bili, namreč deluje kot družba v malem. Znotraj skupine se vzpostavijo podskupine s svojimi voditelji. Med posamezniki in podskupinami se vzpostavljajo mini družbeni procesi, v katerih se dogaja izkustveno učenje delovanja družbe.

Voditelj skupine se nahaja na presečišču med skupino, organizacijo in družbo. Voditelj namreč ni samo član skupine, ampak je posrednik med skupino ter širšim družbenim okoljem (organizacijo oz. organizacijami, kulturo). Vloga voditelja v skupini je ravno prav posegati v življenje skupine, usmerjati njeno življenje in pomagati, da se v skupini ustvarjajo odnosi, ki dajejo pozitivne rezultate pri posamezniku, skupini in dejavnosti. Animator vpliva na skupino in posameznike ter jim zaznamuje. Velja tudi obratno: skupina in njeni posamezniki vplivajo na animatorja skupine in ga zaznamujejo.

Oglejmo si še, kako posamezniki vstopijo v skupino, kar je na skici prikazano s krogci na levi strani. Skupina je praviloma interesnega značaja – posamezniki se vključijo vanjo zaradi takšnega ali drugačnega interesa. Posameznik lahko v skupino vstopi na lastno (prvi krogec od zgoraj) ali na pobudo mladinskega delavca (drugi krogec od zgoraj). Slednje kaže, da mladinskega delavca ne najdemo samo v odnosu do skupine, ampak tudi kot osebnega spremljevalca posameznika že ob začetku vstopa v skupino. Prav tako lahko posameznik vstopi v skupino na pobudo nekoga, ki je že član skupine (zelen krogec pri puščici), ali na podlagi informacije, ki jo je dobil v takšnem ali drugačnem mediju (bel kvadrata pri

puščici). Obstajajo seveda tudi posamezniki, ki se nikdar ne vključijo v nobeno skupino (spodnja krogca na levi).

Glavni nameni kulturne animacije in metode za njihovo doseganje

Povečana družbena aktivnost oz. participacija ne more biti edini namen vključevanja mladih v animirane skupine. Takšna omejitev namena bi pomenila totalitarizem in prevlado družbenosti nad individualnostjo. Za razširitev in celostno obravnavo namenov si bomo izposodili teorijo kulturne animacije, kot jo je opredelil njen glavni teoretik Mario Pollo (2002) in ki je v Slovenijo začela vstopati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Košnik, 2002). Kulturna animacija je vzgojni model animacije, ki vključuje naslednja tri glavna področja oz. glavne namene vzgoje.

1. Gradnja samega sebe oz. svoje osebnosti v svojem kulturnem okolju

Vzgojo lahko razumemo med dvema nasprotujočima si modeloma: a) kulturno-transmisijski, ki vzgojo pojmuje kot natančen prenos kulture s starejše na mlajšo generacijo; b) permissivni, ki vzgojo pojmuje kot samorazvoj, v katerega naj se vzgojitelj čim manj vmešava z vnaprej določenimi vzgojnimi shemami. Kulturna animacija želi ohraniti oba pola. Kultura se sicer prenaša z generacije na generacijo, a jo nova generacija interpretira po svoje, v svojem zgodovinskem kontekstu ter ob tem razvije še določen nabor svoje kulture. Notranji vrednosti sistem posameznika se torej gradi v interakciji med njim in širšim kulturnim okoljem.

2. Participacija v družbenem življenju

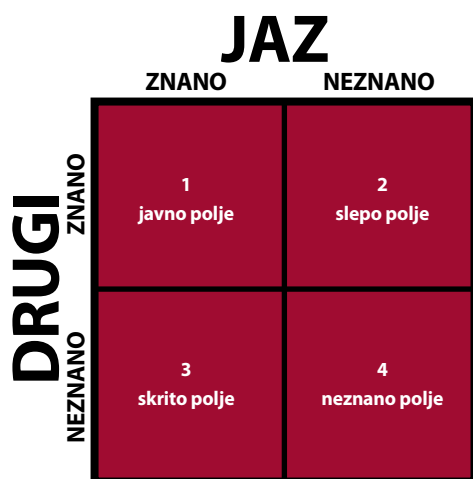
Namen smo že obravnavali v prejšnjem poglavju. Dodajmo le to, da posamezniku, ki odrašča v interakciji med svojo notranjostjo in kulturnim okoljem, družbeno okolje postane del njegove notranje osebnostne strukture. Participacija v družbenem življenju torej zanj ne predstavlja samo dela za druge v smislu popolne samopozabe, ampak je tudi del notranjega osebnostnega zorenja.

3. Osmišljenje življenja

Za celostno osebnostno integracijo potrebujemo notranjo osmišljenje osebnega in družbenega življenja. Ta se kaže v iskanju transcendence in religioznosti. To je duhovni svet, ki ga ne moremo popolnoma opredeliti oz. ki ga naša sodobna družba večinoma ne želi jasneje opredeliti ter ki ga čutimo v ozadju svojega življenja. Glede na subkulturo, v kateri kulturna animacija teče, se ta cilj dosega na podlagi pripadajoče religije in/oz. svetovnega nazora, četudi slednji ni eksplicitno izražen.

Prvi in drugi namen animacije dosegamo po poti *skupinske dinamike*, ki je bila nakazana že v prejšnjem poglavju in ki je nekakšen aksiom mladinskega dela. *Skupina deluje kot subjekt vzgoje* in ima sama po sebi veliko vzgojno moč. Animatorjeva naloga je, da razume procese, ki se sprožijo v skupini, in jih kot glavni oz. močnejši akter skupine usmerja oz. regulira proti želenim ciljem. Osebnostno rast posameznika v skupini lahko razložimo po modelu Joharijevega okna (Luft in

Ingham, 1955, v Pollo, 2002), ki vsebuje štiri polja: 1. *Javno polje* je del posameznikove osebnosti, ki jo pozna tako posameznik kot njegova okolica. 2. *Slepo polje* je del posameznikove osebnosti, ki ga pozna samo okolica, posameznik pa ne. 3. *Skrito polje* je del posameznikove osebnosti, ki jo pozna samo posameznik, okolica pa ne. 4. *Neznano polje* je nezavedni del posameznikove osebnosti, ki ga ne pozna niti on niti njegova okolica.

V skupini, v kateri se poglobljajo medsebojne vezi, se javno polje vsakega posameznika veča, in sicer na račun zmanjševanja vseh treh ostalih polj. Član skupine ostalim razodene vedno več o sebi (zmanjša skrito polje) in v tem razodevanju poteka medsebojno učenje o značajih, različnosti notranjih življenj, doživljanj in dojemanj. Tudi skupina članu razodene tisto, kar na njem opazi, vendar se sam tega ne zaveda (zmanjšuje se slepo polje). V tem primeru se član skupine uči o samem sebi, kar je lahko tudi neprijetno. Znanje o samem sebi, ki je bilo prej v slepem polju, narašča sorazmerno s časom preživetim v skupini, in sorazmerno z odkritostjo in dobrohotnostjo skupine. Učenje iz neznanega polja poteka v trenutkih, ko posameznik in/ali skupina opazi lastnosti, ki jih do tedaj še ni pokazal, a so bile v njem latentno navzoče. Dinamika in učinki tega učenja so podobni kot pri učenju iz slepega in skritega polja. Na opisane procese vpliva voditelj bodisi z neposrednim vplivanjem na odnose bodisi z ustvarjanjem skupinskega vzdušja.

Drugi namen animacije (družbeno participacijo) dosežemo z *demokratskim vodenjem in strukturiranjem skupine* (organizacije). Rezultat je prevzemanje oz. učenje demokratičnih vzorcev upravljanja in obnašanja. Učenje družbene participacije v demokratično vodeni skupini, ki se po svojih močeh že vključuje v širše okolje, poteka po modelu učenja z delom (raziskovanjem) oz. po modelu izkustvenega učenja.

Asistenca (osebni odnos) kot ključna metoda, ki določa lik voditelja

Zdi se, da se lika animatorja, mladinskega delavca oz. voditelja sploh še nismo dotaknili. Vendar se njegova podoba počasi izrisuje. Animatorja najdemo na presečišču med posameznikom, skupino in družbo. On je glavni akter dogajanja, ki vedno bolj prepušča mesto mladim in počasi postane nepotreben (kar je cilj vsake vzgoje).

Če smo rekli, da je prvi glavni namen animirane skupine gradnja samega sebe oz. svoje osebnosti v svojem kulturnem okolju, potem se moramo vprašati, kdo ali kaj je kulturno okolje. Ob modelu Joharijevega okna smo skušali razložiti gradnjo samega sebe znotraj skupine. Vendar kako poteka gradnja samega sebe v odnosu do kulturnega okolja?

Vrednote, ki jih vsebuje določena kultura, se lahko predajajo (odkrivajo, osmišljajo) samo v osebnem odnosu. Vrednota se namreč prenaša najprej po čustvenem in se šele nato po intelektualnem kanalu. V konceptu animacije se prenos vrednote v osebnem odnosu oz. odnosu asistence dosega s *skupnimi izkušnjami, v katerih so udeleženi tako mladi kot mladinski delavec*. V osebnem odnosu se skupna izkušnja tudi ubesedi, in sicer jo ubesediti mladi in mladinski delavec in mladi. V ubeseditvi se nahaja tudi ovrednotenje, ki je večkrat izraženo s tonom govora (čustvi) in neverbalno komunikacijo kot z neposredno miselno oz. razumsko oznako. Ovrednotenje, ki ga naredi mladinski delavec, izhaja iz njegove kulture oz. sistema vrednot njegove kulture, ki je večinoma podobna kulturi okolja (oz. organizacije). Ovrednotenje, ki ga naredi mladostnik, se manj povezuje s splošnimi družbenimi koncepti vrednot in veliko bolj izhaja iz osebnega doživljanja. Ob dveh vrednotenjih se zgodi dialog med kulturo odraslih oz. okolja in novimi pobudami mladih, gradi se nova kultura, ki ima dva pola: tradicijo in novost.

Asistenca (osebni odnos) je pomembna tudi v trenutkih mladostnikove krize. Slednja je čas močnega osebnega iskanja smisla. Animator mora biti v takih trenutkih osebni, saj mladostnik to od njega pričakuje in išče orientacijske točke za svoje življenje. Morda je v našem okolju nekoliko ovirajoča misel, da z osebno noto v razlagi kriznih trenutkov »tvegamo« tudi prenos svojega verovanja, prepričanja in stališč, vendar je za mladega vsekakor boljše najti delni smisel kot obstati v brezsmislu. Po tej poti dosegamo tretji namen animacije, ki smo ga opredelili zgoraj.

Z motivacijskega vidika, ki je v polju mladinskega dela vedno aktualno, lahko rečemo, da je osebni odnos ena od najmočnejših motivacij.

Še beseda o asistenci oz. osebnem odnosu, kot smo jo zaradi hitrega dojetja zgoraj poimenovali zgoraj. To je poseben koncept vzgojnega odnosa, ki ga je utemeljil Janez Bosko (1815–1888). »Latinski glagol assistere pomeni: navzoč biti, pomagati, ob strani stati komu. Lahko rečemo, da je asistenca prijateljska vzgojiteljeva navzočnost ... asistenca pomeni neprekinjeno vzgojno navzočnost vzgojiteljev.« (Ciglar, 2004, str. 119 in 121). Po don Bosku je asistenca oz. prijateljska navzočnost mladinskega voditelja *conditio sine qua non* mladinskega dela. V delu Pismo iz Rima (1884, v Ciglar, 2004) kritično ocenjuje oratorij (mladinski center), ki ga je sam ustanovil in ga izročil v vodstvo naslednikom. Glavna poanta njegove kritike je v tem, da so mladinski delavci v omenjeni ustanovi opustili vzgojno navzočnost (asistenco), kar se je izražalo v slabšem ozračju in nižji vzgojni kakovosti ustanove.

Konceptualizacija lika voditelja

Okolje in metode delovanja mladinskega voditelja torej določajo njegov lik. Poskušajmo ga nekoliko sistematizirati na podlagi Pestalozzijske delitve na glavo, srce in roke.

V glavi, ki predstavlja znanja, bi pričakovali naslednje:

- pedagoška znanja, saj mladinsko delo vzpostavlja vzgojne odnose;
- organizacijska znanja, saj kot animator vodi skupino in prevzema druge naloge znotraj organizacije;
- poznavanje vrednot svoje organizacije in poznavanje skupnih družbenih vrednot, saj je kot mladinski delavec medij (posrednik) med kulturo okolja in mladimi;
- komunikacijska znanja, saj je v nenehni komunikaciji z mladimi in drugimi ustanovami;
- strokovna znanja z interesnega področja skupine, saj si težko predstavljamo voditi druge v stvareh, ki jih sami ne bi poznali.

Mladinsko delo je izrazito praktične narave, zato zgolj teoretična znanja ne zadostujejo. Animator je oz. mora biti sposoben teoretična znanja uresničiti v praksi.

Slednje upodobimo **z rokami, ki predstavljajo veščine**.

Veščine, ki jih animator potrebuje, so praktični pol zgoraj naštetih teoretičnih znanj (pedagoške, organizacijske, komunikacijske in strokovno-interesne veščine).

Slika 3: Srce animatorja

Glede na to, da smo kot metodo mladinskega dela močno poudarili osebni odnos v obliki asistence, bo glavni poudarek v konceptualizaciji prav na srcu.

Srce predstavlja voditeljeve vrednote in njegovo emocionalno plat oz. njegovo čustveno inteligenco, če se izrazimo drugače. Srce je simbol za voditeljevo osebnostno integriteto, je tisti »kraj« v človeku, v katerem je zadovoljen sam s seboj in v katerem se srečajo njegove lastnosti, njegovo življenje, njegovo delovanje in osebe, s katerimi živi. Če smo rekli, da mladinski voditelj stoji na križišču med posameznikom, skupino in družbo, potem sedaj ugotavljamo, da je to križišče pravzaprav v voditeljem srcu. V srcu mladinskega voditelja se srečajo mladi, okolje in on sam oz. smisel njegovega življenja (slika 3). V svoji osebni integriteti voditelj vzpostavlja odnose do mladih, do okolja in do samega sebe. Ker ima animator pozitiven odnos do mladih in pozitiven odnos do okolja (družbe, organizacije, kulture), oblikuje tudi mladi ob njem pozitiven odnos do okolja in s tem

postajajo družbeno aktivnejši. Velja lahko tudi obratno: ker ima animator, ki je član družbenih struktur, pozitiven odnos do mladih, v družbi deluje kot zastopnik mladih, pri čemer je splošen odnos družbe do mladih boljši. Ker ima animator osmišljeno svoje življenje in ker se smisel njegovega življenja povezuje z mladimi in družbenim okoljem, lahko tudi mladim pomaga pri odkrivanju njihovega smisla življenja.

Z vidika srca se v lik mladinskega delavca uvrščajo še naslednje značilnosti: komunikativnost, sposobnost empatije, čut pripadnosti skupini, sposobnost biti osebni spremljevalec, zaupanje in upanje, vedrina, navdušenost, vztrajnost, skrb za odnose, odpuščanje napak in dajanje novih priložnosti. Mladinski voditelj želi biti pomemben za mladostnika, vendar ne želi imeti oblasti nad njim. Pomembnost značilnosti mladinskega voditelja, ki se glede na zgornjo delitev uvrščajo v segment srca, nakazuje tudi anketa, ki je bila leta 2007 izvedena med 121 animatorji Oratorija (Babnik, 2007). Na vprašanje »Katere so tiste tvoje lastnosti, spretnosti, talenti, s katerimi otroke najbolj animiraš?« so odgovorili, kot kaže tabela 1.

Tabela 1: Animacijske veščine

NAČIN/PRISTOP/VEŠČINA	DELEŽ VZORCA
navdušenje, dobra volja, veselje	45,0 %
glasba, ples, bansi	33,0 %
igre, šport	31,5 %
komunikativnost, pogovor	21,7 %
dobrota, prijaznost, prijateljstvo	20,0 %
humor, zabava	20,0 %
ročne spretnosti in tehnična znanja	18,3 %
sproščenost, spontanost	16,0 %
potrpežljivost, vztrajnost	15,8 %
ustvarjalnost	13,0 %
empatija	11,6 %
poslušanje, pozornost	9,1 %
didaktična spretnost	8,0 %

Mladinsko delo kot osebno poslanstvo

Ob koncu razmišljanja o liku voditelja, animatorja oz. mladinskega delavca povzemimo besedilo iz dela Animator v skupini mladih (Maioli in Vecchi, 1995), ki z drugega vidika v strnjeni in nekoliko poetični obliki predstavi središčnost animatorjevega odnosa do mladostnika.

Animator se po svoji poklicanosti daruje mladim. Dela s polnim delovnim časom in vse življenje, je animator 24 ur na dan in 365 dni na leto. Veruje, da je vredno zastaviti življenje za vzgojo mladih. Z njimi je pripravljen deliti svoje izkušnje, vrednote, upanje in probleme. Mladi so kontinent njegovega poslanstva in domovina njegovega delovanja. Čuti, da ni preprosto vzgojitelj, ki bi zaradi poklica zapravljal svoj delovni čas med mladimi. Bolj kot služba so mladi njegovo navdušenje. Celo plačal bi za to, da sme biti in delati z njimi.

Povzetek

V prispevku so najprej opredeljene skupne značilnosti animatorja, voditelja ali mladinskega delavca kot tistega, ki deluje na mladinskem področju in ki vzpostavi neposreden odnos do skupine, posameznika in naloge, pri čemer je glavni, a ne edini akter v skupini, ter vzpostavlja do mladih vsaj deloma vzgojni odnos. Nato so predstavljeni odnosi in procesi med animatorjem (voditeljem, mladinskim delavcem), skupino, posamezniki in družbo. Ugotovili smo, da animator stoji na presečišču skupine, posameznika in družbe ter da deluje kot vmesni člen med mladimi in družbo. Z animatorjevo pomočjo mladi s članstvom v skupini postanejo aktivnejši državljani. Animacija skupine je podrobneje predstavljena z modelom kulturne animacije, ki ima poleg družbene tudi osebno razsežnost. Lik voditelja je pokazan ob metodah kulturne animacije, zlasti še ob metodi asistencije, ki je označena kot ključna metoda mladinskega voditelja. V zadnjem delu je narejena konceptualizacija lika animatorja ob modelu glava-roke-srce. Poudarek je na srcu voditelja, ki predstavlja njegove vrednote in njegovo emocionalno stran. Voditeljevo srce je kraj, v katerem se srečajo mladi, kultura okolja in smisel življenja. Pomen značilnosti, ki jih poimenujemo s srcem, kaže tudi anketa med animatorji. Na koncu je predstavljeno pojmovanje mladinskega dela kot osebnega poslanstva.

Viri

- Babnik, J. (2007). Prostovoljno animatorstvo kot učno okolje. *Andragoška spoznanja*, 4(2007), 28–45.
- Bosco, J. (2004). Pismo iz Rima. V T. Ciglar, *Rad vas imam: Preventivni vzgojni sistem sv. Janeza Boska*. Ljubljana: Salve.
- Ciglar, T. (2004). *Rad vas imam: Preventivni vzgojni sistem sv. Janeza Boska*. Ljubljana: Salve.
- Košnik, M. (2002). *Vloga animatorja v mladinski pastoralni, formaciji, usposabljanje in duhovnost*. Magistrska naloga. Ljubljana: Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Lewin, K. (1948). *Resolving social conflicts; selected papers on group dynamics*. New York: Harper & Row.
- Polo, M. (2002). *L'animazione culturale, teoria e metodo*. Rim: LAS.
- Maioli, E. in Vecchi, J. E. (1995). *Animator v skupini mladih*, Maribor: Slomškova založba.
- Polo, M. (2002). *L'animazione culturale, teoria e metodo*. Rim: LAS.

NEFORMALNA SKUPINA MLADIH IN NJENO ŽIVLJENJE

Ena izmed osnovnih potreb človeškega življenja je, da poteka v različnih oblikah skupnosti. V njih je posameznik udeležen na različne načine in v njih zadovoljuje svoje višje bivanjske potrebe. Ne glede na to, za kakšno skupnost gre, ali je to družina, vas, podjetje, celoten narod ali le skupina prijateljev, si je težko predstavljati življenje posameznika brez udeležbe v takšni skupnosti. V tem referatu bom na podlagi praktične izkušnje predstavil rojstvo neformalne skupine mladih ter hkrati opisal pristop in odnos mladinskega delavca do neformalne skupine mladih ob njenem nastanku in pozneje.

Mladost je obdobje, v katerem identiteta posameznika še ni povsem jasno izražena. Posameznik raziskuje možnosti pri oblikovanju svojega življenja in vzpostavlja odnose z drugimi posamezniki. Trajnost teh odnosov je opredeljena z več spremenljivkami, med katerimi se največkrat izpostavljata podobnost družbenega položaja in sorodno mišljenje pri splošnih družbenih vprašanjih. Nadgradnja trajnosti teh odnosov je ključna pri rojstvu neformalne skupine mladih. Sociologija pozna precej metodologij pri delitvi družbenih celic, med njimi tudi delitev na formalne in neformalne skupine. Formalne skupine mladih so tiste skupine, ki so predvidene oziroma sankcionirane z določenimi predpisi. Za neformalne skupine je značilno, da njihov obstoj ni nikjer zapisan, normiran ali legitimiran s formalnimi predpisi ali standardi. Kot osrednjo značilnost neformalnih skupin lahko opredelimo njeno spontano življenje in srečevanje njenih udeležencev, redno ali priložnostno glede na temelj skupnih interesov.

Znotraj neformalne skupine obstajajo posebni odnosi. Ustvarjajo se interesi in prizadevanja za doseg želenih ciljev (v neformalnih skupinah pogostokrat govorimo o interesih in ciljih, ki izhajajo iz želja posameznikov. Ti cilji in interesi nimajo podlage v širšem družbenem vključevanju, lahko so le rezultat druženja, npr.: skupen ogled nogometne tekme. Naravna posledica razvoja in rasti neformalne skupine seveda vključuje tudi prvo udejstvovanje v družbenih vprašanjih, npr.: organiziranje navijaške skupine). Posebna značilnost neformalne skupine je tudi rast njene identitete in doživljanje posameznikov kot udeležencev v skupini z določenimi cilji. Ostale značilnosti neformalne skupine so podpora udeležencev v skupini med seboj, majhnost skupine in skupni simboli.

Kot mladinski delavec in direktor mladinskega centra v Celju imam to prednost, da lahko opazujem, spremljam

in podpiram različne zgodbe mladih. Delovanje mladinskega centra v celoti temelji na treh procesih. Prvi opredeljuje izvajanje programa mladinskega centra v celoti s strani mladih po metodi mladinske pobude (opredeljena po vodniku programa MLADI V AKCIJI, 1.2). Drugi proces je neposredno izvajanje dela mladinskega delavca po konceptu »coachinga«, izvajanja organizacijske, infrastrukturne, svetovalne, kadrovske in finančne pomoči pri uresničevanju mladinskih pobud. Tretji proces je opredeljen kot izvajanje spleta storitev za mlade, ki jim omogoča aktivnejše udejstvovanje (informacijska mreža Infopentlja, regionalno partnerstvo EVS SPO, Eurodeskov regionalni partner, informativno-svetovalni center ...). Na tej procesni podlagi delovanja mladinskega centra, ki ima značilnosti participativne strukture na lokalni ravni, lahko zagotovimo rast in razvoj neformalnih skupin mladih in posameznikov.

Številne raziskave govorijo o velikem vplivu sodobne informacijske tehnologije na mlade, na njihov način življenja, predvsem kadar gre za njihovo druženje in izražanje. Zato ni presenetljivo, da številne mladinske pobude, ki jih srečujem, temeljijo na spletu in multimediji oziroma sta ta dva elementa vsaj pomemben del aktivnosti pobud. Alen in Robert, sicer redna obiskovalca mladinskega centra v plesnih aktivnostih, sta bila kot dijaka programa medijski tehnik tesno povezana z multimedijo na številnih področjih, pri čemer sta največ navdušenja pokazala na področju filmske umetnosti. Zato ni bilo nobeno presenečenje, ko sta v mladinskem centru predstavila svojo pobudo z naslovom Popolno, ki je pomenila stvaritev celovečernega mladinskega filma. Začetna struktura neformalne skupine je temeljila na njuni medsebojni enakopravnosti, medtem ko so jima drugi udeleženci v skupini predvsem sledili. Tako se sorazmerno hitro pojavi ena izmed prvi razvojnih značilnosti neformalnih skupin; vprašanje delitve družbene moči. Z intenzivnim procesom »coachinga« je potekalo oblikovanje mladinske pobude in njena prijava v program Mladina (zdaj MLADI V AKCIJI). Sprejetje mladinske pobude v sofinanciranje je za neformalno skupino pomenilo prvi večji preskok. V fazi izvedbe projekta je treba poleg pridobljenega posebnega znanja v skladu z vsebino projekta izpostaviti predvsem pridobivanje socialnih spretnosti (delovni procesi so od skupine zahtevali spretnosti na področju organizacije, projektne dela, načrtovanja, samozaupanja, reševanja praktičnih težav ...). In prav slednje so povzročile prvo delitev vlog v neformalni skupini, kar je bila podlaga pri kasnejšem oblikovanju statuta za ustanovitev pravne

osebe, tj. društva. Prehod v formalno obliko (društvo) je bila v tem primeru naravna posledica rasti neformalne skupine. Velik uspeh izvedene mladinske pobude je pomenil več članov v društvu in posledično strožjo formalizacijo odnosov. Bistveno sta se okrepili tudi identiteta in pripadnost društvu, ki sta se v zunanjosti začeli kazati s simboli na vseh ravneh njihovega delovanja. Vloga mladinskega delavca se je od zaupnega svetovalca spremenila v zunanega opazovalca. Društvo je od mladinskega centra začelo izkoriščati predvsem storitve za mlade in infrastrukturno ter finančno pomoč.

Procesi neformalnega učenja v društvu so postali zelo intenzivni. Člani so za aktivno delo na področju multimedije potrebovali specifična znanja o snemalnih tehnikah, montažnih procesih, organizaciji in uporabi delovnih sredstev. Udeleževali so se delavnic, usposabljanja, izmenjavali mnenja, izkušnje, nekateri so se vpisali v izobraževalni program za pridobitev naziva multimedijjski inženir. Delovanje društva se je po obdobju intenzivne rasti znašlo pred prvimi težavami. Projektna preobremenjenost in različni pogledi članov na delovanje društva so prinesli še drugi vidik neformalnega učenja, vzgojo za življenje. Osebnostna rast članov društva se je pokazala v medsebojnem spoštovanju in sprejemanju drugačnega mišljenja, razporejanju osebnih prioritet in obvladovanju delovne intenzivnosti med projekti. Identiteta društva je bila formalizirana v vseh pogledih, članstvo se ni več širilo neomejeno, kandidati za nove člane so morali izpolnjevati določene pogoje. Participativna struktura je z oblikovanjem sorazmerno strogih pravil delovanja dobila svojo končno obliko, ki je hkrati pomenila tudi njeno največjo pomanjkljivost oziroma neskladnost. Posamezni člani so pravila v delovanju društva razumeli kot omejevanje njihovega svobodnega delovanja ali jih niso priznavali. Sledil je upad števila članov in pasivno delovanje posameznikov. Ozek krog članov še naprej aktivno dela.

Seveda so vzroki za upad števila članov tudi posredni in se skladajo s splošnimi trendi/ovirami za manjše udejstvovanje mladih v družbi. Pomanjkanje časa mladih zaradi preobremenjenosti je realno stanje, ki ga je treba resno obravnavati tudi s socialnih in psiholoških vidikov. Pojavlja se logično vprašanje, kako se naj mladi aktivno udeležujejo, če nimajo časa niti za svoje osnovne obveznosti in potrebe. Celotno več, danes se mladi srečujejo tudi z zapostavljanjem nekaterih osnovnih družbenih potreb oziroma norm, kot sta na primer družina in vzgoja otrok. Drugi pomemben razlog za manjše udejstvovanje so tudi neobstoje in nedelovanje pomembnih organizacij ter strukturne in vsebinske slabosti participativnih struktur. Tako lahko mladi nastopijo predvsem kot posamezniki, ki pogostokrat ne najdejo sogovornikov oziroma podpornikov pri svojem delu.

Participativne strukture temeljijo na nekaterih splošnih načelih delovanja, ki so sprejemljivi vsem posameznikom, in na nekaterih posebnih pogledih, ki posameznika ali od udejstvovanja odvrčajo ali ga še intenzivneje privlačijo, ker so v skladu z njegovim splošnim prepričanjem. Menim, da je sodelovanje mladih v participativnih strukturah različnih oblik odvisno predvsem od: njihove

vsebine in procesov dela, načel, ki jih zagovarja, splošne družbene sprejemljivosti, okolja, v katerem struktura deluje, ter njene splošne prepoznavnosti in »poznanosti«. Največja pomanjkljivost participativnih struktur bi v tem primeru bila, da njena načela delovanja niso splošno družbeno sprejemljiva in zadovoljujejo le marginalno skupino ljudi. Oblikovanje in prilagajanje samo takšnih participativnih struktur, ki bi bile splošno družbeno sprejemljive, seveda ni v skladu z vrednotami, ki jih želi spodbujati EU. Izključevanje marginalnih skupin iz sistemov družbenega udejstvovanja seveda predstavlja eno izmed najvišjih stopenj diskriminacije. Participativne strukture morajo tako jasno predstaviti svoja načela, po katerih delujejo, ter skrbeti za svojo prepoznavnost. Vključevanje v participativne strukture bo tako večje, saj bodo posamezniki sodelovali v strukturi zaradi skladnosti s svojim osebnim prepričanjem in željo po aktivnem delovanju.

Mladinski delavec je v tem obdobju dobil vlogo strokovnega svetovalca in predvsem motivatorja. Njegova vloga je predvsem v neposredni podpori in motivaciji skupine mladih pri sprejemanju odločitev o nadaljnjem delu. Mladinski delavec mora podpreti delovanje mladih predvsem na področju razvoja novih projektov, ki bodo iz njih privabili inovativne rešitve in jih dodatno motivirali. Smiselno je prevzeti tudi del njihovega dela na področju, na katerem ni neposrednega ustvarjalnega dela (administracija ...), ter jim olajšati nekatere delovne procese, ki so zaradi izgube članov najbolj prizadeti. Poudariti je treba njihove dosežke, pridobljeno znanje in izkušnje. Mladinski delavec lahko predlaga družabna srečanja članov, obletnice njihovih večjih projektov, pregled možnosti nadgradnje projektov in deluje kot spodbujevalec aktivnosti.

V klasičnih življenjskih fazah ekonomskih subjektov sledi fazi zrelosti faza upadanja. Nadaljnja regeneracija je odvisna od lastnikov podjetij in njihovega motiva, ki v tržni dejavnosti sledi predvsem dobičku. Kaj pa naša skupina mladih? Neformalno pridobljeno znanje se je pokazalo v vse večji uspešnosti številnih projektov. Reference so postale vse močnejše in logična posledica so bile ponudbe komercialnih projektov. Izvajanje slednjih pod okriljem društva je mogoče samo delno. Posamezni člani so prevzeli pobudo za ustanovitev lastnega podjetja, zopet drugi so imeli možnost zaposlitve pri naročnikih projektov. Nove spodbude v delovanju društva so mlajši člani, ki prinašajo nove poglede in nove ideje mladinskega pobudništva. Te so zanimive predvsem z vidika kompleksnosti, saj povezujejo različne tipe aktivnosti (multimedijo z ekološkimi projekti, socialnimi projekti, preventivo). Tako se v društvu rojeva nova neformalna skupina mladih z novimi idejami, novim pristopom in novim znanjem. Pri razvoju društva sta tako mogoča dva scenarija, faza regeneracije ali novo rojstvo.

Ne glede na nadaljnjo pot skupine mladih lahko ugotovimo, da je imela družba korist od udeležnosti mladih. Zato je nujno, da se jim omogočijo sredstva in priložnosti, s katerimi bodo lahko še naprej sodelovali in delovali na polju mladinskega dela. Evropska unija

ugotavlja obsežne spremembe pri mladini, pri kateri potekajo intenzivni procesi individualizacije. Mladi se vse bolj umikajo iz javne sfere v zasebnost, zaradi česar se zgodi, da se mladi ukvarjajo predvsem s svojimi problemi in ne problemi družbe kot celote. Zavedanje o družbi največkrat pasivno spremljajo s prepričanstvo, da kot posamezniki nimajo vpliva na spremembe. Zato je povsem razumljivo, da EU na polje mladinskega dela lansira pomembnost izrazov, kot sta aktivno udejstvovanje in strukturirani dialog, ter jih skozi programe približuje mladim v EU. Participativne strukture, ki temeljijo na članstvu in drugih oblikah družbenih skupin, so zagotovo ena izmed uspešnih poti, na katerih se mladi z navedenimi pojmi srečujejo, jih razumejo ter tako aktivirajo notranja prepričanja v smeri udejstvovanja pri gradnji skupne Evrope.

Pomen neformalno pridobljenega znanja, ki sem ga opredelil skozi življenje skupine mladih, se v tem primeru dejansko sklada z enim izmed temeljev revidirane Lizbonske strategije, ko govori o ustvarjanju več in boljših delovnih mest. Kaj pa vključevanje in aktivno državljanstvo mladih? Izvajanje prostovoljnih aktivnosti v okviru neformalne skupine in društva jih označuje kot aktivne posameznike, saj je prostovoljstvo ena izmed

osrednjih poti odzivanja družbe na potrebe v njej in na splošno ustvarja različne možnosti za aktivno delovanje državljanov v družbi. Prostovoljstvo razvija ne glede na vsebino dela vrednote, kot je solidarnost, in omogoča socialni napredek družbe kot celote. Pri opazovanju mladih, ki sem jih opisoval v tem prispevku, lahko po večletnem delu z njimi ugotovim, da v celoti negujejo vrednote, kot so solidarnost, strpnost, pripravljenost za prostovoljno delo in medsebojno pomoč. Tako so to posamezniki, ki bodo družbi prinesli največji socialni napredek.

Viri

Fištravec, A. (2007). *Umeščanje mladinskega dela v procese učenja: Neformalno učenje v kontekstu mladinskega dela*. Ljubljana: Movit NA Mladina.

Geudens, T. (2003). *Socialno vključevanje*. Bruselj: Svet Evrope in Evropska komisija, Direktorat za mladino in šport.

Lebič, T. in Ristič, I. (2007). Od mladinske pobude do delovnega mesta. V M. Dragar in S. Matkovič (ur), *Neformalno učenje v kontekstu mladinskega dela* (44–45). Ljubljana: Movit NA Mladina.

Stres, V. (2007). *Ovire, ki onemogočajo kvalitetno participacijo državljanov*. Posveti DS-RS. Ljubljana. Pridobljeno iz <http://www.ds-rs.si/kb/posveti/?View=entry&EntryID=100>

Šaponja, D. (2007). *Mladina v sodobni družbi*. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo. Pridobljeno iz www.pb-begunje.si/Osnova

Dženi Rostohar – Društvo zaveznikov mehkega pristanka Krško

VKLJUČEVANJE MLADIH Z MANJ PRILOŽNOSTMI – PREDSTAVITEV PRAKSE

Predstavitev zajema primer dobre prakse vključevanja mladih z manj priložnostmi v javno življenje z uporabo videoposnetkov. Opisane so nekatere izkušnje, kako pristopiti k posamezniku, metode in posebne značilnosti dela. Predvajan je bil tudi kratki dokumentarni film, to je bil primer mladinske pobude – mreženja, v katerem sta sodelovali tudi dve Rominji. V kratkem filmu z naslovom »Skozi moje oči« se osredotočimo predvsem na Martino in jo spremljamo pri njenem delu pri projektu. Film je sicer del širšega projekta »Brigades on Parade« – DVD-ja, na katerem je predstavljenih 14 primerov dobrih praks različnih projektov v programu EU MLADI V AKCIJI.

Društvo zaveznikov mehkega pristanka obstaja od leta 1995. Z delovanjem želimo blažiti posledice dehumanizacijskih procesov, ki prevečkrat prevladajo v odnosih, ki jih oblikujemo v svetu. Rahljamo meje socialnih delitev, izobražujemo in spodbujamo mlade k delovanju v smeri izboljšanja lastnega položaja ter širimo zavedanje, da smo lahko aktivni soustvarjalci sveta, v katerem živimo.

Poleg projektov s področja kulture, neformalnega izobraževanja in sociale se od leta 2001 v DZMP ukvarjamo tudi z izobraževanjem na področju filma, medijev in načrtno spodbujamo videoprodukcijo mladih. Z več kot 70 kratkimi filmi na leto smo z Luksuz produkcijo najdejavnejša produkcijska skupina v Sloveniji. Z mednarodnimi delavnicami in prek sodelovanja na festivalih postajamo v Evropi vse bolj prepoznavni. Del rednih dejavnosti društva so projekti v romski skupnosti, deloma v sodelovanju z OŠ Leskovec pri Krškem. Trudimo se biti pobudnik in posrednik v dialogu med različnimi subjekti in romsko skupnostjo, zato da bi se izboljšale življenjske razmere in omogočilo plodnejše sobivanje.

V zadnjih nekaj letih v medijske projekte postopno vključujemo tudi mlade Rome. Začeli smo izvajati kratke delavnice stop trik animacije. Ob svetovnem dnevu Romov, 8. aprilu, smo za šolsko prireditev posneli portrete petih romskih deklic. Pri njihovi pripravi sta zlasti veliko sodelovali Martina in Jasna. Z iskanjem zanimivejših vprašanj in odgovorov nanje sta pripravili zgodbo, iskali sta vizualne podobe. Skratka, delali sta scenarij, »storybord«, učili sta se osnov filmskega jezika. Posneli sta utrinke svojega doma, družine, tistega, kar sta želeli, in sicer tako, kakor sta želeli. V okviru videokrožka, ki je deloval na šoli, smo z njima posneli intervjuje.

Na projekciji je bilo ganljivo. Večina učencev, učenek, učiteljic in učiteljev je prvič videla življenje romskih otrok

z drugega stališča. Na velikem platnu so učenke govorile romsko, o svojem položaju v šoli, nesprejemanju, počutju in željah za prihodnost ... Skozi kamero so lahko prvič prikazale utrinke iz svojega življenja – zgodbe otrok, ki so nesprejeti in zaničevani. Večina učiteljic in učiteljev do takrat ni videla ali si ni predstavljala teh stisk.

Seveda smo nadaljevali izobraževanja v romskem naselju. Kadar smo organizirali izobraževanja v prostorih DZMP, smo poleg ostalih pripeljali tudi mlade iz romskega naselja. Vendar tudi obratno, kadar smo snemali v romskem naselju, smo se trudili vključiti otroke iz Krškega. Marsikdo med njimi je prvič obiskal naselje, se prvič srečal z romsko gostoljubnostjo in njihovimi vsakdanjimi problemi, če ne drugega, ko je bilo treba na stranišče.

Z delom in skupnimi aktivnostmi smo ustvarjali razmere za sodelovanje in druženje. Pri tem je potrebno veliko vztrajnosti, spodbujanja, motiviranja in prilagajanja. Pomembno je vzpostaviti zaupanje z otroki, kasneje tudi s starši in skupnostjo. Na začetku večinoma niso želeli sodelovati pri snemanju. Nekateri posamezniki so menili, da jih izkoriščamo, da namenoma prikazujemo, kako slabo živijo, da bi se iz njih norčevali ... Vendar se dejansko sramujemo prevladujočega odnosa prebivalstva do njih. V nekaj letih smo skozi kratke filme predstavili življenje tukajšnjih Romov, pri čemer se ob tem kaže tudi širša družba.

Poleg napredovanja v znanju in veščinah se nam zdi pomembno, da je z dostopom do medija sicer spregledani skupnosti dana moč, da sami govorijo o svojih težavah in uspehih. Sami mnogo veliko bolje razumejo strahove in ponižanja zaradi stoletij preganjanja, zaničevanja in postavljanja na rob.

S tem vzpostavljamo nadomestno možnost večinskim medijem, ki prevečkrat s sovražnim govorom ali romantičnimi poročili o svobodnem življenju sporočajo še eno izkrivljeno podobo skupnosti, ki pleše kljub bolečini in se ubija iz strasti.

Martina se je za videoaktivnosti bolj zanimala kot ostali. Zanimalo jo je tudi sodelovanje pri pripravi projektov, imela je svoje želje, poglede na to, kaj želi spoznati in kaj želi posneti. S sestro Jasno sta sodelovali tudi v mladinski pobudi »We in focus«, pri kateri sta se z mladimi iz Italije učili, skozi kamero raziskovali svet in posneli kolaž filmov na temo kulturne raznolikosti. Filme smo prikazali na TV, na javnih projekcijah, tudi v romskem naselju, in jih

poslali na različne festivale, kamor so bili povabljeni tudi njihovi avtorji. Nekateri so prejeli tudi nagrade na primer na festivalih Zoom Ljubljana in Green Ana v Latviji. Vse to je velika motivacija tudi za druge, ki želijo snemati in potovati.

Martina se je poleg snemanja, festivalov in izobraževanj vključevala tudi v ostale aktivnosti društva – tako v resno delo kot zabavo. Tudi na neformalnih druženjih je bilo treba skrbeti, da ni ostajala v ozadju, da se je spoznavala z drugimi, jo vključevati v pogovore ...

S preходом v srednjo šolo, v kateri je zelo uspešna dijakinja, s sodelovanjem pri projektih DZMP, z novim znanjem in možnostjo izražanja je Martina postala samostojnejša, samozavestnejša in pogumnejša predvsem v navezovanju stikov in komunikaciji zunaj svoje varne in zaprte skupnosti. Postala je tudi odločnejša v iskanju svoje poklicne poti. Ob končanju srednje šole želi izobraževanje nadaljevati na področju filma in

medijev, na katerem vidi eno od možnosti za svoj poklic.

V okviru kampanje evropskega leta medkulturnega dialoga sodelujemo v projektu Stranger (Neznanec). Na delavnicah, ki smo jih organizirali, je Martina pod mentorstvom prostovoljke EVS iz Francije posnela film »Babica mi je povedala«. Prek zgodbe o babici je primerjala življenje Romov v preteklosti z življenjem danes. S filmom je bila povabljen na festival Stranger v Amsterdam, na katerem je bil izmed več kot 1.200 filmov uvrščen v izbor, ki bo prikazan na projekcijah po vsem svetu.

Film si lahko ogledate na spletni strani:
www.drustvo-dzmp.si.

Film »Babica mi je povedala« si lahko ogledate tudi na spletni strani: www.strangerfestival.com.

Janez Škulj – MOVIT NA Mladina

MLADINSKO ZDRUŽENJE KOT UČNO POLJE

Ali ste se kdaj vprašali, zakaj v razvitih evropskih sistemih mladinskega dela obstajajo ukrepi javnih politik za podporo obstoju in delovanju prostovoljnih mladinskih organizacij.

Začetni razvoj organiziranega pristopa k razvoju mladinskega dela v Sloveniji je upošteval to dejstvo ter – skozi razpise Urada RS za mladino – uveljavil status nacionalne mladinske organizacije, ki je bil pospremljen tudi z letno dotacijo javnih sredstev za podporo delovanju organizacijam s takšnim statusom. Kasneje se je status izgubil, vendar je zadnja tri leta znova sestavni del razpisov Urada RS za mladino.

Odgovor na zastavljeno vprašanje je preprost. Ker lahko prostovoljna mladinska organizacija s svojo strukturo in ustreznim načinom delovanja predstavlja organizirano učno polje, ki omogoča mladim neposredno spoznavanje s sistemom reprezentativne demokracije, ter spodbuja in krepi razvoj državljskih kompetenc vedno novih generacij mladih v družbi. Skratka – po prepričanju mnogih – je lahko mladinska organizacija najboljša šola za tisto, kar poimenujemo »aktivno državljanstvo«.

Za to, da prostovoljno mladinsko organizacijo obravnavamo kot svojevrstno skupnost, v kateri potekajo podobni ali isti procesi kot v organizirani državni skupnosti ali lokalni skupnosti, si lahko ogledamo naslednjo primerjavo med državo (občino) in prostovoljno mladinsko organizacijo.

Tabela 1: Primerjava med državo in prostovoljno organizacijo

DRŽAVA	MLADINSKA ORGANIZACIJA
Državljeni	Člani
Delitev na zakonodajno, izvršno in sodno oblast	Organi z različnimi pristojnostmi
Davki	Članarina
Teritorialna členjenost in lokalna samouprava	Teritorialna organiziranost in delovanje lokalnih enot
Vzpostavljanje zakonodajne oblasti na podlagi splošne volilne pravice	Vzpostavljanje najvišjega organa s sodelovanjem vseh članov
Odgovornost izvršne oblasti zakonodajni oblasti	Odgovornost izvršnih organov najvišjemu organu
Uradni list	Interni način obveščanja o odločitvah

Zakon o društvih, ki je v Sloveniji podlaga za združevanja v prostovoljna združenja individualnih članov in članic, zahteva od vsakega združenja, da je demokratično organizirano, pri čemer določa t. i. minimalne standarde demokratične organiziranosti. Vendar Zakon o društvih v svojih zahtevah upošteva tudi načela učinkovitosti, predvsem pa društva samega po sebi ne obravnava v vlogi učne organizacije za demokracijo. V praksi to pomeni, da zahteve zakona zagotavljajo pravico vseh članov, da sodelujejo pri upravljanju organizacije, vendar ti standardi ne spodbujajo in ne silijo članov, da bi sodelovali pri upravljanju organizacije. Tak primer je mogoče ponazoriti z ilustracijo društva, ki šteje več kot 1.000 članov iz vse Slovenije, njegov najvišji organ pa je zbor vseh članov društva, pri čemer je quorum za odločanje na koncu število članov, ki se dejansko udeležijo takšnega zbora. Takšna ureditev sicer zadošča, da govorimo o urejeni in zagotovljeni pravici članov do sodelovanja pri vseh temeljnih odločitvah in je torej »demokratična struktura«, vendar iste ureditve v neki organizaciji ne moremo šteti kot učno polje z vidika krepitve razvoja državljskih kompetenc. Če odmislimo vprašanje verjetnosti, da se bo občnega zbora udeležilo vseh 1.000 članov, potem se zastavljajo naslednja vprašanja:

- kje organizirati takšen zbor članov, da bo zagotovljena možnost sodelovanja vseh 1.000 članov;
- kako omogočiti potek takšnega zbora, da bi vsaj polovica od vseh 1.000 članov tudi razpravljala in s tem prispevala k oblikovanju odločitev na zboru. Če bi 500 ljudi govorilo le enkrat med trajanjem zbora in vsak le pet minut, potem samo razprave zahtevajo več kot 40 ur zasedanja zbora.

Zato da bi lahko to isto društvo predstavljalo vnaprej programirano možnost učenja različnih procesov odločanja in različnih vlog v družbi – torej razvoj državljskih kompetenc, bi morale zahteve do svoje organiziranosti, kot jih nalaga Zakon o društvih, nadgraditi s strožjimi merili do svoje organiziranosti in delovanja.

Mladinska organizacija ali mladinsko združenje

Že na začetku je treba opozoriti na pomanjkljivost v poimenovanju oziroma na posledično razumevanje osnovnih pojmov v Sloveniji. Morda bi veljalo za prostovoljne na članstvu temelječe organizacije mladih začeti uveljavljati izraz mladinsko združenje, saj se pogosto dogaja, da pod izrazom mladinska organizacija zajamemo vse akterje med mladimi, in ne samo mladinska združenja.

KONSTITUTIVNI ELEMENTI UČNE ORGANIZACIJE V KONTEKSTU MLADINSKEGA DELA

Kaj naj vsebuje združenje, da bo s tistim, kar je (organizirana struktura), in tistim, kar živi (način delovanja), omogočalo predvidljivo možnost vzpostavljanja učnih izkušenj, ki prispevajo k razvoju in krepitvi državljskih kompetenc, ter se bo lahko tako priznalo kot učno polje? V nadaljevanju predstavljamo nekaj odgovorov, ki so lahko del premisleka tudi v pričakovani (in nujno potrebni) »strukturni revoluciji« mladinskega dela v Sloveniji.

Jasna identiteta v izhodiščih, poslanstvu in umeščenosti v ciljno populacijo

Prostor mladinskih združenj označujemo kot prostor »načrtnega spodbujanja pluralnosti idej«. »Združevanje okoli ideje«, in ne storitve, je tudi ena izmed temeljnih razlik med t. i. evropskim in severnoameriškim pristopom v vrednotenju nevladnega in nepridobitnega sektorja. Zato mladinsko združenje nagovarja javnost s svojimi izhodišči in poslanstvom, pri čemer se od drugih organizacij razlikuje ravno po tem. Pomemben vidik je lahko tudi umeščenost v posamezno točno določeno ciljno populacijo mladih, saj se lahko življenjski interesi med posameznimi skupinami (zaposleni, šolajoča se mladina, itd.) bistveno razlikujejo.

Jasna identiteta združenja, torej njena povezanost s posamezno prepoznavno in od drugih organiziranih oblik drugačno idejo, je pomembna zaradi tega, ker daje podlago tudi za različne idejne, filozofske in drugačne pristope ter poudarke v učnih procesih, ki se bodo odvijali v organizaciji. Znotraj te identitete združenja oblikuje svoj vrednostni sistem, ki ga s svojim delovanjem utrjuje med člani in s svojimi akcijami predstavlja v okolju, v katerem deluje. Jasna identiteta združenja je tudi njena podlaga za vključevanje v družbeno realnost, v kateri mladinska organizacija predstavlja instrument za sodelovanje mladih pri upravljanju javnih zadev.

Največkrat je ta zahteva vidna pri včlanjevanju v reprezentativne strukture oziroma zveze mladinskih združenj, ki jih v Sloveniji poznamo kot mladinske svete. Običajno je pogoj za sprejem v članstvo tudi pogoj, da se organizacija s svojimi izhodišči, poslanstvom ali umeščenostjo v ciljno populacijo razlikuje od katerega koli že obstoječega združenja v krogu članstva takšne zveze.

Razloga za takšno zahtevo sta zagotovo vsaj dva. Na eni strani takšna zahteva zmanjšuje interes za »cepljenje« združenj, medtem ko na drugi strani spodbuja povezovanje zelo sorodnih združenj.

Prostovoljnost in odprtost članstva ter starostne omejitve

Za mladinsko združenje, ki želi biti učna organizacija v kontekstu mladinskega dela, je nujen pogoj prostovoljnost članstva. Prostovoljna privolitev posameznika (ali njegovih staršev) je temeljna prвина, saj taka privolitev v članstvo predstavlja tudi privolitev v izhodišča, poslanstvo in obstoječa pravila delovanja organizacije. Dejansko ta privolitev upošteva francosko izročilo državljanstva,

pri katerem postaneš Francoz, ko privoliš v francosko državljanstvo (in ti je ponujeno, da privoliš v francosko državljanstvo). Seveda, element, da je članstvo dostopno vsem pod enakimi pogoji, zahtevajo že minimalna merila, kot jih določa Zakon o društvih.

Bolj zanimiv je institut članarine. Ta sicer predstavlja enostransko materialno vez med članom in organizacijo, celo več – na enaki »materialni obveznosti« temeljijo tudi enake pravice, ki izhajajo iz članstva. Zato članarina predstavlja veliko več kot samo »finančni prispevek«. Ne nazadnje je neplačilo članarine tudi instrument zagotovljenega enostranskega prostovoljnega izstopa iz organizacije, na katerega ima vpliv le (nekdanji) član.

Večina evropskih držav pozna tudi zelo jasne starostne omejitve, ki se v posameznih državah razlikujejo med seboj. Običajno predpisujejo, da mora biti velika večina članov v starosti od x do y let.

Preučevanje meril za določanje mladinskih združenj v različnih kontekstih opozarja tudi na zelo pogosto pričakovanje, da bo mladinsko združenje s svojim članstvom odprto za vse mlade ter članstvo ni pogojeno z določenim obveznim in ozko opredeljenim statusom (na primer študenta posamezne fakultete). To pričakovanje izhaja iz dejstva, da naj bi mladinsko združenje s svojo člansko strukturo poskušalo ujeti realnost strukture mladih, med katerimi deluje. Drugi razlog je, da s pisano strukturo članov že znotraj sebe spodbuja dialog med različnimi ter s tem krepi svojo vlogo učnega polja.

Demokratična organiziranost in avtonomnost delovanja

Združenje mora s svojo organiziranostjo in delovanjem omogočati redne izkušnje upravljanja od spodaj navzgor, pri čemer mora spodbujati tudi odgovornost kar najširšega števila članov za upravljanje združenja.

Konkretna organiziranost je vsekakor odvisna od velikosti posameznega združenja, saj združenje s 5.000 člani potrebuje veliko kompleksnejšo strukturo kot združenje s 50 člani. Odvisna je lahko tudi od posebnosti ciljne populacije in seveda osrednjega poslanstva samega združenja.

Združenje, ki želi biti obravnavano kot nacionalno združenje (nationalwide association), mora s svojo organiziranostjo in s tem prisotnostjo zagotovo pokrivati večji del države. Organiziranost v manjše – lokalne – oblike organiziranosti, ki so praviloma vsakodnevno življenjsko okolje posamezne skupine članov, je temelj, iz katerega je mogoče ustvariti predstavniški sistem vse do državne ravni. V večjih združenjih z veliko člani je smiselno razmisliti tudi o vmesni stopnji organiziranosti med državno in lokalno ravni. Teritorialna členjenost organizacije ne zadeva le nacionalnih združenj, ampak se lahko uporabi tudi v večjem lokalnem urbanem okolju, v katerem je lahko obseg članov zelo velik.

Vendar velja opozoriti, da ni mogoče pri vseh primerih uporabljati enakega načina. Tako bo – le kot primer – mladinsko združenje, ki je usmerjeno v neko specifično populacijo – na primer nacionalno manjšino, težko zares delovalo na večjem delu posamezne države, saj so tudi

manjšine – ponavadi – povezane z manjšim geografskim območjem v državi.

Predstavniški sistem, na podlagi katerega je sestavljen najvišji organ združenja, mora izhajati iz načela enake možnosti upravljanja združenja za vse člane. V praksi to pomeni, da ima združenje načelno dve možnosti za določanje števila predstavnikov, ki bodo posamezno raven organiziranosti zastopali na višji ravni organiziranosti. Predstavnike se lahko izvoli glede na število članov (en predstavnik na X članov ali članic) ali se odloči za drugo skrajnost, ko vsaka raven organiziranosti izvoli enako število predstavnikov za višjo raven organiziranosti. Obe možnosti imata svoje prednosti in slabosti, vendar je seveda pomemben tudi učinek. Na primer če je večina članov organizacije v večjih urbanih sredinah, omogoča načelo enakega števila predstavnikov na organizacijsko enoto večji poudarek tistim območjem, na katerih je združenje s svojimi člani manj prisotno. Slednja izbira je prav gotovo odlična tudi za združenje, v katerem ni ravno pretirane ažurnosti pri članskih evidencah, ki omogočajo nedvomno dokazljivost števila članov v vsakem trenutku.

Vendar se demokratičnost združenja ne kaže le v njeni strukturi in predstaviškem sistemu upravljanja. Pomemben vidik je samo izvajanje procesov odločanja, ki morajo upoštevati nekatere pričakovane značilnosti demokratičnega življenja, še zlasti ko gre za načelo, da ni pomembno samo doseči rezultat (odločitev), ampak je (vsaj) enako pomembna tudi pot do rezultata (odločitve). Čas, potreben za potek komunikacije od zgoraj navzdol in obratno, se podaljšuje z obsegom združenja. Višja raven mora upoštevati čas, ki je potreben za nižjo raven organiziranosti, da se seznani s predmetom odločanja, o njem spregovori, morda oblikuje drugačne predloge ter izvoli oziroma na drug demokratičen način določi svojega predstavnika ali predstavnico, ki bo tako oblikovana stališča in predloge prenesel naprej. Pomemben vidik je »kvorum«, ki je potreben za sprejetje posamezne odločitve na posamezni ravni. In če je na zares lokalni ravni še dopustno, da je odločitev prepuščena tistim, ki pridejo, to ne more biti dopustno za višje ravni. Med pomembnejšimi vidiki demokratičnega delovanja gre zagotovo uvrstiti poudarjanje odgovornosti izvršnih organov najvišjemu organu v združenju.

Avtonomnost delovanja je velikokrat predvsem izziv za mladinska združenja, ki delujejo v sklopu večjih materinskih organizacij kot njihov podmladek. V praksi naj bi to zahtevalo, da nobena odločitev v mladinskem združenju ni predmet predhodnega ali naknadnega soglasja ali potrditve teles, ki so zunaj neposrednega nadzora članov mladinskega združenja. Vendar moramo poleg avtonomije do zunanjega sveta razmišljati tudi o notranji avtonomiji posamezne ravni organiziranosti, saj k temu spodbujata tudi racionalnost in učinkovitost upravljanja, ki jo lahko omogoča subsidiarnost predmetov odločanja, ki naj sledi načelu, da naj se čim več predmetov odločanja obravnava in sprejme končna odločitev na čim nižji ravni organiziranosti.

Nekaterih elementov, ki odlikujejo demokratične organizacije – na primer demokratične in svobodne volitve izvršnih ali vodstvenih organov, nadzornih organov in

podobno – in ki so tudi del minimalnih zahtev, kot jih določa Zakon o društvih, tukaj nismo niti omenjali.

Omogočanje vrstniškega učenja

Združenje mora poleg teritorialne členjenosti zagotoviti tudi združevanje in delovanje t. i. vrstniških skupin, v katerih se zbirajo in delujejo mladi v posameznem starostnem obdobju, ko še lahko govorimo o primerljivih psihofizičnih sposobnostih v posamezni starostni skupini. Določitev posameznih starostnih skupin je vedno lahko predmet različnih interpretacij, pri čemer se v praksi starostne skupine v večini tovrstnih organizacij zelo navezujejo s starostnimi stopnjami v formalnem šolskem sistemu (predšolski otroci, nižji razredi osnovne šole, višji razredi osnovne šole, srednje šole in ostali) v okolju, v katerem takšna organizacija deluje.

Takšna organiziranost prispeva k temu, da se lahko v posamezni vrstniški skupini uporabljajo učni pristopi, ki ustrezajo psihofizičnim sposobnostim članov in članic v takšni skupini, vendar istočasno omogoča »avtonomijo dogajanja« ter s tem tudi učnega pristopa v posamezni vrstniški skupini. V takšnem sistemu je mogoče posamezne starostne skupine tudi različno obremenjevati z dolžnostmi, vključno s tistimi, ki izhajajo iz demokratičnega upravljanja združenja. Razvrščanje v različne starostne skupine je tudi

Mladinski delavec, mladinski voditelj in uradnik za mladino

V literaturi velikokrat najdemo dva izraza za osebo, ki naj bi podpirala učne procese v kontekstu neformalnega učenja v mladinskem delu. Zasledimo tako izraz »youth worker« kot tudi »youth leader«. Za razumevanje pomena teh dveh izrazov se je dobro osredotočiti na okolje, v katerem nastaja posamezna praksa, ki je podlaga za opisano v literaturi. Mladinski delavec (»youth worker«) se pogosteje uporablja v kontekstu delovanja javnih institucij, še zlasti na lokalnih ravneh. To je oseba, ki svoje poslanstvo opravlja kot zaposlena oseba v javni instituciji. Na drugi strani izraz mladinski voditelj (»youth leader«) pogosteje zasledimo v nevladnem sektorju, predvsem t. i. prostovoljnih članskih organizacijah, v katerih več temelji na prostovoljnem delu. Nekateri ju razlikujejo tudi na podlagi avtoritete, pod katere okrilje spadata. V primeru mladinskega delavca je to nedvomno institucija, za katero dela. V primeru mladinskega voditelja je to poslanstvo organizacije, toda pomemben vidik njegove avtoritete je njegov lastni položaj in delo znotraj skupine, ki jo »vodi«. Spet drugi izraza razlikujejo glede na možnosti mladih, da sami vplivajo na »imenovanje« osebe, ki bo izvajala podporo njihovemu učnemu procesu.

Opozoriti velja še na en izraz, in sicer »youth officer« ali tudi »jugendreferent« ali morda po slovensko mladinski uradnik ali uradnik za mladino. Ta se pojavlja vsaj v dveh kontekstih. Bodisi je to oseba, ki neposredno organizira aktivnosti za mladino v imenu lokalne javne oblasti, bodisi oseba, ki znotraj lokalne samouprave ali kakšnega večjega organizma (tudi znotraj velikih prostovoljnih združenj) skrbi za področje mladine ali mladinske aktivnosti.

pomembno takrat, ko govorimo o vključevanju združenja v družbeno realnost.

Razvit sistem vertikalnega in horizontalnega obveščanja

Razvit sistem informiranja ni pomemben samo za demokratično delovanje združenja, ampak tudi za notranji razvoj organizacije. Vertikalni sistem informiranja se bo – predvsem – uporabljal za komunikacijo od zgoraj navzdol in obratno, zato je pomemben predvsem za upravljanje.

Vertikalni sistem, ki predstavlja komunikacijo med posameznimi skupinami na isti organizacijski ravni organizacije, se bo – verjetno – uporabljal predvsem za izmenjavo dobrih praks ter spodbujal kohezijsko povezanost združenja, še posebno večjih združenj z veliko skupinami na lokalni ravni organiziranosti.

Pisna in slikovna komunikacija v času e-pošte, ki jo je mogoče poslati vsakemu članu ali članici, ni več izziv, zato je smiselno uporabiti različne druge oblike prenosa informacij. Tako – v vertikalnem sistemu informiranja – niso odveč osebni nastopi predstavnikov, ki so sodelovali v procesih odločanja na višji ravni organiziranosti, na njih poročajo o dogajanju »zgoraj«, medtem ko istočasno »občinstvu« omogočajo »interakcijski« odnos, saj lahko s svojimi vprašanji razširijo informacijo po svojih potrebah in interesih. Takšen pristop tudi spodbuja zavest o odgovornosti predstavnika »svoji bazi«, ne nazadnje mu ponuja tudi odlično učno izkušnjo javnega nastopanja. V horizontalni komunikaciji je pomembno, da je informacija predstavljena čim bolj večplastno, predvsem naj jo podajajo tisti, ki so »dogodek« tudi ustvarjali. Horizontalna

komunikacija – poleg vertikalne – zagotavlja tudi kohezivnost združenja.

Morda je največji izziv vsebinsko upravljanje informacij. Informiranost je zagotovo predpogoj za participacijo članov, toda preveč – morda tudi neuporabnih informacij za posamezno starostno skupino ali drug del združenja, ki so nerazumljive ali jim ne koristijo, učinkuje ravno nasprotno. Zato je sestavni del sistema informiranja v združenju tudi vsebinska politika, katere namen je, da uvršča dane informacije v sistem glede na uporabnost.

Organiziran pristop do razvoja in usposabljanja lastnih kadrov

Organiziran pristop do razvoja in usposabljanja lastnih kadrov je predpogoj uspešnega razvoja vsake organizacije. S stališča mladinskega združenja, ki želi biti učna organizacija v kontekstu neformalnega učenja v mladinskem delu, je takšna dejavnost nujni sestavni del njenega delovanja, tudi zato, ker je fluktuacija v mladinskem združenju izredno velika.

Mladinski voditelj mora biti sposoben spodbuditi in usmerjati učne procese v kontekstu neformalnega učenja, ki bodo primerni psihofizičnim sposobnostim posamezne skupine. Sposoben mora biti prenosa izhodišč ali vrednot združenja skupini mladih, s katero dela, seveda v obsegu in s pristopom, ki je primeren starosti skupine. Vse bolj izražena zahteva po varnosti in srečevanje z vse bolj reguliranim okoljem zahteva tudi precej poznavanja predpisov in omejitev. Ne nazadnje je glavno orodje mladinskega voditelja njegova sposobnost motivacije mladih, ki so praviloma le nekaj let mlajši od njega.

Organiziran pristop k razvoju in usposabljanju lastnih kadrov zagotavlja tudi kontinuiteto delovanja združenja, saj je eno od glavnih sporočil takšnega usposabljanja prav spoznavanje s preteklostjo združenja in vsem, s čimer je umeščeno v širši družbeni kontekst svojega delovanja. Organiziran pristop, v katerega vstopajo vedno nove generacije prihodnjih mladinskih voditeljev, je tudi najučinkovitejše zagotovilo, da organizacija »ne presahne«.

Vsebina in oblika razvoja in usposabljanja lastnih kadrov sta vedno podrejeni potrebam konkretnega združenja. Zagotovo bi veljalo postaviti zahtevo, da takšno usposabljanje v vsakem združenju, ki želi biti učna organizacija v kontekstu mladinskega dela, seznanja prihodnje mladinske voditelje z nekaterimi splošnimi informacijami, strukturami in programi na področju mladinskega dela in politike v državi in Evropi. S tem bi tudi prispevali k večjemu vključevanju celotnega združenja v družbeno relevantnost, predvsem pa krepili potencial združenja, da igra vlogo posrednika med mladimi in družbo.

Družbena relevantnost v delovanju mladinskega združenja

Mladinsko združenje opravlja svoje poslanstvo učnega polja tudi tako, da se s svojimi aktivnostmi vključuje v družbeno relevantnost in prispeva k razvoju, še zlasti tistih vrst, ki so pomembne za integracijo mladih v družbo. Vključevanje v razprave in sooblikovanje javnih politik ima za mladinsko

PODPORA ZA DELOVANJE EVROPSKIH MLADINSKIH ZDRUŽENJ

Tako Svet Evrope kot Evropska komisija izvajata ukrepe finančne podpore za splošne stroške obstoja in delovanja mladinskih združenj na evropski ravni.

Svet Evrope podporo izvaja v okviru Evropskega mladinskega sklada (EYF), iz katerega je mogoče pridobiti t. i. dotacije za različne projekte, toda tudi za prispevek za splošno delovanje posameznega mladinskega združenja. Ti prispevki so znani kot podpore C. Vendar ukrepi niso namenjeni le obstoječim evropskim mladinskim združenjem, ampak tudi kot triletna podpora za nastajajoča evropska mladinska združenja, kar je znano kot podpore C BIS. Več informacij na spletni strani http://www.coe.int/t/dg4/youth/default_en.asp.

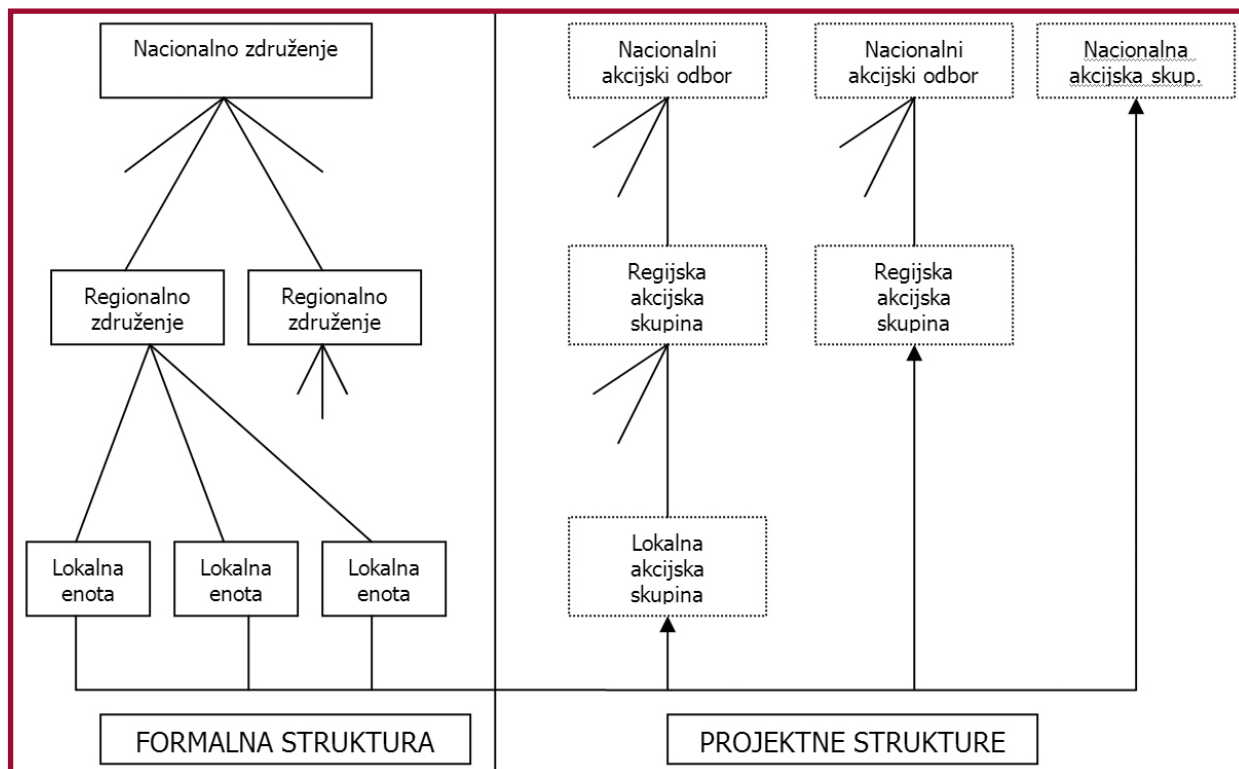
Evropska komisija podpira delovanje evropskih mladinskih združenj v okviru akcije 4 programa MLADI V AKCIJI, in sicer podpira z letnimi dotacijami v okviru akcije 4.1 delovanje evropskih mladinskih združenj. V letu 2008 je tako podpora prejelo 45 upravičencev, pri čemer podpora znaša med 21.000 in 40.000 EUR, medtem ko je bilo v ta namen razdeljenega malo več kot 1,5 milijona EUR. V akciji 4.2 program namenja sredstva za podporo delovanju Evropskemu mladinskemu forumu, in sicer v letni vrednosti približno 2 milijona EUR.

združenje dvojno funkcijo. Na eni strani predstavlja vpliv mladih na sprejemanje odločitev v družbi in na drugi strani je s tem dana konkretna vsebina, okoli katere lahko stečejo učni procesi.

Povezava z družbeno realnostjo je tudi točka, v kateri se najmočneje izrazijo izhodišča vsake organizacije oziroma sistem vrednost, ki ga zagovarja. V učnem procesu tako predstavlja vsakodnevno gradivo, ob katerem se te vrednote razvijajo in utrjujejo.

Najpogostejši način oziroma pristop k takšnemu vključevanju je oblikovanje vzporednih »projektnih ali področnih« struktur v združenju. Tako združenje znotraj formalne s statutom določene strukture uresničuje namene in cilje svojega osnovnega poslanstva, medtem ko se v vzporednih projektnih ali področnih strukturah, v katere se vključujejo zainteresirani člani in članice, dotika področij, ki so v večini primerov tudi področja javnih politik, kot sta na primer zaposlovanje in zaposljivost.

Slika 1: Primerjava med formalno in projektnimi strukturami

Takšen pristop omogoča, da se za vključevanje v razprave in dogajanje glede sooblikovanja javne politike odloča le (zainteresiran) del članov, medtem ko združenje takšno vključevanje podpira in spodbuja, vendar ne pričakuje, da bi bili vključeni vsi člani.

Izzivi za tradicionalna mladinska združenja

Brez dvoma spremembe v družbi postavljajo vse večje izzive za mladinska združenja, še zlasti tista, ki svoje delovanje močno vpenjajo v kontekst mladinskega dela v družbi in s tem v okvir mladinske politike v posamezni državi. V zadnjih

dvajsetih letih so se, predvsem v Zahodni Evropi, spremenila pričakovanja glede mladinskih združenj, ki jih postavlja družba. Tako se podpora v okviru javnih politik za njihovo delovanje vse bolj povezuje z doseganjem rezultatov, ki so za posamezno mladinsko politiko glavna naloga. Delež, ki je namenjen splošni podpori, se sicer ne manjša, vendar je vedno več sredstev na voljo za specifične akcije, ki so namenjene zelo jasnim – včasih tudi – zelo ozkim ciljem, ki jih narekujejo potrebe v družbi. Eno izmed takšnih področij je vključevanje različnih robnih skupin mladih.

Tudi spremembe v odnosu mladih do organiziranega dolgoročnega delovanja vplivajo na njihov način dela. Mladinska združenja danes že namenjajo veliko večjo pozornost pridobivanju novih članov, kar spremljajo tudi spremembe v njihovem delovanju, predvsem v smeri večje privlačnosti za mlade ter manj poudarjenim poslanstvom združenja.

Del je prispeval tudi razvijajoči se trg prostočasnih dejavnosti za mlade. Včasih različna taborjenja niso bila izraziti sestavni del ponudbe na trgu, danes postaja, tudi v Sloveniji, preživljanje prostega časa pomembna kategorija prihodkov specializiranih organizacij.

Na te izzive – takšne, ki so prisotni v okolju, v katerem posamezno združenje deluje, mora združenje najti svoj odgovor. Toda eno je jasno. Delovanje mladinskega združenja je vedno mogoče nadomestiti z drugimi akterji, če govorimo o mladinskem združenju kot prostoru koristnega preživljanja prostega časa. Najtežje bi ga bilo nadomestiti ravno v njegovem učnem polju aktivnega državljanstva. Zato velja mladinsko združenje, ki bo izpolnjevalo pričakovanja glede organiziranosti in delovanja, podpreti in ga imeti za enega izmed osrednjih instrumentov mladinskega dela tudi v Sloveniji.

ČLANSTVO KOT UČNA IZKUŠNJA

Govoriti in pisati o članstvu in mladinskih organizacijah je v današnjem času tudi za slovenske razmere morda nezanemljivo, predvsem če to vprašanje obravnavamo z vidika, da je mladost kot koncept vprašljiva in da mladina ni posebna družbena ali socialna skupina, ter predvsem če nekritično ocenjujemo probleme sodobnega časa s stališča mladih, kot so problemi individualizacije, izobraževanja in usposabljanja, potrošništva, socialne izključenosti ipd. Če nekritično sprejmemo ta dejstva, potem so ogrožene tudi vrednote, na podlagi katerih so zgrajene sodobne demokracije.

Če samoumevno sprejemamo potrošniške mladinske stile, ki jih ustvarjajo in oblikujejo predvsem kapital in multinacionalke, če omejimo mladinsko delo na storitve, ki jih mladi uporabljajo predvsem v smeri potrošniškega uživanja, in če relativiziramo vprašanje individualizacije, ki je večkrat bolj nevarnost kot priložnost za mlade, potem se odmikamo od temeljnega vprašanja.

Težišče razprave je ob problemih sodobnega načina življenja na drugi strani. To je na strani zagotavljanja pogojev za urejeno delovanje sodobnih družb in urejenega sobivanja različnih družbenih, kulturnih, starostnih ter drugih skupin prebivalstva. Začnemo lahko pri vprašanju mladosti, učenja in oblikovanja pogojev za dialog ter vprašanju enakopravnega vključevanja v družbo, v kateri ima posameznik možnost in pogoje za zagotavljanje lastne blaginje. Kako to doseči, je že vprašanje učenja demokracije, aktivnega državljanstva in participacije – vprašanje tega, kar nam je na prvi pogled jasno in nedvoumno, vendar način dela z mladimi in pozornost različnih sfer družbe, namenjena mladinskemu delu v Sloveniji, kažeta, da to ne drži.

Mladinska organizacija¹, kar pomeni organizacija, ki temelji na članstvu mladih ter dogovorjenih in tudi formalno potrjenih pravilih, ter ne katera koli organizacija, v katero so vključeni mladi, je tisto mesto, na katerem lahko raziskujemo pomen asociativnega življenja², pomen članstva in to, kaj to pomeni z vidika učenja za vključevanje mladih v družbo. Kakšen je predvsem družbeni pomen in kakšne so učne izkušnje posameznika, ki izhajajo iz dela v taki organizaciji, bo predmet tega prispevka.

LEGITIMNOST PROBLEM SODOBNIH DEMOKRACIJ

Ko govorimo o politični participaciji mladih v sodobni Evropi, čeprav v najširšem smislu, hitro naletimo na

¹ V Sloveniji je mladinska organizacija opredeljena v Zakonu o mladinskih svetih in v podzakonskih aktih Urada RS za mladino.

² Pomeni več kot le uresničevanje pravic in dolžnosti, ki izhajajo iz članstva in zajema vse, tudi vzgojno-izobraževalne možnosti, ki jih omogoča skupnost - članska organizacija.

paradoks. Zdi se, da je participacija mladih v politiki in širše v družbi živahnejša in obsežnejša kot kadar koli prej, vendar bodo le redki pritrdili, da so vse te možnosti sprožile široko in učinkovito participacijo mladih. Ravno nasprotno – opazna sta bistven odklon pri političnem vključevanju mladih generacij ter nižanje stopnje participacije mladih pri volitvah, vključevanju mladih v politične stranke in ostale tradicionalne družbene strukture in organizacije. Pesimistična ugotovitev na podlagi tega je, da lahko to, da mladi obračajo hrbet tradicionalnemu vključevanju v družbene strukture v sedanjem času, ogrozi delovanje demokracije v prihodnosti. Druge bolj optimistične napovedi predvidevajo, da taki vzorci vodijo nove oblike participacije mladih v javnem življenju (Forbrig, 2005).

Iskanje odgovora na omenjena izziva predstavlja ključno točko vključevanja mladih v prevzemanje odgovornosti in vključevanje v upravljanje ter oblikovanje sodobnih družb. Pri tem pa je treba premisliti, na kakšen način mladi vstopajo v te procese in kakšna orodja so jim na voljo za to, da so njihova stališča slišana in upoštevana. Zgodovinsko bi lahko površno ocenili, da so zaradi razvoja demokracije in demokratičnih struktur v zadnjih stoletjih nastale številne možnosti za vključevanje različnih družbenih in generacijskih skupin v procese odločanja. Ne le tiste formalne in najočitnejše, kot so volitve in referendum, ampak tudi ostale možnosti vključevanja in podajanja mnenj. Vendar raziskave in tudi praksa kažejo, da se raven državljskega vključevanja ne spreminja oziroma celo upada ne le v tradicionalnih institucionalnih oblikah, temveč tudi v sodobnejših demokratičnih arenah. Tukaj se kaže zanimanje za širši odnos med družbo in institucijami.

Institucionalna ureditev predstavlja formalni del demokracije, pri čemer postaja očitno, da je vitalnost teh struktur odvisna od stopnje vključenosti in stopnje sprejemljivosti za posameznike, skupine ter družbe na splošno. To pomeni, da bodo demokracija in njene institucije ostale šibke, če ne bodo ustvarjale širše in trajnejše legitimnosti, zato so v tej točki sodobne demokracije v šibkem položaju. Legitimnost na splošno pomeni predstavo in zaupanje, da je demokracija vreden in pomemben političen ter socialen dogovor, ki ima nekaj med seboj primerljivo pomembnih ravni (Forbrig, 2005).

1. Legitimnost je odvisna od procesa in rezultatov demokratične politike. Osnovana je na družbeni presoji sposobnosti demokratičnih institucij, da se spopadajo s ključnimi vprašanji, kot so ekonomski razvoj in materialna blaginja, varnost, boj s korupcijo, ter podobnimi vprašanji, ki se neposredno navezujejo na

- podporo družbe.
2. Drugi vidik legitimnosti je institucionalni vidik. Demokracija kot taka je cenjena kot ideal ter kot primerna in ustrezna oblika vladavine, različna od ostalih. Prek tega je legitimnost rezultat konkretnih institucij ter podobe teh institucij v očeh ljudi in javnosti. Ob tem je spremenljiv tudi odnos ljudi do različnih ravni vladanja – od lokalne do evropske. Demokratična legitimnost se tako kaže kot rezultat dojemanja raznovrstnih institucij.
3. Tretja raven legitimnosti se nanaša na vrsto političnih akterjev, ki dojemajo demokracijo kot vredno in temu primerno tudi ravnanje. Pogosto je ta legitimnost omejena zaradi ozkosti in zaprtosti skupin, ki tvorijo rezultate demokratičnega procesa.
4. Ob teh je pomembno tudi, kako se demokratična legitimnost izraža, kako jo dojemajo ljudje tako na kognitivni kot tudi čustveni in vedenjski ravni.

Demokratična legitimnost je na veliko ravneh v sodobnih evropskih državah problematična. Skrb vzbujajoče je pomanjkanje povezanosti med političnimi institucijami in družbenimi okolji, kar vpliva na oboje. Jasno je, da imajo danes evropske demokracije pred očmi jasen imperativ: okrepiti svojo vpetost in legitimnost v družbi.

POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH V SPREMINJAJOČI SE EVROPI

Politična participacija je ključni mehanizem utrjevanja legitimnosti in tudi glavni simptom demokratičnega primanjkljaja v evropskih državah in tudi Evropski uniji. Neposredno in učinkovito vključevanje državljanov je povezano z vsemi prej omenjenimi ravni legitimnosti. Politična participacija ima pomembno vlogo pri razvoju demokracij. Demokratična legitimnost je rezultat kompleksnejših procesov in ni zgolj interpretacija institucionalnih rezultatov kot dobrih ali slabih v družbi. To je rezultat individualnih percepcij in verovanj, vrednot in identitet, sposobnosti in znanj. Ti okviri so rezultat politične socializacije. Obdobja otroštva, adolescence in zgodnje odraslosti so prepoznana kot temeljna za oblikovanje odnosa do stvari, pri čemer so po teh obdobjih temeljne spremembe odnosa veliko manj verjetne (Forbrig, 2005).

Izzivi, ki jih prinaša sodobna družba, pomembno vplivajo na mlade in njihov položaj v družbi. Pred posameznika se postavljajo velike zahteve, s katerimi se marsikdo ni sposoben soočiti, oziroma med raznovrstnimi možnostmi izbira tiste, ki jih občuti kot ugodne, pri čemer se to pogosto izrazi v neaktivnosti do različnih družbenih in javnih vprašanj (anemičnost) ter udeležbi v množični mladinski potrošnji, pri kateri je vse pomembnejši dejavnik tudi sodobna telekomunikacijska tehnologija in navidezno neslutene možnosti, ki jih ta prinaša.

Individualizacija

To je globalni trend, ki ga Beck (1986) razume kot širok proces reforme modernih družb ter vsebuje dinamizacijo

in pluralizacijo življenjskih pogojev, življenjskih vzorcev in stilov. Individualizacija zajema tri glavne družbene strukturne procese:

1. Neznansko izboljšanje življenjske ravni po 2. svetovni vojni. Kolikor bolj so se ljudje osvobajali pritiska zaradi boja za vsakdanjo materialno eksistenco, toliko več časa so namenjali prostemu času, potrošnji, bivalnim razmeram, medosebnim odnosom in razvoju svoje osebnosti.
2. Povečana družbena in prostorska mobilnost prebivalstva sta povezani z obširnimi spremembami v poklicni strukturi, ekspanzijo različnih servisnih in uslužnostnih dejavnosti ter ustanov, intenzivno urbanizacijo in vse večjo participacijo žensk na trgu dela. Ta mobilnost je »trgala« ljudi iz tradicionalnih življenjskih svetov in povezav, spajala med seboj do tedaj ločene socialne sloje in razrede ter pomešala do tedaj utrjene in različne življenjske načine in poti.
3. Vedno daljše šolanje in raznovrstno izobraževanje vse večjega dela mlade populacije podpirajo težnje k bolj poglobljenemu samoiskanju posameznikov in refleksiji o življenjskih poteh in možnostih, ki privedejo do dvoma mladih o tradicionalnih življenjskih in vrednostnih usmeritvah ter življenjski poti. Posameznik svojo življenjsko pot išče kot rezultat interpretacije lastnih dosežkov.

Beck opozarja, da individualizacija ne pomeni samodejne emancipacije posameznikov od različnih avtoritet, socialnih definicij in socialnega pritiska. Posamezniki se osvobajajo tradicionalnih vezi in odvisnosti, vendar postajajo po drugi strani vedno bolj odvisni od pritiska drugih socialnih institucij, na katere le malo vplivajo; to so predvsem trg delovne sile, izobraževalni sistem in sistemi za zagotavljanje socialnega varstva. Individualizacija prisili posameznike k temu, da se bolj kot kadar koli prej zanesejo le na sami nase in da črpajo iz sebe. S tem predstavlja individualizacija grožnjo, vendar lahko tudi priložnost za mladega človeka, če mu uspe na prehodu v odraslost akumulirati čim več različnih izkušenj in si s tem krepi socialni kapital. Značilnejše je individualno iskanje rešitev v primerjavi z možnostmi, ki se ponujajo pri iskanju rešitev znotraj skupine. Ta trend posledično predstavlja razširjen problem neparticipacije mladih v različnih formalnih oblikah organizacij in skupin (Kovacheva, 2005).

V Sloveniji predstavljajo devetdeseta leta obrat vrednot in upad mladinskih gibanj ter porast družbene anemije mladih. Prav tako se razgradijo alternativne mladinske kulture. Polje mladih se zoži na zasebno področje in prosti čas, kar pogosto pomeni vključevanje na področje trga in storitev, ki jih ta omogoča. Mladi se v tem obdobju v primerjavi z desetletjem prej obrnejo od družbenega aktivizma in ukvarjanja z družbo k ukvarjanju s seboj (Kuhar, 2005).

Potrošništvo

Proces individualizacije spremlja torej sočasen nasprotni proces deindividualizacije (Heitmayer in Olk, 1990, v Ule, 1996). Njeno tipično sredstvo so potrošniški produkti, ki

se uporabljajo le za zunanje ločevanje posameznika od drugih in za demonstracijo posebnega življenjskega stila, medtem ko se za tem skriva dejanska standardizacija identitete oziroma posnemanje kakšne od »tržno uveljavljenih« identitet. Tako mladi pospešeno izgubljajo stik s svetom produktivnega dela in so vse bolj usmerjeni k potrošnji. Omejitev na izobraževalne in prostočasne dejavnosti jih vodi v receptiven odnos do življenja, ki temelji na rokovanju s simboli in njihovimi konteksti, ne pa na ukvarjanju s predmetno stvarnostjo. To pomeni popoln zasuk od do takrat »delovne« socializacije. Individualizacija se izteka v vedno večjo osamljenost in izolacijo, ki jo množična mladinska potrošnja in mladinska kultura le pokriva, ne pa ukinjata. Mladi so se manj sposobni upreti tem razmeram in se z njimi soočiti, saj jim manjka subjektivnih moči za odpor in dejavno kritiko.

Putman (2000) je družbeno ne vključenost mladih v Združenih državah Amerike povezoval s privatizacijo prostega časa, medtem ko se je v postkomunističnih državah Vzhodne Evrope pojavil problem nezainteresiranosti mladih za politično participacijo zaradi na eni strani do nedavno totalitarnega imidža države, ki ni dovoljevala nikakršnih avtonomnih skupin in ki jo vse bolj nadomešča kapital, ki prav tako odvrča male od ukvarjanja z realnimi problemi (Wallace & Kovacheva, 1998). Takšno spektakularno potrošnjo nekateri avtorji interpretirajo kot ponovno ignoriranje države (Meier, 2002).

Centralizacija političnega in družbenega življenja

Poleg omenjene individualizacije in tudi z njo povezanega potrošništva predstavlja predvsem v vzhodnoevropskih državah in regijah oviro za participacijo in vključevanje v civilne iniciative v družbi tudi centralizacija. Različni dostopnejši načini za mlade, da se vključujejo v družbo, so na voljo predvsem v večjih mestih. Prav tako k temu prispeva tudi možnost študija in različni ukrepi državne ter regionalne podpore, ki so vezani predvsem na razvoj večjih središč. Tako mladi iščejo bolj fleksibilne in neformalne povezave zunaj civilne družbe (Roker in Eden, 2002; Kovacheva, 2000a).

Mobilnost

Mobilnost v Evropi ponavadi predstavlja obliko civilnega vključevanja in je del izkustvenega učenja v drugačnih kulturah ter institucijah. Medtem ko zahodna mesta postajajo bolj in bolj multikulturalna, so možnosti za mlade s podeželja še vedno omejene. V Vzhodni Evropi se veliko potenciala za participacijo mladih v civilnodružbenih akcijah izgubi zaradi izseljevanja, saj mladi odhajajo zaradi iskanja boljših razmer za učenje in zaslužek. To izseljevanje je predvsem ekonomskega značaja, saj okolje v Zahodni Evropi predstavlja večje možnosti, a na drugi strani pogosto prinese tudi razočaranje.

SOCIALNI KAPITAL:

NOVA PRILOŽNOST ZA MLADE

Socialni kapital je sorazmerno nov pojem, ki je povezan s človeškim kapitalom, pri čemer ta predstavlja individualna znanja, izobrazbo in kompetence

posameznika, medtem ko socialni kapital označuje vključenost posameznika ali kolektivnih akterjev v družbene vezi in omrežja. Predstavlja norme in omrežja civilne družbe, ki omogočajo posameznikom in organizacijam večjo produktivnost ter brez katerih se lahko demokracije in tržne ekonomije začnejo opotekati (Putman, 2000). V državah, ki so v devetdesetih letih doživele demokratično tranzicijo, kar velja tudi za Slovenijo, raziskovalci ugotavljajo veliko težavo zaradi upada vključevanja ljudi v organizacije za kolektivno akcijo (društva, sindikati, politične stranke ...). Poleg že omenjenih razlogov v prejšnjem poglavju štejejo raziskovalci med najpomembnejše nezaupanje do institucionalnega okvira države in slabe izkušnje iz časa totalitarnih režimov in zaradi nenačelnosti politikov ter pomanjkanje izkušenj in znanja o demokraciji – nerazvita demokratična politična kultura. Volitve v državah tranzicije predstavljajo šibko vez med volivci in izvoljenimi političnimi predstavniki (Barnes, 2004). Barnes nadaljuje, da je upad zanimanja in vključevanja v demokratične oblike članskih organizacij tudi posledica slabo razvite civilne družbe, v kateri take organizacije nastajajo in delujejo. Avtonomna in jasno zasnovana civilna družba za razliko od držav v demokratični tranziciji predstavlja pomemben del ustaljenih demokratičnih praks. Pri čemer predstavljajo po teoriji socialnega kapitala prav apolitične, semipolitične in politične organizacije tisto okolje, v katerem so posamezniki zgodovinsko razvijali kapacitete za skupinsko akcijo v dobro skupnim interesom in ciljem. Veliko raziskovalcev označuje te pozitivne lastnosti socialnega kapitala kot nujne za demokratično vladanje in poudarja, da je individualno članstvo v organizacijah in povezavah glavna pot za razvoj.

Putman (2000) navaja, da je državljanstvo več kot spremljanje športne prireditve. Ta športni žargon lahko razložimo v smislu, da je državljanstvo aktivna udeležba, ne zgolj navijaštvo. Putmanove raziskave v Ameriki in Italiji so pokazale, da v zadnjih desetletjih naraščata individualizacija in izolacija (atomizacija), zlasti med mladimi. Primerljivo je večanje razkoraka v solidarnosti med mladimi in starejšimi ter ne vključevanje mladih v civilno družbo Ameriki in Evropi (Maier, 2001). Mladi preživljajo svoj čas vedno več tako, da se ne vključujejo v okolje, v katerem bivajo. Raziskovalci ugotavljajo, da aktivizma ni več (Pirie & Worchester, 2000). Še več – nekateri celo razpravljajo o destrukciji in ukinjanju mladine (Eisenstadt, 1992).

V debati o pomenu socialnega kapitala so prisotna tudi bolj kritična mnenja, vendar v politični teoriji demokracije ostaja na vidnem in izhodiščnem mestu klasična teza Tocquevilla iz razprave o ameriški demokraciji z začetka devetnajstega stoletja, ki zagovarja krepostno in za življenje sposobno demokracijo kot tisto, ki je osnovana na trdnosti življenja v skupnosti. Warren (2001) poudarja, da so organizacije, ki so predane skupnim javnim materialnim in socialnim/družbenim dobrinam, tiste, ki bodo najverjetneje oblikovale civilne kreposti. To so dobrine, ki zahtevajo sodelovanje in predstavljajo širše družbene koristi. Organizacije s takimi značilnostmi so tiste, ki bodo najbolj verjetno ustvarile klasičen učinek Tocquevilla. To je zagotavljanje tega, da se člani skupnosti zavedajo, da so odvisni od ostalih

članov skupnosti, kar jim omogoča, da se izognejo preziru skupnega dobrega in skupne soodvisnosti. V sodobnih demokracijah se izpostavlja pomen vzpodbujanja vključevanja mladih v družbo kot pomemben del politik in podpore civilni družbi. Ule (1996) poudarja, da je osnovni pogoj za to, ali bodo mladi uresničevali produktivne ali regresivne oblike sodobne individualizacije, obstoj mreže kolektivnih mladinskih praks in subkultur, ki vzpodbujajo kolektivno samorefleksijo o življenjskih izkušnjah posameznikov in posameznic. Ta opora, ki jo predstavljajo mreže (te so v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja predstavljale pomemben del ustvarjalne energije mladih), je ob koncu osemdesetih let in v devetdesetih letih skoraj popolnoma izginila ali se skomercializirala.

POMEN LOKALNE RAVNI IN ČLANSKIH ORGANIZACIJ

Raziskave po vsej Evropi v devetdesetih letih so pokazale upad participacije in vključevanja mladih v organizacije, ki imajo značilnosti prostovoljnih, članskih in edukativnih načinov dela. V Sloveniji raziskave iz devetdesetih let kažejo na obrat mladih od javnega v zasebno, pomembni so osebni odnosi, mladi preživljajo prosti čas pred televizijo in med prijatelji, pomembno mesto ima tudi šport. Raziskava Mladina 2000 je pokazala zmanjševanje interesa mladih za politiko, nesmiselnost ukvarjanja s političnimi vprašanji in veliko stopnjo nezaupanja. Med najpomembnejšimi ovirami za participacijo in aktivno državljanstvo navajajo raziskovalci podaljševanje ekonomske odvisnosti od staršev, pritisk nezaposlenosti, pomanjkanje neodvisnih politično aktivnih vrstniških skupin in organizacij ter posledično umik v majhne zasebne klike in skupine (Mihelj, 2002).

V začetku devetdesetih let je skupina britanskih raziskovalcev v obsežni raziskavi o prostovoljnih organizacijah, o tistih, v katere se mladi prostovoljno vključujejo in uresničujejo svoje interese, navedla dve ključni ugotovitvi. Prvič, da je presenetljivo veliko mladih vključenih v različne prostovoljne organizacije, v katerih prevzemajo odgovornost za upravljanje na različnih ravneh. To bi lahko označili kot organizacije – »majhne demokracije«. In drugič, da je empirično dokazljiv edukativni potencial zasebnih prostovoljnih skupin in organizacij. Ugotovili so, da prostovoljno vključevanje v organizacije in prevzemanje odgovornosti pri upravljanju in vodenju poveča samozavest, izboljša samouresničevanje in osebno rast, pomeni svobodo pri navezovanju osebnih odnosov in prevzemanju nalog, zavedanje lastnih potencialov itd. (Elsdon, 1995).

Poleg osebne rasti se pri tem poudarja pomen političnih pridobitev. Posredno se nameni organizacij izražajo tudi v potrebah in namenih širše družbe. Dvestoletna demokratična tradicija, izhajajoča iz že omenjenih spisov Tocquevillu, nam kaže zanimivo izhodišče. Tocqueville primerja, da sta tako kot šola in izobraževanje pogoja za znanost, tudi lokalna skupnost in organiziranost pogoja za zagotavljanje svobode (liberty) posameznika. Poglejmo nekaj pomembnih značilnosti takšnega organiziranja, ki se je zgodovinsko razvilo in je še vedno del demokratičnega procesa (Smith, 2000):

1. Različne organizacije in institucije na lokalni ravni, osnovane na pravici svobodnega združevanja, zagotavljajo mladim prostor, v katerem se lahko svobodno izražajo in sporazumno upravljajo dejavnosti. Take organizacije imajo člane, pisarje in različne odbore, poti ter pravila delovanja, osnovana na volilni pravici.
2. Take lokalne organizacije pomenijo del širšega političnega procesa. Veliko jih je bilo osnovanih in so še osnovane na jasnih ciljih zagotavljanja interesov članov.
3. Številne oblike delovanja v organizacijah vsebujejo pomembno načelo spoštovanja pripadnosti skupini in organizaciji.
4. Lokalne organizacije pogosto predstavljajo obliko vzajemne pomoči med člani skupnosti, ki se lahko prostovoljno vključujejo v take oblike zaradi zadovoljevanja različnih potreb in veselja. Take skupine in organizacije imajo pomembno poslanstvo, ki članom omogoča občutek pripadnosti in prijateljstva.
5. Ne nazadnje imajo pomembno edukativno moč. Predstavljajo »laboratorije demokracije« – prostor, v katerem lahko posamezniki pridobivajo izkušnje sodelovanja in soupravljanja.

La vie associative

Francoska besedna zveza vsebuje globlji pomen kot enostaven prevod »življenje ali delovanje skupine, društva«. Vsebuje idejo oziroma ideal v najširšem pomenu besede asociacija (organizacije, društva ...). Vključuje pomen, ki se navezuje na učinke na posameznika in na skupnost (vas, mesto, regijo ali državo) (Smith, 2000).

Pomen delovanja zasebnih nepridobitnih prostovoljnih organizacij v smislu »la vie associative« lahko bolje razumemo s primerjavo osnovnega namena lokalne samouprave. Tu je glavni pomen, da ljudje s samoorganizacijo zadovoljujejo lastne potrebe v okolju, v katerem živijo. Vendar je nujno, da tega ne gledamo skozi prizmo javnega (državnega) zornega kota, temveč kot povsem zasebno stvar posameznikov. Za še boljši primer lahko vzamemo nacionalno mladinsko organizacijo z nekaj tisoč člani, ki ima tudi lokalne enote, saj upravljanje take organizacije predstavlja primerljivo zahtevno nalogo tako kadrovsko kot finančno kot upravljanje najmanjše občine v Sloveniji. Politično lahko zavedanje o pomenu delovanja takih organizacij prinaša pomemben napredek skupnosti. Posameznikova blaginja in svoboda sta najbolje udeleženi, ko se čim več vprašani skupnosti rešuje na tisti ravni, na kateri se dileme in priložnosti pojavljajo. Tako načelo subsidiarnosti je najbolj uresničeno, ko so združeni potenciali vseh akterjev, predvsem prostovoljnih demokratično samoorganiziranih organizacij in povezav.

Družbeni prostor mladinske organizacije in neformalno učenje

Če do sedaj še ni povsem jasno, čemu se posveča tak pomen in poudarek asociativnemu življenju in delovanju posameznika znotraj mladinske organizacije oziroma

skupnosti, naj navedem nekaj vidikov in argumentov, ki govorijo v korist članskemu povezovanju mladih. Glede tega je vedno najpomembnejši cilj vključevanje mladih v družbo, ki temelji na demokraciji, svobodi, človekovih pravicah in vladavini prava. Vendar za to, da lahko ohranjamo vrednote in kreposti, na katerih so utemeljene sodobne družbe, mladi potrebujejo prostor, v katerem lahko pridobivajo te kreposti tako v svojo lastno korist kot v korist ostalih članov skupnosti. Dewey trdno zagovarja, da je treba individualizem razgraditi na podlagi načela, da je moralni razvoj vsakega posameznika v demokraciji v temeljnem in posebnem smislu odvisen od kolektivnega prispevka vseh ostalih posameznikov. Posameznik v izolaciji ne pomeni nič, saj lahko le prek ponotranjanja pomena in ciljev organiziranih institucij doseže polno osebnost (Gunn, 1992). Ta opredelitev izhaja iz francoske tradicije filozofije, ki uči, da ko posameznik pride na svet, ve, da je, vendar ne ve, kaj je; slednje ugotovi šele prek družbe. Vendar te družbene podpore v današnjem času neoliberalizma ne dobiva, saj prav neoliberalizem zanika vsako heteronomnost ter zagovarja socialno in družbeno anomijo – pomanjkanje moralnih ali/in socialnih načel v družbi (Bučar, 2003).

Civilna družba je torej tisto družbeno področje, na katerem nastajajo in delujejo organizacije ter povezave, društva in klubi, ki so opisani v prejšnjih poglavjih. Skupnostno načelo ima poseben pomen za ustrezno državljansko socializacijo mladih. Vendar to načelo pozna pomembne razlike glede na značilnosti trga in javnega (državnega) področja, vendar tudi nekaj skupnih točk. Predvsem je pomembno, da je sodelovanje v skupnosti prostovoljno, da je namen delovanja takih organizacij kolektivna dobrina, da so viri skupni, pri čemer vlada vzajemnost v medsebojnih odnosih in socialni odnosi temeljijo na poštenosti. Vse te vrline so ključne pri vzgoji in pridobivanju kompetenc ter izkušenj posameznika, na drugi strani pa za utrjevanje in razvoj demokracije. Te so osnovni pogoj, da se lahko omenjene izkušnje prenašajo na ostala področja družbe, v katerih se nadgrajujejo z značilnostmi javnih in tržnih načel (Kolarič, 2002).

Neformalno in priložnostno učenje je neizogibljivo povezano s članskimi organizacijami. Predstavlja integrirano komponento dela in življenja takih povezav. Veliko vidikov vzgojnega in obenem družbenega potenciala takih organizacij je opisanih v predhodnih poglavjih. Vseeno ni odveč poudariti, da se je treba zavedati, predvsem mladinski delavci in voditelji ter vsi, ki delajo z mladimi, da ne gre zanemarjati demokratičnega potenciala članskih organizacij. Participacija in vključevanje v take organizacije sta ključna za ohranjanje in utrjevanje demokracije, kot jo poznamo danes. Predstavljata pot do aktivnega državljanstva.

Svet Evrope, ki na podlagi spoštovanja človekovih pravic, demokracije in vladavine prava združuje 47 držav članic, v svojih priporočilih in odločitvah poudarja pomen neformalnega učenja v okviru mladinskega dela. Vzgoja in usposabljanje o pomenu državljanstva je eno temeljnih področji v okviru mladinskih politik. Aktivno

državljanstvo Svet Evrope poudarja kot učni cilj, kjer vključenost mladih v družbo preko različnih organizacij in skupin na podlagi participacije in učenja, ki ob tem poteka, predstavlja pomembno pot do zagotavljanja lastne blaginje in odnosa do skupnosti (Tailor, 2007).

ZAKLJUČEK

Članstvo kot učna izkušnja predstavlja osnovno načelo državljanske socializacije in aktivnega državljanstva mladih. Demokratična legitimnost temelji na sprejemanju in vključevanju posameznikov v procese in strukture vplivanja sodobnih družb. Raziskave v Sloveniji kažejo, da naša družba spada v družbe s srednjo stopnjo socialnega kapitala (Adam, 2004). Vendar na drugi strani upada aktivna udeležba mladih v družbi. Politična participacija je šibka. Da bi dosegli večjo stopnjo participacije in povečali socialni kapital družbe ter s tem tudi okrepili demokracijo, nekateri avtorji predlagajo konkretne ukrepe, da bi se nekateri predmeti v formalnem šolstvu, ki se navezujejo na državljansko vzgojo, etiko in religijo, izvajali na temelju vključitve v prostovoljno delo v okviru nevladnih organizacij in lokalnih iniciativ. S tem bi lahko dosegli večjo refleksijo tako na kognitivni kot na moralni (vzgojni) ravni, hkrati pa bi okrepili pomen omenjenih organizacij in skupin. Tak model socializacije in (izkustvenega) učenja bi lahko bistveno pripomogel k izoblikovanju etosa sodelovanja (Adam, 2004).

To posledično pomeni stopiti na pot odgovornosti do skupnosti. S tem smo že pri udejanjanju državljanstva. Zato so prav mladinske organizacije in podobne asocijacije, kjer se člani povezujejo v organizirane oblike dela, ključnega pomena za pridobivanje odnosa do skupnosti in za pridobivanje kompetenc. Državljanstva se ne da naučiti v okviru formalnega šolstva in javnih institucij in prav zaradi tega razloga se kaže pomen mladinskih organizacij in mladinskega dela ter dela v skupnosti (Patrick in Schuller, 1999, v Jeffs, 2005). Članske organizacije z jasno določenimi pravili delovanja in strukturo zato predstavljajo priložnost za mlade, da izkusijo kaj pomeni demokracija v bistvu kjer se ob svojih odločitvah tudi učijo. Take organizacije predstavljajo »male demokracije« in so okolje za pridobivanje znanja, oblikovanje odnosov in vrlin kar so tudi bistveni elementi državljanstva.

Naloga mladinskih voditeljev in mladinskih delavcev je, da so prisotni in podpirajo mlade, tako da se lahko učijo in organizirajo sami. Izhodišče ostaja točka, da imajo vsi možnost živeti skupno življenje. Pridobivanje znanj, sposobnosti in vrlin, potrebnih za politično participacijo, je v moralnem smislu za demokracijo pomembnejše kot kakršni koli drugi ukrepi javnega izobraževanja. Seveda morajo mladi pridobivati številna znanja, pomembna za vključevanje v življenje na individualni ali profesionalni ravni, vendar je še pomembnejše, da se naučijo medsebojne interakcije in odnosov tako, da izražajo medsebojno spoštovanje in skrb drug za drugega ter zaupanje v skupnost. Brez tega bo demokracija, kot jo poznamo, spodkopana in zatiranje ni več daleč (Jeffs, 2005).

Viri

- Adam, F. (2004). *Socialni kapital – za SRS*. Pridobljeno 26.3.2008, iz www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/sockap.pdf
- Barens, S. (2004). *Political participation in post-communist central and eastern Europe* (Raziskovalno poročilo). Irvine: University of California.
- Beck, U. (1986). *Risikogesellschaft: Auf dem Weg in eine andere Moderne*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Bučar, F. (2003). *Pogovori o prihodnosti Slovenije: O vrednotah*. Ljubljana: Urad predsednika Republike Slovenije.
- Eisenstadt, S. N. (1992). Youth in Europe between modern and postmodern society. V L. Tomasi (ur.), *Young people and Religions in Europe* (str.31-41). Trento: Reverdito Edizioni.
- Elsdon, K.T. (1995). *Voluntary organizations: Citizenship, learning and change*. Leicester: NIACE.
- Forbrig, J. (2005). Introduction: Democratic politics, legitimacy and youth participation. V J. Forbrig (ur.), *Revisiting youth political participation* (7-18). Strasbourg: Council of Europe.
- Gunn, G. (1992). *Thinking across of comunitarian politics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jeffs, T. (2005). *Citizenship, youth work and democratic renewal*. Pridobljeno 22.12.2006, iz http://www.infed.org/association/citizenship_youth_work_democratic_renewal.htm
- Kolarič, Z., Černak-Meglič, A. in Vojnovič M. (2002). *Zasebne neprofitno-volunterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Založba FDV.
- Kovacheva, S. (2000a). *Keys to youth participation in Eastern Europe*. Strasbourg: Council of Europe
- Kovacheva, S. (2005). Will youth rejuvenate the patterns of political participation? V *Revisiting youth political participation* (19-28). Strasbourg: Council of Europe
- Kuhar, M. (2005). Youth and politics in Slovenia: a pre-political group in a post-political age. V *Revisiting youth political participation* (53-60). Strasbourg: Council of Europe
- Maier, P. in Biezen, I. (2001). Party Membership in Twenty European Democracies, 1980-2000. *Party Politics*, 7(1), 5-22.
- Meier, A. (2002). »Jeunesse Doree« - Polarization tendencies in an emerging capitalist society on the Balkans. Dokument predstavljen na mednarodni konferenci Non-violence and dialogue culture among the younger generation – pathway to ethnic peace in south east Europe. Bulgaria, Sofia, 21.-23. September.
- Miheljak, V. (2002). Mladi kot objekt in subjekt politike. V V. Miheljak (ur.), *Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje* (105-164). Maribor: Aristej.
- Pirie, M in Worcester, R.M. (2000). *The big turn-of: Attitudes of young people to government, citizenship and community*. London: Adam Smith Institute.
- Putman, R. D. (1999). *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Roker, D. in Karen, E. (2002). A longitudinal study of young people's involvement in social action. Poročilo ESRC (številka: L 134 251 041)
- Smith, M.K. (2000). *Association, La vie associative and lifelong learning*. Pridobljeno 17.5.2006 iz <http://www.infed.org/association/b-assoc.htm>
- Taylor, M. (2007). *European portfolio for youth leaders and youth workers*. Strasbourg: Council of Europe.
- Ule, M. (1996). *Predah za študentsko mladino*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino, Juvena.
- Wallace, C in Kovacheva, S. (1998). *Youth in society. The construction and deconstruction of youth in east and west Europe*. London: Macmillan.
- Waren, M.E. (2001). *Democracy and association*. Princeton University Press.

Sandi Hribar – Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov

OBLIKE DELA IN PARTICIPATIVNA STRUKTURA, ČLANSTVO KOT TEMELJ MLADINSKEGA DELA

Z naslovom želimo poudariti pomembnost članskih organizacij v Sloveniji, njihov neizmeren prispevek pri osebni rasti posameznika in njegovi participaciji znotraj organizacij in posledično tudi zunaj njih. Članstvo je temelj mladinskega dela.

Otroci in mladostniki so vseskozi na poti

Otroci in mladostniki se na poti odrasčanja velikokrat srečujejo z najrazličnejšimi možnostmi preživljanja prostega časa in medsebojnega povezovanja. Bodisi se združujejo v formalne bodisi neformalne skupine, iščejo prostor za lastno kreativnost, samostojnost znotraj skupine in večinoma nezavedno želijo osebno napredovati. Na tej poti drvenja k samostojnosti in odraslosti imajo poleg vrstnikov in staršev ključno vlogo tudi vsi tisti, s katerimi se mladostnik bodisi spontano bodisi načrtno srečuje in oblikuje medsebojne vezi. Nedvomno so vsakemu posamezniku velik zgled njegovi starejši vrstniki, starši, vzgojitelji idr. Otrok/mladostnik spremlja dogajanje okrog sebe, ljudi opazuje, posnema v dejanjih, v mišljenju, vedenju, osebem prepričanju, čustvenem odzivanju, prevzema lastnosti ... S svojo starostjo postaja tudi bolj kritičen in velikokrat povsem nehote, podzavestno in spontano svoje početje in početje drugih vrednoti, se ga čedalje bolj zaveda ter se s tem oblikuje, a nenehno spreminja svoj značaj.

Pri oblikovanju osebnosti otrok in mladostnikov imajo veliko vlogo najrazličnejše organizacije, ki vključujejo otroke in mlade ter jim s svojo strukturo in delom omogočajo lažje in učinkovitejše preživljanje prostega časa. S svojo vključenostjo posameznik lažje pridobi veliko pomembnih izkušenj za življenje, pridobi si marsikatero veščino, raste v medsebojnih odnosih in timske delu, je sposoben in ima možnost prevzeti sebi primerno nalogo oz. vlogo.

Kot dober način mladinskega dela, participacijo otrok in mladih znotraj formalne strukture bomo predstavili organiziranost slovenske skavtske organizacije ZSKSS.

Učinkovita struktura in njeno programsko delovanje sta pot do uspešnosti pri članskih organizacijah

ZSKSS (Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov) je slovenska skavtska organizacija, ki združuje čez 4.400 članov (skavtinj in skavtov) in vsaj 10.000 ljudi, ki z organizacijo tesno sodelujejo. Organizacijo vodi in sooblikuje 700 voditeljev v stegih (lokalnih enotah) po vsej Sloveniji. To je ena od največjih mladinskih organizacij v

državi. ZSKSS je bilo ustanovljeno 31. marca 1990, takoj ko so družbene razmere dovoljevale skavtstvo.

Osnovni namen ZSKSS je prispevati k polnemu telesnemu, duševnemu, duhovnemu in družbenemu razvoju mladih ljudi, da bodo lahko postali trdne osebnosti, odgovorni državljani ter člani krajevnih, nacionalnih in mednarodnih skupnosti.

Delo temelji na skavtski metodi, ki je sestavljena iz osmih elementov, vsebinsko prilagojenih razvojnim značilnostim starostne skupine (v nadaljevanju veje):

- obljuba in zakoni, ki so vodilo za skavtski način življenja, hkrati so v njih poudarjene vrednote organizacije,
- delo v majhnih skupinah, v katerih se lahko izkaže vsak posameznik,
- učenje z delom, pri katerem je poudarjeno izkušensko učenje,
- simbolna govorica (gesla, klici, skavtska drža, simboli organizacije, ceremonije ...), način učinkovite komunikacije, ki poteka v različnih smereh med voditelji in skavti (otroci/mladimi),
- dejaven odnos med mladimi in odraslimi, pri katerem poteka medsebojno/medgeneracijsko učenje,
- dejavnost na prostem kot osnovni način skavtskega delovanja,
- samovzgoja, pri čemer si posameznik zastavi sebi primeren izziv,
- služenje v družbi (prostovoljno delo), prizadevanje posameznika z željo zapustiti svet za spoznanje boljši, kot smo ga prejeli.

Če aktivnost vsebuje in prepleta vseh osem elementov skavtske metode, govorimo o skavtski dejavnosti. Ta metoda dela in vključevanja otrok in mladih je v svetu mnogo bolj priznana kot v Sloveniji, saj prinaša posamezniku izkušnje, iz katerih se uči. Ta način je velik doprinos k neformalnemu učenju ter usmerjanju otrok in mladostnikov, da ne bi »zašli na kriva pota«, poleg tega prispeva tudi k učinkoviti akumulaciji znanj in veščin, ki jih odrasel človek potrebuje pri svojem delu in vlogi v življenju. Vse premalo se zavedamo pomembnosti preventivnih dejavnosti.

ZSKSS ima učinkovito strukturo in natančno opredeljene vrednote, katerih nosilci so voditelji. V središču načrtnega vzgojnega prizadevanja sta otrok in mladostnik, fant in dekle, ki se sovgajata za življenje v družbi, temelječi na medsebojnem bogatenju in sprejemanju, ter se z delom po skavtski metodi pripravljata za prevzemanje vse večje odgovornosti.

Posamezni član organizacije ima znotraj organizacijske strukture prostor za pridobivanje znanj, osebno napredovanje, prevzemanje vlog, prevzemanje odgovornosti in možnost demokratičnega sodelovanja.

V ZSKSS se prepletajo tri ravni: lokalna, regijska in državna.

Na lokalni ravni so stegi, ki jih vodijo skupnosti voditeljev. Stegi se združujejo v regije (ljubljska, mariborska, primorska), na čelu katerih so regijski odbori.

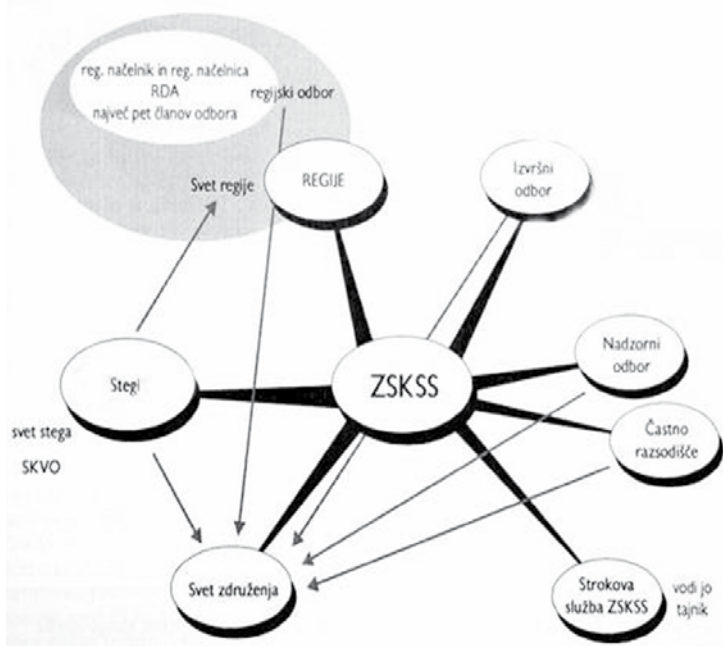
Na nacionalni ravni je najvišji organ v ZSKSS Svet združenja, v katerega vsak steg (lokalna enota) voli dva predstavnika. Svet ZSKSS zaseda dvakrat na leto. Organizacijo vodi desetčlanski izvršni odbor (IO) pod vodstvom načelnice in načelnika. Izvršni odbor je razdeljen na posamezna področja oz. poverjenišva, ki jih vodi en ali dva člana, odvisno od poverjenišva. Vsako poverjenišvo ima še svojo podstrukturo, ki je deloma formalizirana, deloma se povsem prilagaja trenutnim potrebam in je sestavljena priložnostno iz članov, ki se povezujejo v t. i. trope. Vsak trop ima svojega voditelja oz. koordinatorja, ki je odgovoren sebi in nadrejenemu poverjeniku.

Posamezna področja oz. poverjenišva so:

- Načelnštvo – NN,
- Poverjenišvo za duhovnost – POD,
- Poverjenišvo za mednarodne odnose – MEDO,
- Poverjenišvo za program – POPR,
- Poverjenišvo za usposabljanje voditeljev – PUV,
- Poverjenišvo za gospodarstvo – POGO,
- Poverjenišvo za časne naloge – POPR,
- Poverjenišvo za odnose z javnostmi – POJ.

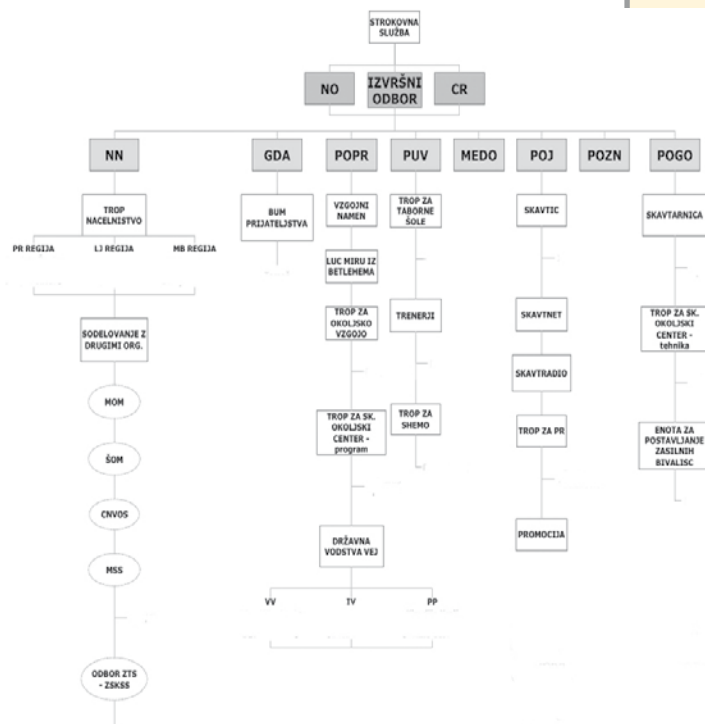
Nadzorni odbor (NO) in Častno razsodišče (ČR) pomagata ohranjati preglednost in pravilnost delovanja.

Slika 1: Shema ZSKSS, kot je zapisana v statutu društva

vir: Cevc, M. in Remškar, A., 2001

Slika 2: Organigram izvršnega odbora ZSKSS s pripadajočimi tropi

vir: <http://zskss.skavt.net>

Oblika dela v ZSKSS je razdeljena na t. i. pet ravni. Na vsaki izmed njih je vloga posameznika opredeljena, primerna izkušnjam posameznika, njegovi starosti in vodstvenim sposobnostim. Poudariti je treba, da sama struktura organizacije posameznika »vleče« k razvoju in prevzemanju novih nalog, ker preprosto ne dovoljuje, da bi posameznik ostal na določeni ravni in tam obtičal. Poleg tega imajo posamezniki vedno možnost participacije v majhnih skupinah. Na IV. in V. ravni, ko član prevzame povsem voditeljsko vlogo (bodisi na lokalni, regijski ali državni ravni), to vlogo izvaja kot član organizacije in njen soustvarjalec, kar prispeva k večji pripadnosti sami organizaciji in boljši izvedbi programa. V nečlanskih organizacijah oz. če je voditelj zgolj izvajalec programa, je osebni stik z otrokom/mladostnikom manjši in s tem manjša povezanost, tako osebni zgled ni tako pomemben. Pomembnost pri izvajanju voditeljske vloge znotraj posamezne ravni (predvsem od I. do III. ravni) daje pretekla osebna izkušnja. Voditelj je že doživel, kar doživlja njegova skupina. Prehodi med ravni so »mehki«, logični in posamezniku ne povzročajo bistvenih ovir.

Včasih si predstavljamo, da se v skavtsko gibanje vključijo le otroci in mladi, ki si tega dejansko želijo, hrepenijo zgolj po nečem novem, avanturi ipd. Dejstvo je, da k skavtom prihajajo otroci in mladi, ki so povprečni in nekako ne izstopajo po »pridnosti«. Kot vsi njihovi vrstniki imajo težave, so razigrani, navihani in iščejo svojo pot v življenju. Nekatere ta način preživljanja prostega časa bolj nagovori, druge nekoliko manj. Vsekakor ima posameznik veliko možnosti za napredovanje na najrazličnejših področjih, ki si jih sam izbere. K uspešni participaciji vsekakor prispeva to, da je skavtsvo svetovno gibanje, ki ima jasne vrednote in je, kot velikokrat

Tabela: Organizacijska struktura v povezavi z delovanjem, soodločanjem in pridobivanjem znanj v ZSKSS

Lokalna raven					Državna raven				
	I. raven	II. raven	III. raven	IV. raven	V. raven				
Starost	8–11 let	12–15 let	16–21 let	21 let in več	21 let in več				
Člani in starostna skupina/veja	Volčiči in volkuljica (VV) se združujejo v KRDELU.	Izvidniki in vodnice (IV) se združujejo v ČETI.	Popotniki in popotnice (PP) se združujejo v KLANU.	Voditelji se združujejo v SKUPNOSTI VODITELJEV (SKVO).	Voditelji se združujejo v okvirju posameznega POVERJENIŠTVA (vodijo jih izvoljeni člani Izvršnega odbora)				
Delo v manjših skupinah	GRUČA	VOD	KLAN	SKVO Zadolžen za vodenje skupine z ravni I, II, III	TROP Člani različnih interesnih skupin (regijski odbor, izvršni odbor, ... in njim podrejene skupine)				
Možnost soodločanja posameznika in participacija	– znotraj gruč (5 članov)	– znotraj voda (4 – 8 članov, vsak ima svojo vlogo: vodnik, podvodnik, zastavonoša, kuhar, bolničar, gospodar ...) – znotraj sveta čete (skupina najstarejših članov) – znotraj čete (svet čete kot najvišji organ čete)	– znotraj cele skupine – posamezni projekti – načrtovanje svojih aktivnosti (npr. pot potovalnega tabora)	– znotraj skupnosti voditeljev – projekti – v skupini, ki jo vodi – pri vzgojno-razvojni strategiji lokalne enote – o izobraževanju voditeljev – možnost vključevanja na višjih ravneh organizacije in soodločanje v organih organizacije	– znotraj interesne skupine – v članskih organizacijah na državni ali mednarodni ravni – strateško načrtovanje – projektno načrtovanje				
Razvoj in način pridobivanja znanja in osebno napredovanje	– lovljenje plena (izdela konkretno stvar)	– usvajanje veščin (pridobivanje teoretičnih in praktičnih znanj po stopnjah)	– služenje znotraj lokalne enote in zunaj (priprava dela srečanja za mlajše/l. in II. raven, prostovoljne inštrukcije, pomoč v raznih skupinah zunaj organizacije, pomoč starejšim ...)	– načrtovanje in izvedba vzgojnega programa za lokalno enoto in skupino – finančno načrtovanje – vključevanje posameznikov v višje strukture organizacije	– vodenje specifičnih skupin – koordinacija – mladinska politika				

pravimo, način življenja. Način življenja, ki je namenjen vsakomur, a vsak tega nadvse preprostega načina v tem svetu le ne more sprejeti, doživeti in živeti.

Ker se želimo v tem prispevku omejiti predvsem na to, kako pomembna je jasna struktura organizacije in njen program ter način izvedbe le-tega, je že iz prej povedanega razvidno to, da je pomembno, da so zadeve jasno opredeljene in imajo svoj namen. Otrok ali mladostnik se lažje vključi v samo strukturo, če ima tam že poznane prijatelje, sošolce oz. je k članstvu osebno nagovorjen. Če ima organizacija ugled, je težava pri participaciji toliko manjša.

V tabeli Organizacijska struktura v povezavi z delovanjem, sodelovanjem in pridobivanjem znanj v ZSKSS smo predstavili vključevanje člana organizacije na različnih ravneh ter možnosti za njegovo osebno rast. Tu velja podati model z II. ravni, ko otrok na različne načine napreduje in se uči na podlagi skavtskega metodološkega pripomočka, ki je sestavni del metode dela pri starostni skupini izvidnikov in vodnic (12–15 let). To je posebna oblika vzgojnega sredstva, ki s pravilno in načrtno uporabo prinaša tudi zelo dobre rezultate. Na neki način zaradi dokazovanja posameznika na podlagi pridobljenih znanj v pozamezniku raste želja po novem neodkritem ter se s tem oblikuje še tesnejša povezanost skupino in samo organizacijo. S pravilnim vključevanjem in spremljanjem posameznik in ostali vpleteni izboljšajo svoje veščine in še bolj osebno rastejo.

Vsaka skavtska veščina vsebuje štiri osnovne komponente:

1. Znanje, ki ga je treba usvojiti.
2. Interese/motive, ki jih je treba doseči/zadovoljiti.
3. Spretnosti, ki jih je treba razviti.
4. Drže, ki jih je treba zgraditi/izoblikovati.

Posameznik lahko večino usvoji na podlagi sedmih korakov:

1. Predstavitev veščin v četi.
2. Odločitev: – za novo veščino; – za nadgradnjo že usvojene veščine.
3. Izбира in pomoč mentorja.
4. Načrt usvajanja veščine.
5. Usvajanje veščine.
6. Preizkus veščine.
7. Priznanje, podelitev našitka, priznanje.

Ob koncu je treba jasno poudariti, da lahko dobra struktura organizacije, njen program in sami člani uspešno delajo na svojih področjih le takrat, ko verjamejo vase, v svoje delo in čutijo pripadnost ter podpora organizacije, ki ji pripadajo. Veliko uspešnejši in oseben je odnos med udeleženci aktivnosti, ki jih ponuja organizacija, če so ti akterji tudi člani in ne samo občasni obiskovalci, saj lahko s takim načinom voditelj svoje otroke/mlade celostno spremlja ter z njimi zgradi oseben in domač odnos. Pri tem načinu posameznik veliko bolj občuti zgled t. i. starejšega brata/sestre, ki ga želi posnemati in mu slediti v njegovih pozitivnih točkah. V tem sestavku se nismo dotaknili financiranja

tovrstnih organizacij, vendar naj vseeno poudarimo, da je to »rak rana«, da so na tem področju velike težave, ker to polje ni dovolj natančno opredeljeno in se sofinancira predvsem projektno delo ter povezovanje na evropski ravni. Skavtstvo je gibanje, ki se zelo načrtno ukvarja s celostnim razvojem posameznika in vzgojo mladostnika skozi vsa njegova življenjska obdobja. Tedenskega oz. vsakodnevnega rednega dela članskih organizacij se skoraj ne podpira ali sofinancira oz. minimalno. V celoti je odpovedalo sofinanciranje programov dela z otroki, na katere se pozablja na vseh ravneh. Država se preprosto ne zaveda rezultatov, ki jih tovrstne nevladne članske organizacije prinašajo, ter pomembnosti njihovega prostovoljnega in preventivnega delovanja. Ugotovimo lahko, da so članske mladinske organizacije resnično temelj mladinskega dela, pri čemer bi bila vodstva organizacij velikokrat vesela že, če bi imela na strani države sogovornike, saj bi tako obstajalo upanje za spremembe na bolje. Prostovoljstvo je velika vrednota, ki jo ima skavtsko gibanje in jo vzgaja naprej, prenaša na mlajše. Ta vrednota pripomore tako k osebni rasti posameznika kot tudi k večji blaginji okolice tako na lokalni kot na nacionalni ravni.

Viri

Cevc, M., Remškar, A., (ur.). (2001). *Priročnik za skavtske voditeljice in voditelje*. Ljubljana: Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov.

Organigram izvršnega odbora s pripadajočimi tropi. Pridobljeno 1.8.2008, iz <http://zskss.skavt.net>

Žibert, V., Žibert, T. (2008). *Veščine v veji IV: Priročnik za skavtske voditeljice in mentorje*. Ljubljana: Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov.

PARTICIPACIJA IN MLADINSKI SVETI LOKALNIH SKUPNOSTI

Povzetek: Mladinski sveti lokalnih skupnosti (MSLS) so na ravni občin organizirane povezave različnih mladinskih struktur (društev, političnih podmladkov in drugih organizacij), ki si prizadevajo za krepitev vloge mladih v družbenem dogajanju in za vzpodbujanje aktivnosti mladih z namenom oblikovanja okolja, ki jim omogoča aktivno participacijo v družbi.

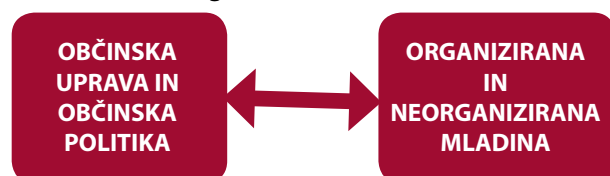
Participacija je družbeno udejstvovanje mladih, ki v primeru mladinskih svetov lokalnih skupnosti zastopajo organizirano mladino v smeri spremembe družbe v korist mladih. V prispevku sta navedeni opredelitev mladinskih svetov lokalnih skupnosti in njihova vloga v lokalnem okolju. Opredeljeni so participativni procesi v mladinskih svetih in participativni procesi, v katerih mladinski svet sodeluje kot predstavniško telo organizirane mladine. Prispevek se dotakne tudi pogojev za uspešno vključenost v družbene procese in aktivnosti, ki jih mladinski sveti izvajajo.

Pri delu mladinskega sveta je bistveno povezovanje in sodelovanje mladinskih struktur. Dogovarjanje med občinsko upravo in občinsko politiko na eni strani ter organizirano in neorganizirano mladino na drugi je osnova za veljavo MSLS, ki so (naj bodo) posvetovalno telo za občinsko upravo v primerih odločanja o mladinski politiki.

1 Mladinski sveti lokalnih skupnosti (MSLS)

MSLS so sorazmerna novost na slovenskem mladinskem prizorišču, saj so dobili svojo podlago šele z v letu 2000 in 2001 sprejeto zakonodajo, ki je opredelila to področje. Z uveljavitvijo Zakona o mladinskih svetih je bila mladim dana možnost, da v svoji lokalni skupnosti združijo moči v mladinskem svetu, ki bo kot skupek različnih mladinskih organizacij, društev in njihovih sekcij ter posredno neorganizirane mladine koordiniral mladinske aktivnosti in zastopal interese mladih pri lokalnih oblasteh in drugih javnih ustanovah (Dirnbek, 2003). Povezovanje mladinskih organizacij v MSLS temelji na načelih svobodnega združevanja, enakopravnosti in vzajemnem spoštovanju avtonomnosti vsake organizacije članice.

Slika 1: Razpetost MSLS med občinsko upravo na eni in mladino na drugi strani

Urad RS za mladino pojasnjuje, da so mladinski sveti lokalnih skupnosti nosilci mladinskega dela in mladinske politike na lokalni ravni ter predstavljajo osnovo za sodelovanje mladih v lokalnih skupnostih. Od sprejetja Zakona o mladinskih svetih leta 2000 se ustanavljajo v posameznih lokalnih skupnostih kot združevalni in predstavniški organ lokalnih mladinskih organizacij in lokalnih enot večjih mladinskih organizacij.

Kot ugotavlja Dirnbek (2003) se z ustanovitvijo mladinskega sveta mladi aktivneje vključijo v dogajanje v svojem okolju. Omogočeno jim je sodelovanje pri sprejemanju zakonskih in drugih predpisov, ki vplivajo na življenje in delo mladih. MSLS je tisti, ki se s predstavniki občine dogovarja o tem, koliko sredstev bo občina namenila mladim v svojem proračunu in za kakšne namene. Kot reprezentativen organ mladih v svoji občini ima določeno moč, zato lahko daje pobude, izraža mnenja, zahteve in predloge v dialogu z lokalnimi oblastmi. Mladinski svet je ne nazadnje tudi pravna oseba in lahko sam izvaja različne aktivnosti ter se seveda vključuje v takšne in drugačne oblike mladinskega dela na lokalni ravni, v Sloveniji in širše.

1.1 Vloga MSLS v lokalni skupnosti

Statutarno določilo, da si MSLS prizadevajo za krepitev vloge mladih v družbenem dogajanju, vzpodbujanje aktivnosti mladih ter krepitev svobodne in demokratične skupnosti, je v »celofan zavito« poslanstvo vsakega mladinskega sveta. Ti namreč predvsem prispevajo k oblikovanju okolja, ki omogoča mladim aktivno participacijo v družbi. Mladi, ki se udeležujejo v mladinskih svetih, želijo biti avtonomni, sposobni odločati o svojem življenju in ga upravljati; solidarni, dejavno skrbijo za drugega; odgovorni, sposobni prevzemati posledice svojih odločitev; angažirani, poskušajo živeti v skladu s svojimi vrednotami kot posamezniki in kot člani družbe.

Na posvetu Urada RS za mladino v Dobrni leta 2003 se je med mladinskimi sveti lokalnih skupnosti izoblikovalo tudi nekaj načel in osnovnih nalog delovanja:

- skupno odkrivanje problemov in iskanje rešitev v lokalni skupnosti,
- lobiranje za postavko (sredstva) v občinskem proračunu za MSLS in za aktivnosti mladinskih organizacij,
- motiviranje organizacij članic za aktivno sodelovanje v mladinskem svetu,
- vplivanje na lokalno mladinsko politiko,

- prizadevanje za krepitev položaja MSLS; da bo informiran o spremembah, ki vplivajo na življenje mladih, z možnostjo soodločanja,
- prizadevanje za ustanovitev odbora za mladinska vprašanja na občini,
- izdelava letnega vsebinskega načrta dela in izdelava vizije razvoja mladinskega področja,
- spodbujanje organizacij članic k izdelavi in predložitvi letnih programov dela,
- usposabljanje in izobraževanje predstavnikov organizacij članic,
- sodelovanje z mladinskimi centri brez prekrivanja aktivnosti,
- MSLS naj bo opora organizacijam, nikakor ne konkurenca.

Namen delovanja mladinskih svetov je tudi (povzeto po statutu Mladinskega sveta Ajdovščina):

- usklajevati in navzven predstavljati interese sodelujočih članic;
- spodbujati vzajemno razumevanje, izmenjavo izkušenj in pripravljenost na medsebojno sodelovanje mladinskih organizacij;
- biti posvetovalno telo za vsa vprašanja, ki zadevajo mlade in njihove organizacije, ter izvajati vpliv na mladinsko politiko v lokalni skupnosti in širšem okolju;
- spodbujati razvoj mladinskih organizacij kot instrumenta mladih v družbi in aktivno udeležbo mladih v javnem življenju;
- spodbujati in razvijati sodelovanje povezav in njenih članic s sorodnimi organizacijami doma in po svetu;
- aktivno sodelovati pri trajnostnem družbenem razvoju;
- vzpodbujati javni dialog o družbenih vprašanjih;
- izvajanje dejavnosti s področja izobraževanja, socialne politike otrok in mladine, kulture, informiranja, mednarodnega sodelovanja in raziskovanja ter prostočasnih dejavnosti;
- prizadevati si za zmanjševanje odliva intelektualnega potenciala mladih iz lokalnih skupnosti in
- izenačiti razmere, v katerih zori mladina na celotnem območju lokalne skupnosti.

Slika 2: Strukture, s katerimi je MSLS povezan
(povzeto po: Meglič, S., in Gornik, J. (2003))

1.2 Analiza SWOT

Urad RS za mladino je leta 2005 v okviru analize SWOT mladinske politike v Sloveniji, izdelane za potrebe strategije urada na področju mladinske politike do leta 2010, ugotovil naslednje prednosti mladinskih svetov na lokalni ravni:

- zakonska osnova za delovanje Mladinskega sveta Slovenije in MSLS kot reprezentativnih organov mladih;
- v nekaterih lokalnih skupnostih so MSLS zelo uspešni, saj jim je uspelo povezati pretežen del mladinskih organizacij s svojega območja in zastaviti program dela, ki temelji na participaciji mladih v javnem življenju ter omogočanju razmer za delovanje članic in druge mladine. Z lokalno skupnostjo se jim je uspelo dogovoriti za sofinanciranje, najem prostorov, ki jih dajejo na voljo svojim članicam, prav tako so aktivni na področju povezovanja mladih in sodelovanja z lokalnimi oblastmi;
- sofinanciranje delovanja mladinskih svetov je skladno z obstoječo zakonodajo. Država zagotavlja sredstva za delovanje MSS in del sredstev za pokrivanje osnovnega delovanja MSLS. V večini primerov MSLS pridobivajo finančna sredstva tudi od svoje lokalne skupnosti.

Ugotovljene so bile naslednje slabosti:

- počasno ustanavljanje mladinskih svetov in pomanjkljiva zakonodaja, ki ne spodbuja ustanavljanja mladinskih svetov in ne omogoča včlanjevanja nekaterih mladinskih organizacij brez »priznanega statusa« (lokalne enote ali mladinske sekcije nacionalnih organizacij);
- kar nekaj mladinskih svetov je ustanavljanje le-tega videlo predvsem kot priložnost za pridobivanje finančnih sredstev oz. strukturo za organiziranje prireditev, pridobitnih dejavnosti ali dejavnosti mladinskega centra. S tem so se mladinski sveti znašli na področju, ki spada v »pristojnost« drugih mladinskih struktur, zaradi česar je v nekaterih primerih nastal celo konflikt interesov med posameznimi akterji;
- mladinski sveti za zdaj delujejo precej izolirano drug od drugega. Kljub nekaterim poskusom njihovega povezovanja do sedaj še niso iznašli načina za rešitev tega problema, prav tako za zdaj ni enotne opredelitve o razmerju MSLS do Mladinskega sveta Slovenije. Izpostavljenih je bilo več različnih pobud o možnostih formalnega in neformalnega povezovanja ter o povezovanju MSLS na regionalni ravni.

Priložnosti, kot jih vidi Urad, MSLS zadevajo v naslednjih točkah:

- visoka stopnja samoiniciativnosti, ustvarjalnosti, motiviranosti na lokalni ravni ter zavidljivo število mladinskih aktivistov in prostovoljcev;
- širok obseg različnih pojavnih oblik mladinskih iniciativ;
- članstvo v EU omogoča sodelovanje, dostop do znanja, infrastrukture, do novih finančnih sredstev in novih mednarodnih povezav;
- potenciali informacijske družbe v Sloveniji niso v celoti izkoriščeni;
- naraščanje števila mladinskih centrov in mladinskih klubov kaže na interes lokalnih skupnosti za tovrstno obliko spodbujanja mladinskega dela in interes mladih za delovanje v t. i. avtonomnih prostorih mladih.

Kot se je pričakovalo, so bile navedene tudi nevarnosti:

- slabo medresorsko sodelovanje ne omogoča razvoja mladinske politike na horizontalni ravni;

- zakonski okvir je preširok in vsebuje veliko programskih načel, ki dejansko ne zavezujejo države in lokalnih/regionalnih skupnosti k izvajanju obveznosti, oziroma nimajo denarnih sredstev, zagotovljenih za izvajanje;
- država in lokalne oblasti, ki sofinancirajo projekte, organizacijsko posegajo v vsebino in cilje projektov ter ne spodbujajo participacije mladih;
- mladinske iniciative, ki so različno poimenovane, ostajajo razdrobljene, nepovezane in se prekrivajo ter vodijo v konflikt interesov (primer: mladinski svet lokalne skupnosti, ki opravlja dejavnosti mladinskega centra ali dejavnosti, ki spadajo v »pristojnost« drugih mladinskih struktur);
- parcialni interesi posameznih organizacij in ustvarjanje škodljive tekmovalnosti med vpletenimi subjekti, ki se ukvarjajo s področjem mladinske politike.

Analiza SWOT ugotavlja, da imajo MSLS prednosti, ki jih druge strukture nimajo, vendar obenem opozarja na nevarnosti, ki obstajajo. Cilj vsakega MSLS naj bo tako čim večje izkoriščanje prednosti in uspešen spopad z nevarnostmi. Ocenjujem, da ob upoštevanju realnega stanja prednosti in priložnosti prerasejo slabosti, zato je ustanovitev in delovanje MSLS za lokalno skupnost samo pozitivno.

2 Participacija v MSLS

Urad RS za mladino in Mladinski svet Slovenije sta v okviru Mešane komisije za mladinska vprašanja opredelila participacijo mladih: »Participacija je pogosto uporabljena s terminom aktivna vključenost. To seveda ne pomeni samo vključenosti v projekte kot udeleženec, ampak sodelovanje v procesu prepoznavanja potreb, iskanja rešitev, sodelovanje v procesih odločanja in načrtovanje aktivnosti v družbi in nevladnih organizacijah, z namenom spreminjanja okolja za zadovoljevanje lastnih interesov ali interesov ciljne skupine. Zaradi tega je aktivna participacija izrednega pomena za rast družbe, saj zagotavlja nenehen priliv novih idej in svežega znanja, za katerega je potrebno samo zagotoviti stimulativno okolje.« MSLS zadevajo vsi deli opredelitve. V prvem delu opredelitve kot organizacije, ki deluje na participativni osnovi, in v drugem kot organizacije, ki zagotavlja stimulativno okolje za participacijo.

Participacijo v povezavi z mladinskimi sveti lahko razdelimo na participacijo članic v mladinskem svetu in participacijo mladinskega sveta v družbenih procesih, ki zadevajo mlade.

Glede participacije članic v MSLS je zelo pomembno, da so v MSLS zastopane vse (ali vsaj velika večina) lokalne mladinske organizacije. Naloga MSLS je torej najprej pritegniti te organizacije, prihodnje članice, da se odločijo za včlanitev, in organizacije enakopravno obravnavati, čeprav gre za manjše združbe, npr. društva s 30 člani na eni ali društva s 500 člani na drugi strani. Organizacije članice mladinski svet začutijo kot svojega, ko od njega prejemajo ugodnosti, ne glede na to, ali so te konkretne, kot je na primer brezplačna uporaba prostorov ali izposoja tehnične opreme, ali sistemske,

kot je na primer pomoč pri izvedbi programov, ustvarjanje razmer za aktivnosti ipd.

Ko MSLS vključuje na primer vse mladinske organizacije v lokalni skupnosti, lahko začnemo govoriti o participaciji v MSLS, ki jo je treba razširiti na aktivno participacijo. MSLS v svoji organiziranosti predvidevajo izvršilno telo, katerega člani so po en predstavnik vsake organizacije članice. Predstavniki članic se morajo zavedati vloge mladinskega sveta in moči, ki jo imajo kot del te združbe in ki izhaja iz povezanosti celotne organizirane mladine, ki je vse prej kot nepomemben delež družbe. To vlogo prej ali slej zaznajo tudi lokalne oblasti in mladinski svet začnejo sprejemati kot partnerja v dialogu o vprašanjih, ki zadevajo mlade.

Odveč je zapisati, da o participaciji v mladinskem svetu govorimo, ko izvršni odbor sestavljajo resni člani, ki se sej praviloma udeležujejo in na njih aktivno razpravljajo o vsebinah, ki jih MSLS predlaga. Takrat se začne participacija MSLS v družbi. Ta naj spremlja načrtovane pomembnejše odločitve v skupnosti, ki zadevajo mlade, o njih obvešča članice in vzpodbuja, če ne celo vodi in pripravlja, aktivnosti za razpravo med mladimi.

Mehanizmov, kako doseči politično participacijo mladih, je več. Organizacije članice mladinskega sveta imajo ponavadi vnaprej pripravljene programe in metode dela, v katere se zlahka vključijo politične debate. To je lahko v obliki rednih srečanj z mladimi, posebnih okroglih miz ali drugih oblik razprav.

Mnenja, ki jih mladi izražajo, se nato prek odposlancev zberejo v mladinskem svetu, ki mnenje uskladi in preda lokalni skupnosti. Ne prek elektronske pošte ne telefona ... Če že ne na odboru za mladino, vsaj na rednem sestanku s predstavniki oddelka za družbene dejavnosti (oziroma oddelka za mladino) lokalne skupnosti.

Namreč, kot ugotavlja Urad RS za mladino, mladinski sveti lokalnih skupnosti zastopajo interese mladih pri lokalnih (občinskih) oblasteh in se z njimi dogovarjajo o aktivnosti, sredstvih ter infrastrukturi, ki bo namenjena mladim. Prav tako imajo v skladu z zakonom pravico do izražanja mnenj v vseh zadevah, obravnavanih v občinskih organih, ki zadevajo mlade. S svojim delovanjem spodbujajo dejavnosti mladinskih organizacij, skrbijo za informiranje njihovih članov in širše javnosti o politiki lokalne skupnosti, predvsem na področjih, ki zadevajo mlade.

2.1 Kadri

Dejstvo, da v mladinskih svetih ni fizičnega članstva, tj. članstva mladih v organizaciji, je v marsikaterem mladinskem svetu pomenilo začetno težavo, zaradi katere je postopno nastalo obdobje mirovanja. Članice mladinskega sveta so pravne osebe, mladinske organizacije, pri čemer so prek njih v delo vključeni odposlanci organizacij, ki so predstavniki izvršilnega telesa. Vodstva mladinskih svetov so sestavljena iz izvoljenih predstavnikov različnih članic. Poudariti je treba, da MSLS niso zatočišča odsluženih članov v matičnih organizacijah. Pomembno je, da v

mladinski svet vstopajo kadri, ki iščejo nove izzive; kadri, ki pri delu v matični organizaciji ne izpolnjujejo več svojih sposobnosti oziroma jih ne nadgrajujejo. Kadri, ki si želijo več, ki želijo svoje poslanstvo razširiti na celoten krog mladih in s tem tudi mladim, ki niso člani organizacije, iz katere izhajajo; omogočiti razmere, v katerih mladi zorijo. To pomeni, da jih v trenutku, ko vstopijo v mladinski svet na neko vodilno mesto, z matično organizacijo ne veže več veliko. Matično organizacijo v MSLS namreč zastopa drug odposlanec, in ne predsednik ali podpredsednik MSLS.

Sodelovanje kakovostnih kadrov se ne konča vedno le v mladinskem delu, ampak se giblje tudi v smeri neformalnega druženja in ustvarjanja skupnih poslovnih priložnosti. V tem pogledu lahko mladi najdejo tudi izpolnitev zasebnih in poslovnih interesov.

2.2 Ustanavljanje teles

MSLS imajo po statutu določeno največjo določeno starost vodstvenih organov, saj je s tem zagotovljeno, da mladinsko mnenje ostane v rokah mladih. V ožjem pomenu mnenje mladinskega sveta tvorijo odposlanci organizacij, v širšem in z vidika širjenja zornega kota pa MSLS ustanavljajo različna delovna telesa, ki usklajujejo določeno področje. V delovna telesa se lahko vključuje tako organizirana kot tudi neorganizirana mladina. Kot primeri delovnih teles se v Mladinskem svetu Ajdovščina pojavljajo različne skupine mladih, ki štejejo od pet do deset članov in obravnavajo npr. prostorsko problematiko organizirane in neorganizirane mladine, želje in potrebe mladih v občini, mednarodno sodelovanje, ustanavljanje mladinskega centra itd. V nekatere od teh skupin so neposredno vključeni tudi predstavniki lokalnih oblasti.

2.3 Nadgradnja aktivnosti

Šele takrat, ko ima MSLS na voljo kakovosten in povezan kader, uspešna delovna telesa in dober odnos z lokalnimi oblastmi, dosega svoje poslanstvo in ga lahko tudi širi. Polemik glede dejavnosti mladinskih svetov je veliko. Nekateri menijo, da postajajo mladinski sveti »supramladinske« organizacije, ki namesto podpore predstavljajo konkurenco svojim članicam. Temu stališču nasprotujem, tudi če MSLS izvaja neposredne aktivnosti za mlade, seveda če takšnih aktivnosti druge organizacije v lokalni skupnosti ne izvajajo. Kot organizacija, ki dela za mlade, naj izvaja tudi konkretne aktivnosti, saj s tem vodilni organi ostanejo v neposrednem stiku z mladimi in njihovimi potrebami. In spet lahko govorimo o participaciji mladih, ki pod okriljem MSLS izvajajo aktivnosti, tako notranji, ko so mladi vključeni v procese odločanja in načrtovanja znotraj organizacije, in zunanji, ko MSLS mladim zagotovi, da se jim bo prisluhnilo pri procesih odločanja o vprašanjih, ki jih zadevajo.

Mladinski svet Ajdovščina se je v času od ustanovitve do danes izoblikoval v močno mladinsko organizacijo: od organizacije, ki je kot novoustanovljena leta 2003 združevala in povezovala, se je v petih letih razvila močna struktura, ki deluje na številnih področjih, povezanih z mladimi: ohranja ožje poslanstvo in mladim v Hiši mladih omogoča razvoj in delo; sodeluje in se povezuje

s članicami; redno sodeluje z občinskimi strukturami, vzpostavlja finančne in materialne razmere za mladinsko delo; identificira in rešuje tudi še nenastale težave; izvaja aktivnosti za mlade, ki v občini pomenijo novost, kot so mladinske izmenjave, raziskovalni tabori, mladinske pobude; v mladinsko delo prinaša novosti iz Ljubljane in Bruslje; izobražuje kadre članic; povezuje neorganizirano mladino; spodbuja politično participacijo mladih itd.

3 Zaključek

Mladinski sveti niso slovenski izum. Poznajo jih skoraj vse razvite države, v katerih namenjajo skrb mladinski politiki, saj so osnova za participacijo mladih v javnih zadevah. Pogojev, da bo MSLS uspešen, je veliko, kot je uspešnost odvisna tudi od obeh strani, med katere je MSLS razpet – lokalne oblasti na eni in mladinske organizacije na drugi strani. Če obe strani čutita interes za sodelovanje, ima mladinski svet enostavno nalogo, da z obema dela za boljši jutri.

Viri

Dirnbek, J. (2003). Sodelovanje mladih v družbenih procesih. V *Kako ustanoviti mladinski svet lokalne skupnosti* (str. 3). Ljubljana: Mladinski svet Slovenije.

Meglič, S. in Gornik, J. (2003). *Kako ustanoviti mladinski svet lokalne skupnosti*. Ljubljana: Mladinski svet Slovenije.

Mladinske organizacije. Ljubljana: Urad RS za mladino. Pridobljeno 22. 8. 2008, iz

<http://www.ursm.gov.si/index.php?id=11643&type=98>

Participacija. Ljubljana: Mladinski ceh. Pridobljeno 24. 8. 2008, iz <http://mladinski-ceh.nefiks.net/voditelj/ii/02/str-1.htm>

Statut Mladinskega sveta Ajdovščina (2005). Ajdovščina: Mladinski svet Ajdovščina.

Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010 (2005). Ljubljana: Urad RS za mladino.

DODATEK

UTRINKI Z RAZPRAVE

Govorimo o participaciji mladih. Idealno bi bilo, da bi vsi participirali. So pa tudi določeni ljudje, ki ne želijo participirati. Vsakega siliti v participacijo tudi nima smisla. Vendar je res, da smo premalo aktivni.

Organizacija bi morala imeti neko identiteto, jasne vrednote, poslanstvo, da lahko to identiteto razumemo kot jasno organizacijsko kulturo: kaj je naša nit dela, kako mi delamo, kako je to prepoznavno in kako se to odraža med nami.

Organizacija je lahko odprta za vse, kar pa ne pomeni, da bo za vsakogar primerna in da bo vsakogar vključitev vanjo zanimala. Včasih na primer rečemo: skavti so odprti za vse, niso pa vsi za skavtstvo. ... Organizacija lahko nagovarja vse, odločitev pa je na posamezniku.

V svetu je veliko razprav o mladinskem delavcu, v Sloveniji pa jih je zelo malo. Mislim, da je zelo pomembno, da se zavedamo vloge osebe – mladinskega voditelja ali mladinskega delavca. Njegova vloga je lahko različna glede na okvir delovanja, v katerem deluje. Ne moremo govoriti o eni podobi, o eni vlogi mladinskega delavca, kaj lahko in česa ne sme. Njegova vloga je odvisna od tega, v kakšni instituciji ali organizaciji deluje.

Zgodovina nacionalnih mladinskih svetov v Evropi govori, da ima vsak mladinski svet izredno ozko področje delovanja. Švedski mladinski svet je na primer na nacionalni ravni obstajal 50 let, preden so začeli govoriti o notranjih političnih temah.

Pomembna se mi zdi ugotovitev, da so ravno mladi na področju EU tisti, ki najbolj odločno negirajo neke stvari, ki jih starejši postavljajo. Na primer: po odločnem NE na irskem referendumu so takoj naredili eurobarometer. Rezultati so jasno pokazali, da je bila najbolj odločno proti skupina mladih, starih od 15 do 25 let.

Proces osmišljene mladinske politike bo v tem segmentu boleč. Nekateri se bodo morali prilagajati novi realnosti. Nekateri bodo ugotovili, da niso akterji na področju mladinskega dela, vendar so akterji na drugih področjih. Upam, da bo v vseh teh vrenjih na koncu to nova spodbuda za slovensko mladinsko delo.

Če hoče družba nekoga prepoznati za odraslega, da bo lahko participiral, mora biti za to nekakšen preizkus, iniciacija. Družina je nekaj naredila, ga nekam pripeljala. Ampak do kod? Kako vemo, da je ta posameznik res sposoben za to, da se sedaj vključuje v to, kar mi kot odrasli počnemo? To je funkcija procesa iniciacije. Glede na to, kar se dogaja, lahko pri nas zaznamo pomanjkanje nekih mejnikov za odraslost.

Ko se organizacija ustanovi, je lahko zelo odprta in kreativna. Poznate na primer neformalne skupine, ki nastanejo v okviru programa MLADI V AKCIJI in se potem formalizirajo, sklenejo krog. Podobno je z demokracijo, mladinskim delom. Vzpostavimo načrt, potem začnemo to izvajati, naredimo krog - identifikacijo s tem. ... Potem se začnemo zavedati vseh problemov in priložnosti ter stranpoti. Tudi ta posvet je na tej poti, kar se tiče mladinskega dela. In potem se vrnemo do korena in rečemo, da je treba ustvariti tako zadevo.

Vse organizacije imajo vrednote, in skozi svoje aktivnosti kažejo, kakšne te vrednote so. Odprta organizacija izraža vrednote, kot so kreativnost, možnost odprtosti za vse. Zaprta organizacija pa ima jasno nalogo: delamo to in to in s tem opredeli svoje vrednote.

Mladinska politika je niz ukrepov, namenjen integraciji mladih v družbo oz. njihovi poti do avtonomije – odraščanja. To je definicija na evropski ravni v vseh državah. Potem pa pogledate ukrepe v Sloveniji. Jih boste našli. Na žalost niso prepoznavni, ker se ne reče »za mlade«.

Pomembno se je zavedati tistega, kar počnemo. Če je nekaj samoumevno, lahko zelo hitro nastanejo kakšni konflikti ... ali pa ne vemo, kaj počnemo. V Zvezi tabornikov Slovenije pravimo: če ti je vseeno, kje si, potem se nisi izgubil. Lepo živiš v miru in veselju ter se ne brigaš za svet okoli sebe. To je zelo nevarno in se danes dogaja. Danes se v organizacijah zdi samoumevno, da morajo mladi to vedeti. Pa to ni tako! Treba je preveriti, preizkusiti in ustvariti okolje, v katerem se je mogoče tudi zmotiti. Mladim je treba oprostiti napake.

Če hoče družba nekoga prepoznati za odraslega, da bo lahko participiral, mora biti za to nekakšen preizkus, iniciacija. Družina je nekaj naredila, ga nekam pripeljala. Ampak do kod? Kako vemo, da je ta posameznik res sposoben za to, da se sedaj vključuje v to, kar mi kot odrasli počnemo? To je funkcija procesa iniciacije. Glede na to, kar se dogaja, lahko pri nas zaznamo pomanjkanje nekih mejnikov za odraslost.

Na podlagi neke raziskave se je pokazalo, da se s prehodom v srednjo šolo število krožkov oz. organiziranih prostočasnih dejavnosti prepolovi. Delno je krivda na mladih, ker se jim ne ljubi več sodelovati, vendar je potem tu vprašanje, kakšne možnosti izbire imajo. Ali so te izbire, med katerimi izbirajo, sploh dostopne za njih?

Mladinske centre vidim kot inkubatorje, v katerih potrebuješ prostor, človeka, denar; ljudje pa pridejo in grejo. Tisti, ki so se zaposlili, doprinesejo k Lizbonski strategiji. Tisti, ki se niso in so se vrnili k neformalnim, so dali novo možnost drugim.

Potreba, da si član nečesa, upada. Potreba po tem, da imaš lastno identiteto, ki jo živiš, pa raste. To je razvidno tudi iz reality showov: ljudje prav iščejo, da bi izrazili svojo identiteto. Jaz vidim priložnost tu: v identiteti, in ne v članstvu. Kar pa je zame skoraj isto.

Moderne družbe imajo sedaj postopne iniciacije. Recimo spraševanje v šoli, maturo, izpite ... Problem je v tem, da so se te iniciacije tako raztegnile, da sedaj ni več jasno, kdaj si kompetenten. To ni problem mladinskega polja, temveč problem družbe. To, kar mi tu odpiramo kot centralno vprašanje, je v bistvu družbeno vprašanje, in sicer: kako naj družba v pogojih razsredičenega subjekta sploh še preživi?

Skozi mladinsko delo vedno znova vzpostavimo prostor pluralnosti. To je ena od bistvenih komponent reprezentativne parlamentarne družbe. Spodbujanje pluralnosti je eden izmed pomembnih ciljev.

Slovenske mladinske lokalne skupnosti ne presežejo petih mladinskih organizacij in tukaj je problem. Ni kvantitete, zato je treba iskati alternativne oblike participativnih struktur.

Zelo mi je bilo všeč, da je bila v eni od teh debat omenjena prostovoljna aktivnost. Govoril sem o vsebinskih pogojih za prepoznavanje mladinskega združenja, pri čemer je zelo pomembno, da deluje na principu vključevanja v prostovoljne aktivnosti, prostovoljno delo. ... Postulat evropske demokratične družbe je, da je za interes za sodelovanje v družbi ali v zadevah, ki so povezane z družbo, bistvena prostovoljna aktivnost.

Mladina se zelo hitro spreminja in se mi zdi vprašanje, ali mladinski organizaciji oziroma vsem, ki se ukvarjajo z njimi, sploh uspe »izhajati iz mladih« - ali to res znamo?

Možnost, ki jo zares damo mladim, da se sami odločajo, da participirajo, se odlaga. Obdobje mladosti se podaljšuje in to pušča tudi konkretne posledice.

Video, digitalna tehnika in film so nekakšen magnet za nove generacije in dejansko tukaj gre za nove oblike učenja in nove oblike participacij. Kaj to pomeni?

Opazam pomanjkanje raziskav na področju mladine na evropski ravni in na ravni Slovenije.

Velika razlika je med profesionalnim delom z mladimi, kot je v mladinskih centrih, ali prostovoljnim delom. Mogoče se tega ne združiti.

Moja glavna teza je bila, da potrebuješ voditelja, dokler skupina ne začne participirati. Ko skupina začne participirati, voditelj ni več tako potreben.

Mislím, da je vizija našega društva usmerjena k bolj odprti in strpni družbi. Rezultati nas spodbujajo, da bi v tej smeri delali še več.

Kakor koli se trudimo nagovarjati neorganizirano mladino, da se organizira, da se vključi, mogoče ne najdemo pravega jezika zanje.

INFORMACIJE

MOVIT NA MLADINA

Nacionalna agencija programa MLADI V AKCIJI
Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana
Tel: 01/430 47 47
E-pošta: info@mva.si

SPLETNE POVEZAVE:

- **MOVIT NA MLADINA:**
www.mva.si
- **Evropska komisija, program MLADI V AKCIJI:**
<http://ec.europa.eu/youth>
- **Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo:**
<http://eacea.ec.europa.eu>

